

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

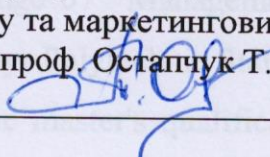

ДАНИЛЬЧУК Андрій Романович
(здобувач вищої освіти групи ЗМО-24-1м)

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

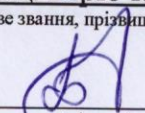
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 073 «Менеджмент»)

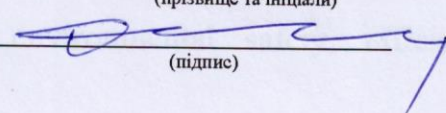
Допущено до захисту
зав. кафедри менеджменту,
бізнесу та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:
к.е.н., доц. Бірюченко С.Ю.
(наукове звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Цаль-Цалко Ю.С.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Житомир, 2025

АНОТАЦІЯ

Данильчук А.Р. Формування системи екологічного менеджменту підприємства. Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2025.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості формування системи екологічного менеджменту підприємства та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: екологічний менеджмент, екологічна безпека, ефективність, оцінка, переваги.

ANNOTATION

Danylchuk A.R. Formation of an enterprise's environmental management system. Manuscript.

The master's qualification work is submitted for the Master's degree, field of knowledge 07 "Management and administration" of specialty 073 "Management". Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2025.

The master's qualification work considers the features of the formation of an enterprise's environmental management system and identifies areas for improving the relevant process.

Keywords: environmental management, environmental safety, efficiency, evaluation, benefits.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність та значення системи екологічного менеджменту підприємства. 7	
1.2. Механізм формування та функціонування системи екологічного менеджменту.....	17
1.3. Методи та показники оцінки ефективності системи екологічного менеджменту.....	24
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту підприємства.....	36
Висновки до розділу 1	44
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СТОВ «СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА»	46
2.1. Організаційно-управлінський аналіз підприємства	46
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану СТОВ «Старинська птахофабрика»	56
2.3. Аналіз системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»	69
Висновки до розділу 2	81
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СТОВ «СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА»	83
3.1. Напрями удосконалення системи екологічного менеджменту підприємства.....	83
3.2. Резерви підвищення ефективності екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»	88
3.3. Ефективність запропонованих заходів	93
Висновки до розділу 3	102
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	107
ДОДАТКИ.....	115

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження формування системи екологічного менеджменту підприємства обумовлена зростаючою важливістю екологічної безпеки та сталого розвитку в сучасних умовах господарювання. З одного боку, промислові підприємства є ключовими факторами економічного розвитку, а з іншого – вони часто стають джерелами негативного впливу на навколишнє середовище через викиди, утилізацію відходів та споживання природних ресурсів. Підвищення екологічних вимог з боку держави, міжнародних стандартів (ISO 14001 та ін.) та суспільства стимулює підприємства впроваджувати ефективні системи екологічного менеджменту, що дозволяють мінімізувати шкідливий вплив на довкілля, оптимізувати витрати та підвищувати конкурентоспроможність.

Крім того, формування такої системи сприяє інтеграції екологічних принципів у стратегічне та оперативне управління підприємством, забезпечуючи комплексний підхід до використання ресурсів, зниження негативного впливу на екосистеми та дотримання екологічних норм. В умовах глобальних змін клімату, підвищеної уваги суспільства до екологічної відповідальності та активного розвитку «зеленої економіки», дослідження методів та моделей екологічного менеджменту є надзвичайно актуальним і має практичне значення для розвитку підприємств будь-якого масштабу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню специфіки екологічного менеджменту присвячено роботи таких авторів, як А. Білик, Б. Буркінський, Т. Галушкіна, С. Дорогунцов, О. Драган, О. Караїм, Л. Кожушка, В. Мартиненко, Л. Мельник, П. Скрипчук, Ю. Саталкін, С. Харічков, М. Хвесик, В. Хрутьба, Л. Черчик, В. Шевчук, Г. Черевко, М. Яцків та інші. Основні напрями проблем екологічного менеджменту розкрито в наукових роботах таких учених, як: І.К. Бистряков, Т.П. Галушкіна, З.В. Герасимчук, М.І. Долішній, Б.М. Данилишин, В.С. Кравців, П.М. Кожушко, В.А. Лук'янихін, Л.Г. Мельник, Н.В. Пахомова, П.М. Скрипчук, В.С. Трегобчук.

Проблеми сучасних тенденцій у формуванні систем екологічного менеджменту на підприємствах регіонів та громад України потребують поглибленого дослідження. В умовах глобальних екологічних викликів та необхідності відновлення сталого розвитку, особливо у післякризовий період, стає надзвичайно актуальним створення ефективних механізмів інтеграції екологічних аспектів у виробничу та управлінську діяльність підприємств.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань магістерської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо формування ефективної системи екологічного менеджменту на підприємстві, що дозволяє мінімізувати негативний вплив виробничої діяльності на навколишнє середовище, забезпечити дотримання екологічних стандартів та підвищити економічну і соціальну ефективність підприємства.

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- розкрити сутність та значення системи екологічного менеджменту підприємства;
- дослідити механізм формування та функціонування системи екологічного менеджменту;
- охарактеризувати методи та показники оцінки ефективності системи екологічного менеджменту;
- проаналізувати нормативно-правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту підприємства;
- провести організаційно-управлінський аналіз підприємства;
- проаналізувати фінансово-економічний стан СТОВ «Старинська птахофабрика» ;
- проаналізувати систему екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»;
- визначити напрями удосконалення системи екологічного менеджменту

підприємства;

- здійснити пошук резервів підвищення ефективності екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»;

- визначити економічний ефект від запропонованих заходів.

Об’єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі є діяльність підприємств у сфері управління екологічними аспектами виробничих та організаційних процесів.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування, впровадження та вдосконалення системи екологічного менеджменту на підприємстві з метою підвищення ефективності використання ресурсів і зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

Методи дослідження. У процесі написання магістерської кваліфікаційної роботи використано комплекс теоретичних, аналітичних та емпіричних методів, зокрема: аналіз та узагальнення наукових джерел і нормативних актів, статистичний та економіко-математичний аналіз діяльності підприємства, SWOT-аналіз екологічних ризиків, спостереження та опитування працівників, а також моделювання і прогнозування ефекту від впровадження системи екологічного менеджменту..

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, дані фінансової та управлінської звітності підприємства.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика», що охоплює інтеграцію сучасних технологій, дотримання міжнародних стандартів (ESG, GlobalG.A.P., HACCP), оптимізацію використання ресурсів та управління відходами за принципами циркулярної економіки. Проведено оцінку взаємозв’язку економічної ефективності та екологічних результатів, а також визначено вплив впровадження інноваційних проектів, зокрема виробництва біочару, на конкурентоспроможність і сталий розвиток підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені підходи та рекомендації щодо вдосконалення системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» можуть бути безпосередньо застосовані на підприємстві для підвищення ефективності використання ресурсів, зменшення негативного впливу виробництва на довкілля та оптимізації управління відходами. Реалізація пропозицій, зокрема впровадження технології виробництва біочару, сприятиме економічній вигоді, зміцненню конкурентоспроможності, підвищенню відповідності міжнародним екостандартам та розвитку соціальної відповідальності підприємства.

За результатами дослідження опубліковано:

Данильчук А.Р. Формування системи екологічного менеджменту підприємства. Тези VI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» м. Житомир, 06-07 листопада 2025 р. Житомир. Державний університет «Житомирська Політехніка». 2025.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано під час участі в наступних наукових конференціях: VI Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» м. Житомир, Державний університет «Житомирська Політехніка». 06-07 листопада 2025 р.

Структура та обсяг магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 115 сторінках друкованого тексту. Робота містить 24 таблиці та 11 рисунків. Список використаних джерел налічує 78 найменувань. Робота містить 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та значення системи екологічного менеджменту підприємства

У сучасних умовах господарювання екологічний менеджмент стає одним із ключових напрямів розвитку підприємств, оскільки забезпечує гармонійне поєднання економічних інтересів із потребами охорони навколишнього середовища. Зростання екологічних вимог, посилення державного контролю, глобальні кліматичні зміни та підвищення екологічної свідомості споживачів змушують підприємства переорієнтовувати свою діяльність у бік сталого розвитку. Саме система екологічного менеджменту виступає інструментом, який дозволяє впорядкувати екологічні процеси, оптимізувати використання природних ресурсів і мінімізувати негативний вплив виробництва на довкілля.

На думку К. Дем'яненко [16; 17], становлення екологічного менеджменту як наукової та практичної категорії відбувалося у кілька ключових етапів (табл. 1.1). Перший, або ранній етап, охоплює період від початку XX століття до 1970 року. Йому властивий майже повний брак законодавчо визначених норм і правил, які б регулювали питання екологічної безпеки. Природоохоронна діяльність у цей час мала несистемний характер, а увага суспільства до екологічних проблем лише формувалася.

Другий етап, який автор визначає як перехідний, триває з 1970-х до 1990-х років. Це час активної індустріалізації й інтенсивного нарощування виробничих потужностей, що супроводжувалося зростанням техногенного навантаження на довкілля. На цьому етапі екологічні проблеми стають очевидними, а питання регламентації впливу виробництва на навколишнє середовище набувають особливої ваги. Починається розробка та ухвалення законодавчих актів, спрямованих на обмеження шкідливих викидів, запроваджуються стандарти якості продукції для захисту здоров'я населення та

навколишнього середовища, створюються системи контролю за дотриманням екологічних норм. Саме цей період заклав підґрунтя для появи комплексних природоохоронних політик.

Таблиця 1.1

Етапи розвитку екологічного менеджменту за К. Дем'яненко

Етап	Хронологічні межі	Основні характеристики
1. Ранній етап	Початок ХХ ст. – 1970 р.	- Відсутність законодавчо закріплених норм екологічної безпеки. - Несистемний, фрагментарний характер природоохоронної діяльності. - Формування початкової суспільної уваги до екологічних проблем.
2. Перехідний етап	1970–1990 рр.	- Інтенсивна індустріалізація, зростання техногенного навантаження. - Екологічні проблеми стають очевидними та масштабними. - Прийняття перших законодавчих актів щодо обмеження викидів та забруднення. - Впровадження стандартів якості продукції з екологічною метою. - Створення систем контролю за дотриманням екологічних норм.
3. Сучасний етап	З 1990-х рр. – дотепер	- Початок етапу пов'язаний з Конференцією ООН у Ріо-де-Жанейро (1992 р.). - Розробка і впровадження міжнародних стандартів ISO 14000. - Екологічний менеджмент набуває стратегічного характеру. - Орієнтація на сталий розвиток і корпоративну екологічну відповідальність. - Екологічний менеджмент стає фактором конкурентоспроможності підприємств.

Джерело: узагальнено автором на основі [16; 17]

Третій, сучасний етап розвитку екологічного менеджменту розпочався у 1990-х роках і продовжується до сьогодні. Його початком вважається рішення Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, що відбулася у Ріо-де-Жанейро в 1992 році, щодо створення та впровадження стандартів серії ISO 14000. Розробка цих стандартів стала результатом Уругвайського раунду переговорів у межах Всесвітньої торгової організації і стала міжнародною основою формування систем екологічного менеджменту. На цьому етапі екологічний менеджмент набуває стратегічного значення: він розглядається не лише як інструмент зниження негативного впливу на природу, а й як важливий елемент конкурентоспроможності підприємства, підвищення корпоративної відповідальності та забезпечення сталого розвитку [16; 17].

Таким чином, еволюція екологічного менеджменту від стихійних

природоохоронних заходів до сучасних міжнародних стандартів свідчить про усвідомлення суспільством значення екологічної безпеки та необхідності інтеграції екологічних принципів у всі сфери управлінської діяльності.

Сутність екологічного менеджменту полягає у створенні цілісної системи управлінських заходів, що спрямовані на запобігання екологічним ризикам, раціональне використання ресурсів та дотримання екологічних стандартів. Значення такої системи полягає не лише в екологічній безпеці, але й у підвищенні конкурентоспроможності підприємства, зменшенні витрат, покращенні корпоративної репутації та забезпеченні відповідності міжнародним вимогам, зокрема стандарту ISO 14001 [20].

Запровадження державної екологічної політики неможливе без ефективного екологічного управління, яке реалізується через функціонування системи екологічного менеджменту на всіх рівнях державної влади. Важливою особливістю екологічного менеджменту є те, що він передбачає формування екологічних цілей і завдань на основі затверджених стратегій та програм, а також їх практичне втілення шляхом створення спеціалізованих організаційних структур і забезпечення контролю результатів на кожному етапі. Це зумовлено тим, що екологічні виклики мають тривалий, комплексний і глобальний характер, торкаючись інтересів як сучасного, так і майбутніх поколінь.

Поява екологічного менеджменту як самостійного напрямку управлінської діяльності пов'язана з розвитком ідеології сталого (збалансованого) розвитку, що передбачає гармонізацію економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства. У науковій літературі існують різні підходи до визначення етапів становлення та еволюції екологічного менеджменту як системи управління, яка ставить у центр екологічні пріоритети та забезпечує інтеграцію природоохоронних вимог у загальні механізми управління [22].

Попри різноманітність трактувань поняття «менеджмент», у сучасній практиці воно переважно асоціюється з управлінням на рівні конкретної організації або підрозділу. Відповідно, термін «екологічний менеджмент» у науковій літературі та практичній діяльності тлумачиться у кількох основних аспектах:

а) як діяльність екологічних громадських організацій, спрямована на захист довкілля;

б) як комплекс принципів, методів і інструментів управління природоохоронною роботою підприємства;

в) як система управління певною природною територією чи об'єктом, що має спеціальний режим охорони;

г) як складова загальної управлінської системи підприємства, що охоплює організаційну структуру, планування, розподіл обов'язків, відповідальності та ресурсів, а також процеси здійснення, контролю, удосконалення й актуалізації екологічної політики організації (рис. 1.1) [7; 8].

Рис. 1.1. Трактування терміну «екологічний менеджмент» у науковій літературі та практичній діяльності

Джерело: [7; 8]

У науковій літературі існує широкий спектр підходів до трактування поняття «екологічний менеджмент». Так, Дем'яненко К. А. [17] визначає екологічний менеджмент (Ecological Management) як таку систему управління підприємством, у межах якої формується екологічно безпечне виробництво, забезпечується баланс між економічними результатами та екологічними

показниками протягом усього життєвого циклу підприємства та продукції, яку воно випускає.

Ю. Сагайдак [68] розглядає екологічний менеджмент як систему регулювання діяльності підприємства, спрямовану на раціональне використання ресурсів, мінімізацію впливу виробництва на довкілля та зниження рівня екологічних ризиків.

На думку Т. В. Савчук, Н. М. Накладюк [67], екологічний менеджмент має переважно ринкову природу і виступає механізмом, орієнтованим на пошук найбільш конкурентоспроможних рішень у сфері управління природоохоронною діяльністю, а не лише інструментом державного впливу.

Н. Seibert [78] трактує систему екологічного менеджменту як складову загальної системи менеджменту підприємства. На їхню думку, вона охоплює організаційну структуру, процеси планування, розподіл обов'язків та відповідальності, практичні дії та процедури, необхідні для реалізації екологічної політики та досягнення визначених екологічних цілей.

О. Потай [55] характеризує екологічний менеджмент як управлінський процес, у межах якого виробнича діяльність поєднується з охороною довкілля та раціональним використанням природних ресурсів. На думку автора, досягнення оптимального співвідношення між економічними, соціальними та екологічними аспектами функціонування підприємства створює умови для його стабільної та ефективної роботи.

Узагальнюючи наведені підходи, можна зазначити, що екологічний менеджмент розглядається як комплексна управлінська система, спрямована на забезпечення екологічної безпеки підприємства, раціональне використання природних ресурсів та мінімізацію негативного впливу виробничої діяльності на довкілля. Дослідники підкреслюють різні аспекти цієї категорії: одні акцентують увагу на формуванні екологічно безпечного виробництва та гармонізації економічних і природоохоронних показників, інші – на раціональному використанні ресурсів і зменшенні екологічних ризиків, або ж на ринковій зорієнтованості екологічного менеджменту як механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства. Деякі вчені трактують

його як складову загальної системи управління, яка включає планування, розподіл відповідальності та реалізацію екологічної політики, тоді як інші наголошують на необхідності поєднання економічних, соціальних та екологічних цілей у процесі господарської діяльності.

Отже, узагальнюючи позиції наведених авторів, можна стверджувати, що більшість із них розглядає екологічний менеджмент як систему управління, яка функціонує на локальному рівні – рівні підприємства або визначеної території. У цьому контексті значний науковий інтерес становить праця К. Дем'яненко [16, с. 116–117], яка пропонує класифікацію основних наукових підходів до розуміння сутності екологічного менеджменту.

Перший підхід, за К. Дем'яненко [17], пов'язаний із реактивною моделлю поведінки підприємства щодо екологічних загроз. Він відображений у дослідженнях Н. Дорошенко, А. Літвінової, який визначає екологічний менеджмент як управління екологічними характеристиками економічних суб'єктів, діяльність яких потенційно небезпечна для довкілля, або ж управління природними комплексами, що зазнають впливу антропогенних факторів. Мета такого управління – охорона навколишнього середовища, раціоналізація природокористування та досягнення сталого розвитку територій рекреаційного призначення [19]. У межах цього підходу екологічні заходи здебільшого спрямовані на ліквідацію або мінімізацію уже наявних екологічних загроз, тоді як превентивним заходам надається другорядна роль.

Другий підхід акцентує увагу на пріоритетності забезпечення екологічної безпеки у процесі господарської діяльності. У цьому контексті екологічний менеджмент визначається як система «екологічно безпечного управління виробництвом», яка забезпечує оптимальний баланс між екологічними та економічними показниками. Так, Ю.В. Минич, Ю.О. Суржик трактують екологічний менеджмент як сукупність принципів, методів і форм управління виробництвом і персоналом, спрямованих на досягнення високої еколого-економічної результативності [48]. Ю. В. Білявська, О. В. Мінаков, у свою чергу, підкреслюють, що екологічний менеджмент повинен передбачати завчасне формування екологічно безпечних виробничих і територіальних

систем та забезпечувати стабільне співвідношення екологічних і економічних показників на всіх етапах життєвого циклу підприємства та його продукції [2, с. 24]. Таким чином, цей підхід орієнтований на гармонізацію інтересів підприємства та екологічних потреб довкілля.

Третій підхід, який К. Дем'яненко [16; 17] визначає як прагнення до «оптимального поєднання екологічних та економічних показників», розглядає екологічний менеджмент значно ширше. Представники цього підходу визначають екологічний менеджмент як проактивну діяльність економічних суб'єктів, спрямовану на досягнення власних екологічних цілей і реалізацію природоохоронних програм, базованих на принципах екоефективності та екосправедливості. І. Жолобчук доповнює, що екологічний менеджмент охоплює розробку, упровадження та контроль заходів природоохоронного характеру, які повинні забезпечувати раціональне використання природних ресурсів і дотримання вимог екологічної безпеки [30]. Цей підхід робить акцент на тому, що пріоритетом екологічного менеджменту є досягнення екологічних цілей та відповідність екологічним стандартам.

Четвертий підхід трактує екологічний менеджмент як складову загальної системи менеджменту підприємства, що визначена міжнародними екологічними стандартами та реалізує екологічну політику організації. Н.В. Кучкова розглядає екологічний менеджмент як окремий вид управлінської діяльності, інтегрований у загальну систему менеджменту, завданням якої є регулювання екологічних наслідків природокористування як на рівні підприємства, так і суспільства загалом. Ключовою функцією системи екологічного менеджменту є формування еколого-економічної стратегії, спрямованої на підвищення інвестиційної привабливості підприємства [45]. Г. М. Буканов, у свою чергу, визначає екологічний менеджмент (корпоративне екологічне управління) як складову корпоративної системи екологічного управління, що передбачає формування екологічної політики відповідно до міжнародних стандартів та її інтеграцію в загальну управлінську структуру підприємства [8]. Таким чином, цей підхід відображає зростаючий вплив міжнародних екологічних стандартів та концепції сталого розвитку на

формування національних екологічних стратегій.

Найбільш розгорнуте визначення екологічного менеджменту подане в міжнародному стандарті ISO 14000. У ньому система екологічного менеджменту трактується як складова частина загальної системи управління організацією, що охоплює її структуру, планувальні процеси, розподіл відповідальності, практичну діяльність, а також процедури, методи й ресурси, необхідні для формування, реалізації, моніторингу та постійного вдосконалення екологічної політики, цілей і завдань [20].

Зміст та специфіка екологічного менеджменту найвиразніше проявляються через його принципи. У сучасних наукових джерелах подається значна кількість принципів, на яких має базуватися ця система. Зокрема, О. Олефіренко виділяє п'ять ключових принципів, що є обов'язковими для стратегічного екологічного менеджменту [51, с. 83-84] (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Ключові принципи стратегічного екологічного менеджменту

Принцип	Суть принципу
Принцип системності	Екологічний менеджмент повинен розглядатися як цілісна система, де всі елементи взаємопов'язані та взаємодіють між собою для досягнення ефективних результатів.
Принцип превентивності	Орієнтація на запобігання негативним впливам на довкілля ще на стадії планування виробничих процесів, а не лише на ліквідацію наслідків.
Принцип відповідальності	Чітке визначення обов'язків і відповідальності всіх учасників системи екологічного менеджменту за досягнення екологічних цілей.
Принцип ефективності	Забезпечення оптимального співвідношення економічних, соціальних та екологічних показників для досягнення стійкого розвитку підприємства.
Принцип безперервного вдосконалення	Постійне оцінювання результатів діяльності, впровадження змін і вдосконалення процедур та політик для підвищення ефективності системи.

Джерело: узагальнено на основі [7; 8, 51]

Слід відмітити, що ці принципи функціонують лише у взаємозв'язку, утворюючи цілісну систему: кожен з них доповнює інші та конкретизує їх зміст, формуючи комплексний підхід до екологічно орієнтованого управління.

Основні характеристики екологічного менеджменту можна визначити наступним чином: 1) він є частиною загальної системи екологічного управління; 2) виступає як механізм ринково орієнтованого управління

природними ресурсами; 3) його застосування обмежене територіальними та ієрархічними рівнями, зокрема регіонами, корпораціями або підприємствами, особливо у виробничих сферах із ринковими відносинами.

У більш широкому сенсі екологічний менеджмент розглядається як форма управління, яка орієнтована на розвиток екологічно безпечного виробництва та підвищення екологічної якості життя людей. Він спрямований на збереження природного середовища, забезпечення здоров'я населення та раціональне використання ресурсів, враховуючи принципи сталого розвитку.

Функції екологічного менеджменту орієнтовані на реалізацію конкретних завдань екологічної політики та можуть розглядатися як діяльність із певною спеціалізацією в управлінні охороною довкілля. Вони визначаються через процесуальні характеристики управлінської діяльності, поділені на три основні рівні:

1. Попереднє управління – включає функції визначення мети, прогнозування та планування екологічної діяльності підприємства. На цьому етапі формуються стратегічні цілі системи екологічного менеджменту та шляхи їх досягнення.

2. Оперативне управління – охоплює організацію виконання робіт, взаємодію між структурними підрозділами, передачу розпоряджень, стимулювання працівників та координацію дій. Цей рівень забезпечує ефективне виконання запланованих заходів у сфері екології.

3. Завершальне управління – передбачає контроль, облік і аналіз результатів реалізації екологічної політики. Це дозволяє оцінювати ефективність системи, виявляти відхилення та визначати напрями її вдосконалення [7].

Для ефективного виконання функцій екологічного менеджменту необхідне створення міжнародних, національних, корпоративних та громадських систем екологічного управління, що базуються на таких науково-методичних засадах:

– розробка, впровадження та функціонування систем СЕМ повинні ґрунтуватися на екологічних законах і принципах;

- методологія екологічного менеджменту має відповідати національним та глобальним принципам гармонізації, зокрема концепції сталого розвитку;
- діяльність СЕМ повинна спиратися на міжнародні та національні стандарти, регламенти і принципи системного екологічного підходу;
- функції екологічного менеджменту слід узгоджувати з функціями адміністративного управління;
- реалізація СЕМ має забезпечувати економічну та соціальну ефективність підприємства;
- для державних та приватних організацій необхідна єдина система інформаційного забезпечення для управління екологічною діяльністю.

Таким чином, екологічний менеджмент можна визначити як інтегровану систему управління, що забезпечує ефективне поєднання економічної результативності, соціальної відповідальності та екологічної безпеки, створюючи умови для сталого розвитку підприємства.

Система екологічного менеджменту є ключовим елементом сучасного управління підприємством, що забезпечує інтеграцію економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності. Її впровадження дозволяє підприємствам не лише мінімізувати негативний вплив на довкілля та ефективно використовувати природні ресурси, а й підвищувати конкурентоспроможність, покращувати корпоративну репутацію та відповідати вимогам міжнародних і національних стандартів, зокрема ISO 14001 та ДСТУ ISO.

Аналіз наукових підходів засвідчує, що екологічний менеджмент може реалізовуватися як на реактивному, так і на проактивному рівні, орієнтуючись на превентивні заходи та постійне вдосконалення. Основні принципи системи – системність, превентивність, відповідальність, ефективність та безперервне вдосконалення – формують цілісну управлінську модель, що дозволяє підприємству досягати сталого розвитку та забезпечувати екологічну безпеку на всіх етапах виробничого процесу.

Таким чином, впровадження та функціонування СЕМ є стратегічною необхідністю для сучасних підприємств у контексті глобалізації, посилення екологічних вимог і підвищення екологічної свідомості суспільства.

1.2. Механізм формування та функціонування системи екологічного менеджменту

Екологічні проблеми сучасності дедалі більше впливають на економічну діяльність підприємств. Поглиблення кліматичних змін, виснаження природних ресурсів, посилення вимог екологічного законодавства та очікувань суспільства зумовлюють необхідність переходу до принципів сталого господарювання. У таких умовах питання формування системи екологічного менеджменту виходить за межі суто природоохоронної діяльності й стає важливим елементом стратегічного управління підприємством. Система екологічного менеджменту (СЕМ) – це цілісна структура управлінських рішень, процедур і методів, спрямованих на зменшення негативного впливу виробництва на довкілля та підвищення екологічної ефективності використання ресурсів. Її впровадження дозволяє інтегрувати екологічні пріоритети в загальну стратегію підприємства, забезпечуючи не лише дотримання законодавчих вимог, а й підвищення економічних результатів за рахунок ощадливого використання енергії, води, матеріалів і сировини [6].

Етапи створення та функціонування системи екологічного менеджменту (СЕМ) за стандартом ISO 14000 включають п'ять ключових елементів (рис. 1.2):

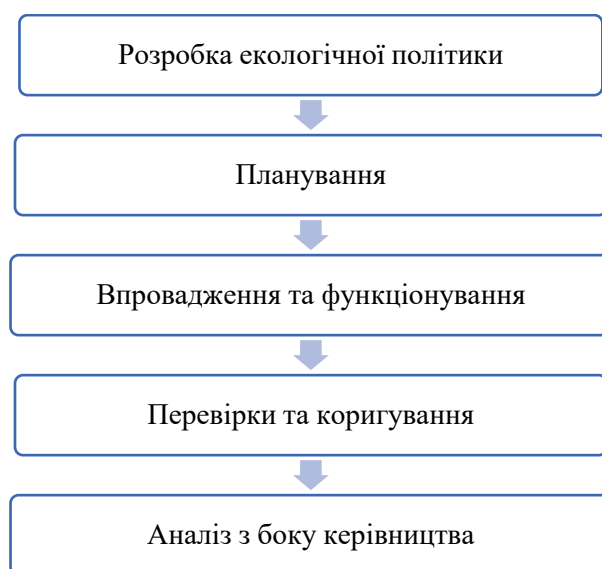

Рис. 1.2. Етапи створення та функціонування системи екологічного менеджменту (СЕМ) за стандартом ISO 14000 [20]

1. Розробка екологічної політики – підприємство визначає свої зобов'язання та принципи щодо екологічної безпеки, забезпечуючи відповідність діяльності чинному законодавству та нормативам у сфері охорони довкілля.

2. Планування – передбачає розробку програми екологічного менеджменту, у якій визначаються цілі, конкретні дії, відповідальні особи, строки реалізації заходів, способи виконання та очікувані результати впровадження СЕМ.

3. Впровадження та функціонування – включає організацію структури відповідальності, визначення ресурсів та можливостей для досягнення поставлених цілей і завдань, закладених у екологічній політиці.

4. Перевірки та коригування – забезпечують контроль за ефективністю СЕМ, своєчасне реагування на відхилення від запланованих показників, постійний моніторинг екологічних показників та проведення екологічного аудиту на відповідність внутрішнім нормативам підприємства та міжнародним стандартам.

5. Аналіз з боку керівництва – передбачає оцінку ефективності функціонування системи екологічного менеджменту, виявлення сильних і слабких сторін, а також ухвалення рішень щодо її вдосконалення та подальшого розвитку.

Функціонування системи екологічного менеджменту здійснюється через такі інструменти, як: економічні інструменти, екологічне нормування, екологічна сертифікація, екологічний аудит, екологічний моніторинг, оцінка впливу на довкілля, екологічне маркування, екологічний маркетинг.

Функціонування системи екологічного менеджменту реалізується через застосування різних методів, механізмів та інструментів, які дозволяють організаціям планувати, контролювати та вдосконалювати свою діяльність з урахуванням екологічних аспектів. Інструменти екологічного менеджменту можна класифікувати за різними критеріями: за спрямованістю, за сферою застосування та за ступенем формалізації.

Нижче наведено типовий поділ інструментів СЕМ, запропонований

І. Жолобчуком [30], адаптований та узагальнений для сучасних умов управління підприємством (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Типи інструментів системи екологічного менеджменту

Тип інструменту	Характеристика	Приклади застосування
Адміністративні	Регулюють діяльність підприємства через законодавчі та нормативні акти, дозволи, ліцензії та внутрішні регламенти	Внутрішні правила підприємства, екологічні стандарти, державні дозволи на викиди
Економічні	Мотивують до екологічно відповідальної поведінки через фінансові механізми	Податкові пільги, екологічні штрафи, гранти на «зелені» технології
Інформаційні	Забезпечують збір, обробку та поширення екологічної інформації для прийняття рішень	Екологічна звітність, моніторинг викидів, бази даних про ресурси
Організаційні	Формують структуру управління, розподіляють обов'язки та забезпечують координацію дій	Екологічні відділи, посадові інструкції, комітети з охорони навколишнього середовища
Соціальні	Впливають на свідомість та поведінку персоналу і суспільства	Навчальні програми, тренінги з екологічної безпеки, корпоративна культура сталого розвитку

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Розподіл інструментів екологічного менеджменту за типами демонструє комплексний характер управління екологічною діяльністю. Кожен тип виконує певну функцію: адміністративні та економічні забезпечують нормативне та фінансове регулювання, інформаційні – контроль і оцінку, організаційні – структурування процесів, а соціальні – формування культури екологічної відповідальності. Для ефективного функціонування СЕМ необхідне інтегроване застосування всіх типів інструментів, що дозволяє забезпечити як відповідність законодавству, так і досягнення стратегічних екологічних цілей підприємства.

Екологічний менеджмент як управлінська підсистема перебуває у постійній динамічній взаємодії з іншими підсистемами організації. Зміни в конкурентному середовищі можуть впливати на його значимість, рівень автономності та інтегрованості у загальну управлінську систему. Основне призначення екологічного менеджменту полягає у керуванні впливом діяльності підприємства на навколишнє середовище, водночас забезпечуючи досягнення економічних цілей підприємства та гарантування екологічної

безпеки суспільства [31].

У науковій та практичній літературі виділяють дві базові моделі екологічного менеджменту: традиційну та інтегровану. Крім того, в організаційно-економічному механізмі екологічного менеджменту виділяють три основні підсистеми: організаційно-лінійну, організаційно-інтегровану та економічну.

Таблиця 1.4

Моделі та підсистеми екологічного менеджменту

Модель/ Підсистема	Характеристика	Основна мета
Традиційна модель	Екологічний менеджмент як окремий блок, що взаємодіє з іншими підсистемами через стандартні адміністративні канали	Забезпечення дотримання законодавчих та нормативних вимог з екології
Інтегрована модель	Екологічний менеджмент інтегрований у загальну систему управління підприємством, впливає на стратегічні рішення та процеси	Гармонізація економічних та екологічних цілей, підвищення конкурентоспроможності
Організаційно-лінійна підсистема	Визначає структуру відповідальності та взаємодії в рамках підрозділів	Забезпечення виконання екологічних процедур та контроль їх реалізації
Організаційно-інтегрована підсистема	Інтегрує екологічні функції у всі процеси управління	Підвищення ефективності взаємодії між підсистемами та реалізація стратегічних екологічних цілей
Економічна підсистема	Застосовує фінансові та економічні механізми для стимулювання екологічно відповідальної поведінки	Оптимізація витрат, стимулювання впровадження «зелених» технологій та досягнення економічної ефективності

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Розглянуті моделі та підсистеми демонструють, що екологічний менеджмент може функціонувати як автономно, так і інтегровано в загальну систему управління підприємством. Традиційна модель забезпечує дотримання нормативних вимог, тоді як інтегрована модель спрямована на поєднання економічної результативності та екологічної відповідальності. Організаційно-лінійна та організаційно-інтегрована підсистеми відповідають за структуру та координацію процесів, а економічна підсистема стимулює ефективність та впровадження екологічно безпечних технологій. Такий комплексний підхід дозволяє підприємствам адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та підвищувати загальну ефективність системи екологічного менеджменту.

Порівняльна характеристика моделей екологічного менеджменту на
підприємствах

№	Ознака	Традиційна модель	Інтегрована модель
1	Причини появи	Державне регулювання та контроль	Поєднання державного та ринкового впливу, а також екологічної свідомості менеджерів
2	Об'єкт контролю	Природокористування та частково продукція	Природокористування та продукція підприємства на всіх етапах («вхід» та «вихід»)
3	Економічні цілі	Контроль витрат, мінімізація собівартості	Мінімізація собівартості, підвищення конкурентоспроможності через «екологізацію» продукту
4	Роль споживача	Мінімальна або відсутня	Активна, впливає на формування екологічної політики підприємства
5	Роль громадськості	Враховується опосередковано через державну політику	Враховується як самостійний та активний фактор впливу
6	Основні функціональні складові	Технічний та фінансовий відділи, профспілка	Відділ розвитку, маркетинговий, технічний та фінансовий відділи
7	Загальна роль в управлінні	Служить елементом техніко-технологічного управління виробництвом	Інтегрований компонент системи управління, орієнтованої на стратегічні та маркетингові цілі
8	Основна орієнтація	Виконання нормативних та законодавчих вимог	Досягнення стратегічної ефективності та сталого розвитку, гармонізація економічних, соціальних та екологічних цілей

Джерело: сформовано автором на основі [53]

Порівняння моделей показує, що традиційна модель екологічного менеджменту більше орієнтована на виконання нормативних вимог та внутрішній контроль ресурсів підприємства. Інтегрована модель, навпаки, поєднує державний, ринковий та соціальний впливи, враховує роль споживачів і громадськості, а також інтегрує екологічні цілі у всі процеси управління підприємством. Такий підхід сприяє досягненню більш високої ефективності, конкурентоспроможності та сталого розвитку [53].

Система екологічного менеджменту (СЕМ) є важливим інструментом для підприємств, оскільки дозволяє ефективно управляти їх впливом на навколишнє середовище та мінімізувати негативні наслідки своєї діяльності. Вона забезпечує інтеграцію екологічних аспектів в загальну стратегію управління компанією, що сприяє сталому розвитку і підвищенню

конкурентоспроможності підприємства.

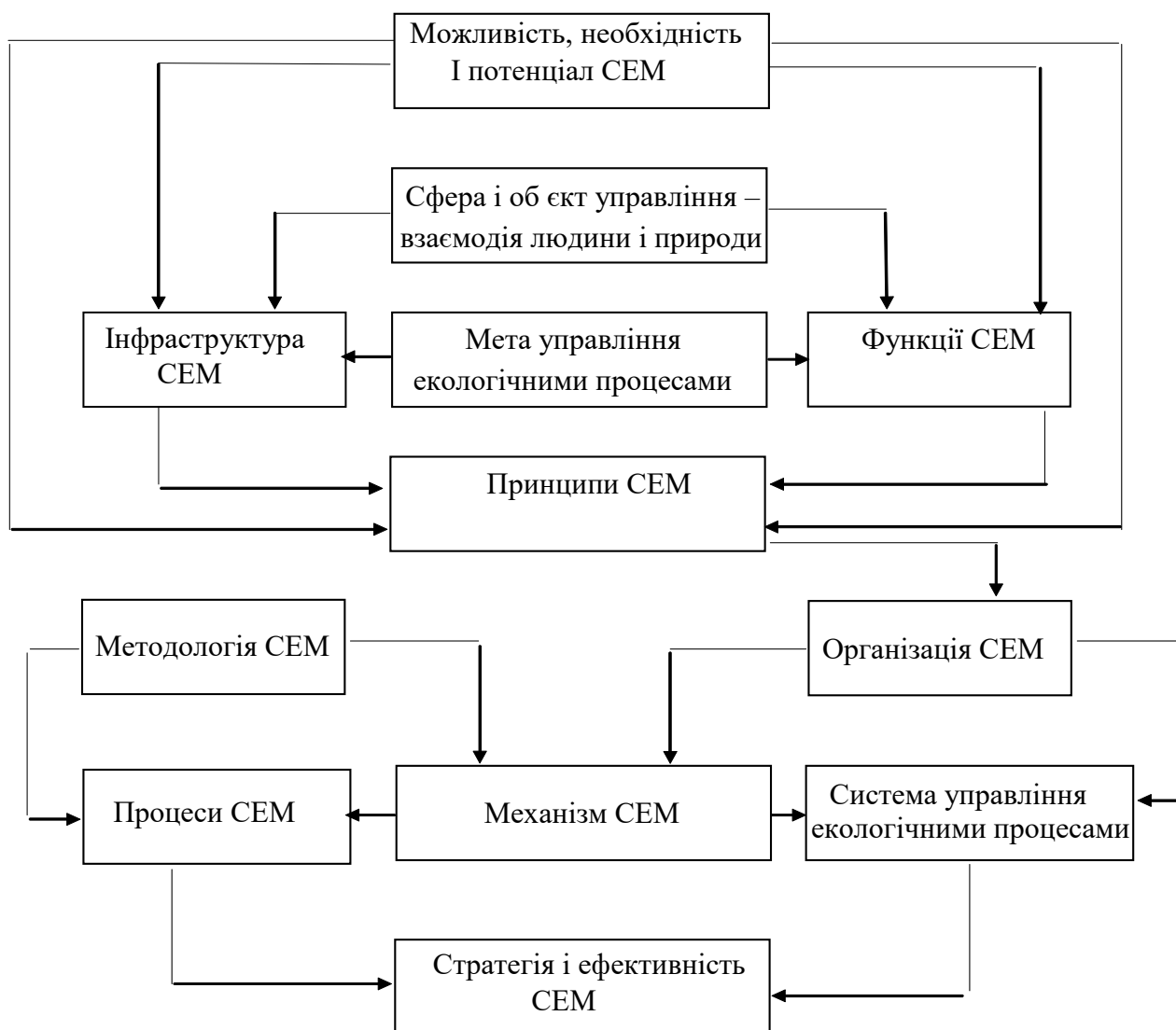

Рис. 1.3. Концепція екологічного менеджменту підприємства

Джерело: [74, с. 124]

Побудова ефективної системи екологічного менеджменту починається з діагностики стану виробничих процесів і оцінювання рівня їхнього впливу на навколишнє середовище. На основі цього проводиться екологічний аудит, який дає змогу визначити основні джерела забруднення, прорахувати потенційні ризики та виявити напрями, де можливе скорочення витрат або втрат ресурсів. Результати аудиту стають основою для формування екологічної політики підприємства, що визначає його довгострокові цілі, принципи та напрями дій у сфері охорони довкілля [74].

Наступним етапом є планування та впровадження конкретних заходів – програм енергоефективності, перероблення відходів, модернізації обладнання, переходу на альтернативні джерела енергії, впровадження циркулярних

моделей виробництва. Важливо, щоб екологічні рішення приймалися не формально, а були узгоджені з фінансовими можливостями та виробничими планами підприємства. Лише тоді СЕМ стає дієвим інструментом управління, а не декларацією намірів.

Особливе значення має організаційна складова екологічного менеджменту. Для ефективної реалізації екологічної політики підприємства необхідно створити чітку систему відповідальності, визначити уповноважених осіб, розробити внутрішні регламенти контролю за дотриманням екологічних норм. Водночас важливо формувати екологічну свідомість серед працівників – шляхом навчання, мотиваційних програм, внутрішньої комунікації. Досвід свідчить, що саме залучення персоналу є вирішальним чинником успіху будь-якої екологічної ініціативи [72].

Сучасні інформаційні технології істотно розширюють можливості екологічного менеджменту. Використання автоматизованих систем моніторингу, цифрових платформ управління ресурсами та екологічної аналітики дає змогу контролювати рівень викидів, обіг матеріалів і споживання енергії в реальному часі. На цій основі керівництво може приймати обґрунтовані рішення, своєчасно реагувати на ризики та забезпечувати прозорість звітності перед контролюючими органами і партнерами.

Міжнародні стандарти, зокрема ISO 14001, пропонують методологічні орієнтири для побудови СЕМ. Сертифікація за цими стандартами допомагає підприємству упорядкувати екологічні процеси, уникнути штрафних санкцій, зменшити втрати від неефективного використання ресурсів і підвищити довіру з боку інвесторів та споживачів. У сучасних умовах наявність сертифікованої системи екологічного менеджменту є не лише конкурентною перевагою, а й вимогою до співпраці з міжнародними ринками.

Важливим напрямом розвитку СЕМ є її інтеграція з іншими управлінськими системами – якістю, енергоменеджментом, безпекою праці, соціальною відповідальністю. Такий підхід дозволяє створити єдину модель управління сталим розвитком підприємства. Особливої актуальності це набуває для українських підприємств, які в умовах воєнних і післявоєнних викликів

мають одночасно забезпечувати безпеку виробництва, відновлення ресурсів і адаптацію до нових екологічних вимог ЄС.

Отже, формування системи екологічного менеджменту – це складний, але необхідний процес, який вимагає поєднання економічного розрахунку, інноваційних підходів і соціальної відповідальності. Ефективна СЕМ не лише мінімізує екологічні ризики, а й сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, покращенню його репутації, зростанню інвестиційної привабливості та формуванню позитивного іміджу на внутрішньому й зовнішньому ринках.

1.3. Методи та показники оцінки ефективності системи екологічного менеджменту

Під час вибору шляхів переходу підприємств до сталого та екологічно орієнтованого виробництва важливо визначити критерії, за якими оцінюватиметься результативність таких змін. У практиці управління економічні рішення традиційно ґрунтуються на визначенні ефективності, яка трактується як співвідношення витрат і отриманого результату та відображає приріст корисного ефекту у вартісній формі. У науковій літературі представлено різні підходи до оцінювання економічної ефективності, зокрема ті, що враховують екологічну складову. Одним із ранніх методичних підходів стало визначення еколого-економічних втрат як суми фактичних та потенційних витрат, пов'язаних із негативним впливом на довкілля. У такому разі ефективність розраховується шляхом зіставлення капітальних вкладень і очікуваних результатів їхнього впровадження, після чого отриманий коефіцієнт порівнюється з нормативними значеннями для ухвалення управлінського рішення [70].

У ширшому значенні ефективність діяльності підприємства розглядається як показник реалізації основних економічних закономірностей у господарській практиці. Сучасний підхід дедалі частіше базується на ресурсній концепції, яка

визначає ефективність через співвідношення створеного продукту та сукупності використаних ресурсів. Такий підхід дозволяє оцінити рівень раціонального використання засобів виробництва та загальну результативність господарської діяльності підприємства.

Оцінка ефективності системи екологічного менеджменту (СЕМ) є важливим етапом забезпечення її результативного функціонування та досягнення поставлених екологічних і економічних цілей підприємства. Ефективність СЕМ визначається здатністю організації мінімізувати негативний вплив на довкілля, раціонально використовувати природні ресурси, дотримуватися нормативних вимог і стандартів, а також забезпечувати конкурентні переваги. Для цього застосовуються різноманітні методи оцінки, які дозволяють систематично вимірювати рівень реалізації екологічної політики, контролювати показники екологічної результативності та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо вдосконалення системи.

У науковій та практичній літературі розрізняють кілька груп методів оцінки ефективності СЕМ: кількісні та якісні, індикативні та комплексні, внутрішні та зовнішні, а також методи, орієнтовані на життєвий цикл продукції чи процесів. Вибір конкретного методу або їх поєднання залежить від специфіки діяльності підприємства, масштабів його екологічного впливу та доступності необхідної інформації [68].

Щоб забезпечити об'єктивність оцінювання, підприємства використовують структуровану систему методів, яка охоплює моніторинг екологічних показників, аудит, індексні та експертні методики, аналіз ризиків і оцінку життєвого циклу продукції. Нижче подано узагальнену таблицю ключових методів оцінювання ефективності СЕМ.

Представлена типологія методів показує, що оцінка ефективності системи екологічного менеджменту повинна бути комплексною та багатоаспектною. Жоден окремий метод не може забезпечити повної картини, тому підприємства поєднують кількісні та якісні інструменти, внутрішній контроль та зовнішній аудит, поточний моніторинг і стратегічний аналіз.

Основні методи оцінки ефективності системи екологічного менеджменту

№	Метод оцінки	Характеристика	Основні результати застосування
1	Екологічний аудит (внутрішній/зовнішній)	Системна перевірка відповідності СЕМ стандартам та законодавчим вимогам	Виявлення невідповідностей, підвищення відповідності ISO 14001
2	Моніторинг та вимірювання екологічних показників	Регулярне відстеження рівня викидів, споживання ресурсів, утворення відходів тощо	Оперативний контроль динаміки впливу на довкілля
3	Індикативний метод оцінки результативності	Формування системи індикаторів (KPI) для оцінки екологічної ефективності	Можливість порівняння результатів у часі та між підприємствами
4	Аналіз ризиків впливу на довкілля	Визначення джерел потенційної екологічної небезпеки та оцінка ймовірності негативних подій	Зменшення ризиків та підвищення екологічної безпеки
5	SWOT-аналіз екологічного менеджменту	Оцінка сильних і слабких сторін, можливостей та загроз екологічної діяльності	Удосконалення стратегічних рішень підприємства
6	Оцінка життєвого циклу (LCA)	Аналіз впливу продукції на довкілля на всіх етапах життєвого циклу	Оптимізація процесів, врахування екологічних критеріїв у проектуванні
7	Економічна оцінка екологічних заходів	Аналіз витрат і вигод від впровадження екологічних рішень	Підтвердження економічної доцільності екологічних інвестицій
8	Експертні оцінки	Залучення фахівців для якісної оцінки ефективності СЕМ	Додатковий аналіз у разі нестачі кількісних даних

Джерело: [66; 71]

Це дозволяє системно оцінювати як екологічні результати діяльності, так і економічну доцільність екологічних заходів, своєчасно коригувати політику в сфері природокористування та забезпечувати відповідність стандартам ISO 14001. Комплексне використання методів підвищує ефективність СЕМ та сприяє сталому розвитку підприємства.

Ефективність системи екологічного менеджменту (СЕМ) визначає її здатність забезпечувати досягнення екологічних цілей підприємства, відповідність стандартам, зниження негативного впливу на довкілля та підвищення екологічної результативності виробництва. Оцінка ефективності є ключовою умовою сталого функціонування СЕМ, оскільки дає можливість своєчасно виявляти проблеми, визначати динаміку змін, удосконалювати екологічну політику та оптимізувати використання ресурсів. В практиці підприємств застосовується широкий набір методів – від кількісних індикаторів

до комплексних системних підходів, що враховують екологічні, економічні та соціальні аспекти діяльності.

Ключовим критерієм ефективності систем управління вважається співвідношення витрат і результатів. Такий підхід передбачає, що діяльність підприємства та його окремих підсистем повинна оцінюватися за єдиним узагальненим показником – максимізацією приросту доходу порівняно з понесеними витратами. Водночас важливо враховувати раціональне використання ресурсів, зокрема оптимальне співвідношення між споживанням і накопиченням, орієнтуючись на стратегічні економічні та соціальні пріоритети розвитку.

Еколого-економічна оцінка також базується на визначенні ефективності використання природних ресурсів, запобіганні їх надмірним втратам, а також економії праці та капіталу у виробничих і невиробничих процесах. Будь-які негативні зміни у ресурсному потенціалі безпосередньо впливають на кінцеві економічні результати діяльності підприємства [66].

Таким чином, ефективність функціонування підприємства можна оцінювати за низкою показників: рівнем зростання прибутку; ефективністю використання основних засобів, оборотного капіталу та інвестицій; впровадженням сучасних технологій і результатів науково-технічного прогресу; підвищенням добробуту персоналу; а також показниками, що характеризують раціональне споживання ресурсів.

Для оцінювання ефективності використання будь-яких ресурсів важливо мати інформацію про їх вартісне вираження, що потребує проведення відповідних процедур оцінювання. Виконання цього завдання передбачає комплекс заходів, зокрема довгострокове прогнозування рівня використання ресурсного потенціалу підприємства та аналіз можливих зовнішніх впливів, включно зі змінами на світових ринках. Проблематика визначення економічної вартості ресурсів є предметом наукових дискусій протягом тривалого часу. Складність полягає в тому, що їхня цінність формується не лише власними властивостями, а й тією роллю, яку ресурси відіграють у виробничих процесах.

Економічна оцінка наслідків господарської діяльності охоплює два

ключові аспекти: можливі збитки, що виникають у разі негативного впливу на довкілля, та потенційні економічні вигоди, які можуть бути отримані внаслідок упровадження заходів з підвищення екологічної безпеки. Для достовірного розрахунку таких ефектів необхідна деталізована інформація та комплексні інтегральні показники. Екологічно орієнтована модель функціонування підприємства зменшує негативний вплив на навколишнє середовище та одночасно сприяє підвищенню загальної рентабельності. Проте рівень екологічної ефективності може бути визначений лише за наявності ефективного екологічного обліку, який забезпечує точні дані про витрати, заощадження та екологічні результати діяльності. Принцип підвищення екологічної ефективності передував розвитку систем екологічного менеджменту та є їх логічною основою [51]. Показники екологічної результативності характеризують кількісний вплив підприємства на довкілля і відповідно до вимог стандарту ISO 14001 мають демонструвати безперервне покращення. Аналіз таких показників дає змогу виявити причини змін екологічної результативності та зрозуміти, як вони відображаються на фінансових показниках (рис. 1.4). Це дозволяє уникнути управлінських помилок і забезпечити об'єктивну оцінку ефективності екологічних заходів.

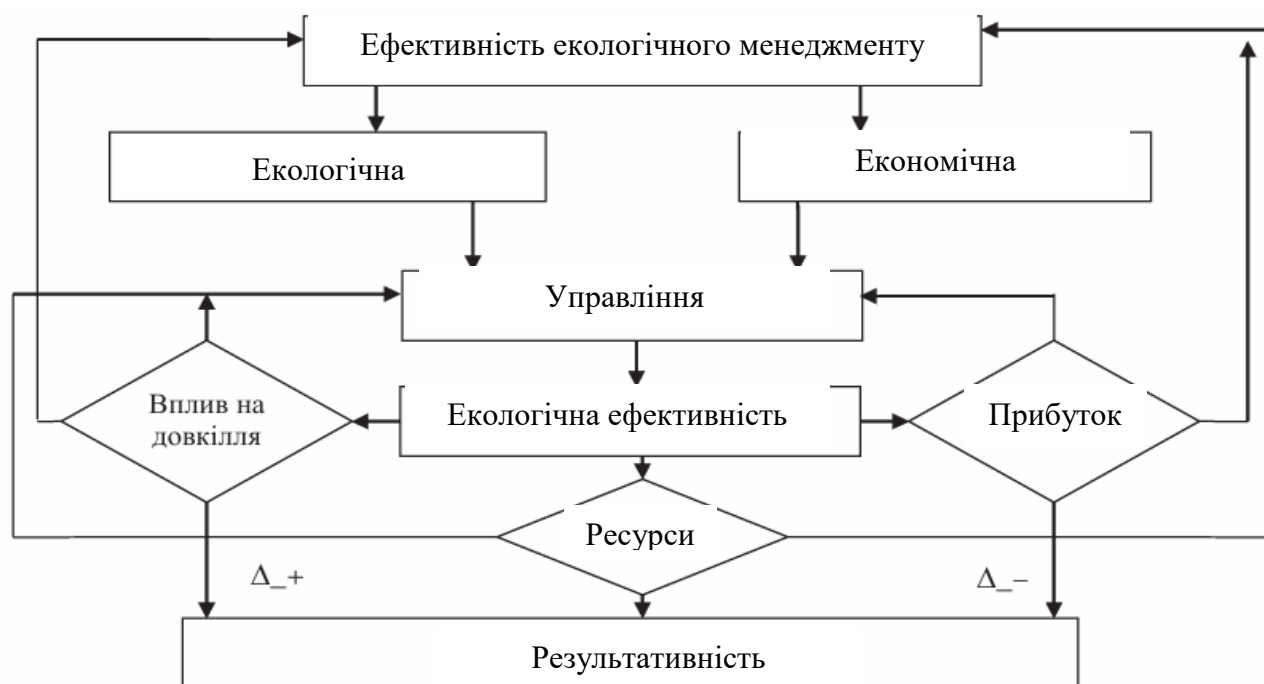

Рис. 1.4. Формування механізму ефективності екологічного менеджменту

Джерело: [41, с. 30]

Екологічна ефективність підприємства формується не лише завдяки впровадженню сучасних технологій. Вона може бути досягнута шляхом перегляду стратегічних цілей, зміни підходів до організації виробничих процесів та удосконалення щоденних управлінських практик. Подібно до економічної ефективності, екологічна ефективність відображає рівень результативності використаних ресурсів, але при цьому враховує вплив діяльності підприємства на навколишнє середовище у співвідношенні з економічними результатами. Тобто вона показує, наскільки раціонально використовуються ресурси та який екологічний ефект досягається на одиницю продукції, енергії або прибутку [41].

Таким чином, екологічна ефективність може розглядатися як співвідношення між екологічними та економічними параметрами діяльності підприємства, що свідчить про рівень збалансованості його розвитку. Це робить еколого-економічні показники важливою складовою управління системою екологічного менеджменту, оскільки вони забезпечують комплексну оцінку результативності здійснюваних заходів (рис. 1.5).

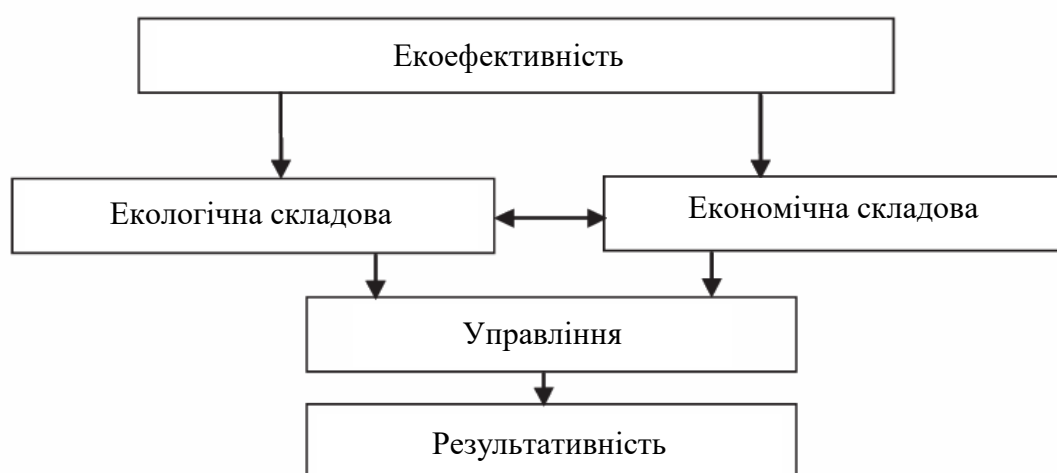

Рис. 1.5. Складові частини екоефективності

Джерело: [41, с. 31]

Сучасна практика оцінювання впливу підприємств на довкілля ґрунтується на широкому наборі кількісних і якісних індикаторів, які дозволяють комплексно оцінити рівень екологічної відповідальності. До таких показників належать:

- обсяги споживання сировини та енергоресурсів;
- кількість викидів газоподібних речовин;
- обсяг відходів, утворених у процесі виробництва, у розрахунку на одиницю продукції;
- рівень ефективності використання матеріальних ресурсів;
- ефективність споживання енергії;
- кількість виробничих інцидентів, що спричиняють екологічні наслідки;
- частка відходів, які підлягають утилізації або повторному використанню;
- можливість повторної переробки пакувальних матеріалів;
- пробіг транспортних засобів у перерахунку на одиницю готової продукції;
- обсяги інвестицій, спрямованих на заходи з охорони довкілля;
- кількість порушень та судових справ, пов'язаних із недотриманням екологічних вимог [41].

Сукупність цих показників забезпечує комплексну характеристику екологічної ефективності підприємства та створює основу для подальшого удосконалення його екологічної політики.

У системі оцінювання екологічного менеджменту підприємства доцільно враховувати також витрати, пов'язані з підтриманням екологічної безпеки та ресурсоефективності (рис. 1.6). До таких витрат можуть належати:

- кошти, спрямовані на поточні та капітальні ремонти екологічних споруд, а також на утримання інфраструктури, що забезпечує охорону довкілля;
- інвестиції у модернізацію основних фондів, включаючи системи очищення води, фільтрації повітря, обладнання для зменшення відходів та інші засоби раціонального використання природних ресурсів;
- інші витрати, зокрема науково-дослідні роботи, підготовку персоналу, аудит, консультаційні послуги тощо.

Такі витрати слід розглядати як інвестиції у збереження якості навколишнього середовища та підтримання ресурсного потенціалу, який

використовується у процесі господарської діяльності. Економічна логіка ефективності екологічного менеджменту полягає в тому, що здійснені екологічні витрати мають забезпечувати відчутний економічний та екологічний результат.

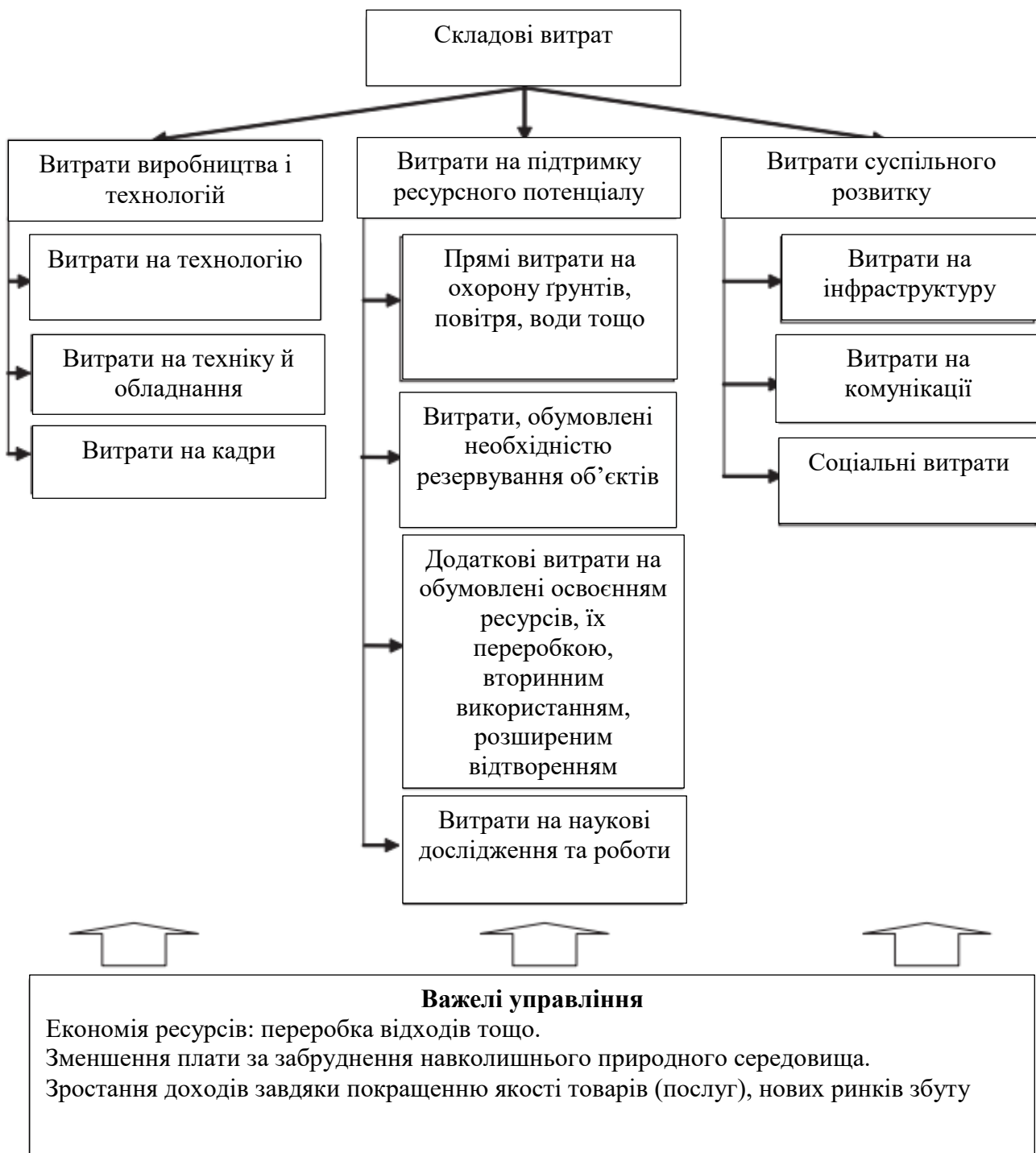

Рис. 1.6. Складові витрат на екологічне управління

Джерело: [41, с. 32]

При аналізі тенденцій зростання екологічних витрат необхідно визначити, які саме додаткові статті формують їх збільшення. Зростання витрат повинно

супроводжуватися підвищенням продуктивності та ефективності виробництва. Проблема компенсації екологічних витрат може бути розв'язана через впровадження інструментів управління, зокрема завдяки застосуванню сучасних технологій та інновацій. Їх використання дозволяє скорочувати витрати ресурсів на одиницю продукції, зменшувати навантаження на довкілля та підвищувати загальну результативність діяльності підприємства.

Принцип екологічної ефективності ґрунтується на прагненні підприємства отримувати економічний результат за умов одночасного зменшення негативного впливу на довкілля та раціонального використання ресурсів. Проте цей підхід має певне обмеження – екологічний ефект не завжди може бути точно виміряний у кількісній формі, що ускладнює його пряме зіставлення з фінансовими показниками.

У зв'язку з цим доцільно розглядати екологічний ефект або, навпаки, екологічний збиток як невід'ємну складову економічних результатів діяльності підприємства. Тому більш коректно говорити не лише про економічну, а про еколого-економічну ефективність, тобто таку, що враховує взаємозв'язок між витратами, отриманою вигодою та впливом на навколишнє середовище.

Єдиного підходу до формування системи показників еколого-економічної ефективності в науковій практиці поки не існує. Однак загальний принцип, якого слід дотримуватися, полягає в тому, що темпи зростання екологічного ефекту мають перевищувати темпи зростання витрат, необхідних для його досягнення. Лише за такої умови екологічні заходи можна вважати результативними [41].

Для узагальненої оцінки еколого-економічної ефективності (E_E) діяльності підприємства може застосовуватися інтегральний показник, який відображає співвідношення отриманих екологічних результатів до сукупних витрат на їх досягнення. Чим вищим є значення цього показника, тим ефективніше підприємство поєднує економічні та екологічні інтереси у своїй діяльності.

$$E_E = \frac{E_{CB} - \Pi_P}{C + E_H \times K}, \quad (1.1)$$

де E_{CB} – екологічна оцінка суспільного виробництва (продукція безвідходного або маловідходного виробництва), грн.;

Π_n – продукція, вироблена з порушеннями екологічних норм (соціальний збиток від забруднення навколишнього природного середовища), грн.;

C – поточні витрати на охорону, відновлення та експлуатацію природних ресурсів, грн.;

E_H – нормативний коефіцієнт еколого-економічної ефективності природокористування;

K – одноразові витрати на охорону, відновлення та експлуатацію природних ресурсів, грн. [41].

Однією з ключових функцій сучасного виробництва є його екологізація, що передбачає впровадження маловідходних або безвідходних технологій. У цьому контексті еколого-економічна оцінка відходів розглядається як величина, яка зменшує створену підприємством додану вартість. Такий підхід дає змогу визначити реальний рівень екологічної «чистоти» виробництва та оцінити, наскільки ефективно підприємство поєднує економічні результати з мінімізацією негативного впливу на довкілля.

Для кількісного вимірювання рівня еколого-економічної ефективності виробництва (E_B) доцільно використовувати інтегральний показник, який може бути поданий у такому загальному вигляді:

$$E_B = \frac{Ч - O_{EE} - \Pi_E}{OЗ}, \quad (1.2)$$

де $Ч$ – чиста продукція забруднюючого виробництва, грн.;

Π_E – продукція, випущена з порушенням екологічних норм, грн.;

O_{EE} – еколого-економічна оцінка відходів виробництва;

$OЗ$ – вартість основних засобів забруднюючого виробництва, грн. [41].

Схема визначення еколого-економічної ефективності дає змогу більш повно і об'єктивно оцінити кінцеві результати діяльності підприємства з урахуванням його впливу на довкілля. Такий підхід дозволяє врахувати не лише економічні вигоди, а й ефекти, пов'язані з реалізацією природоохоронних заходів. Водночас на практиці складно точно визначити обсяг продукції,

виробленої з порушенням екологічних вимог, а отже – і реальні втрати, спричинені таким впливом.

Абсолютна екологічна ефективність природоохоронних витрат застосовується для визначення результативності відповідних заходів на різних рівнях управління – від окремого підприємства до економіки країни в цілому. Порівняльна ефективність витрат використовується для вибору найбільш доцільних рішень щодо впровадження ресурсозберігаючих технологій, екологічно орієнтованої організації виробництва та оптимізації розміщення виробничих потужностей.

Узагальнений показник економічної результативності природоохоронних витрат може бути визначений через інтеграцію виробничо-економічної, еколого-економічної та соціально-економічної ефективності. Такий комплексний індикатор загальної ефективності ($E_{\text{заг}}$) може бути представлений у вигляді відповідного узагальненого співвідношення:

$$E_{\text{заг}} = \frac{\sum_{f1}^n (\text{Рекон} + \text{Рекол} + \text{Рсоц})}{\sum_1^n Zit}, \quad (1.3)$$

де $E_{\text{заг}}$ – ефективність, від проведення заходів, грн.;

Рекон – виробничо-економічна ефективність від заходів, грн.;

Рекол – еколого-економічна ефективність від заходів, грн.;

Рсоц – соціально-економічна ефективність від заходів, грн.;

Zit – сумарні витрати з реалізації заходів за певний період, грн. [41].

Необхідно зазначити, що у формулі не конкретизується методика визначення еколого-економічної та соціально-економічної ефективності. Економічні результати разом із показниками соціального ефекту формують повний економічний ефект природоохоронних заходів. Однак на практиці складно оцінити всі перелічені збитки та ефекти у вартісному вимірі. Подібні підходи, зокрема ідея поєднання соціально-економічного та екологічного ефектів, представлені також у працях інших дослідників [3; 4].

Капітальні вкладення в природоохоронні заходи вважаються економічно доцільними лише за умови, що показники загальної ефективності перевищують установлені нормативи (критерії оцінки), визначені на попередній період.

Норматив загальної економічної ефективності – як величина приросту виробництва екологічно безпечнішої продукції на 1 грн капітальних вкладень – має бути диференційованим з урахуванням галузевої специфіки та характеру негативного впливу виробництва на довкілля.

У випадках, коли природні ресурси використовуються нераціонально, але відходи не становлять екологічної загрози, підвищення ефективності їх використання, а також розвиток маловідходного або безвідходного виробництва в майбутньому повинні оцінюватися передусім за показниками економічної, а не екологічної ефективності.

Під час визначення порівняльної ефективності природоохоронних заходів розв’язуються два типи завдань:

- завдання вибору найбільш результативних організаційно-технічних рішень, що забезпечують досягнення необхідного екологічного ефекту (дотримання нормативів якості довкілля, запобігання забрудненню тощо);
- завдання змішаного характеру, у межах яких природоохоронні та ресурсозберігальні чинники розглядаються поряд з іншими показниками розвитку виробництва.

Як найпростіший критерій порівняльної економічної ефективності природоохоронного заходу пропонується використовувати таку формулу:

$$P = \Delta Z_{ш} + \Delta D, \quad (1.4)$$

де P – виробничо-економічна ефективність, грн.,

$Z_{ш}$ – величина зменшеної шкоди, грн.,

D – приріст грошової оцінки реалізованої продукції, одержаної внаслідок повної утилізації ресурсів у ході реалізації природоохоронного заходу за певний проміжок часу, грн. [41].

Для будь-якого підприємства стратегічною метою є мінімізація витрат із одночасною максимізацією прибутку. Об’єктом оптимізації в цьому контексті має виступати природоохоронна діяльність. Часто витрати, пов’язані з утворенням та утилізацією відходів виробництва, не враховуються у собівартості продукції, що призводить до необхідності додаткових витрат на ліквідацію шкоди, яку підприємство або суспільство змушене покривати

пізніше.

Екологічний менеджмент має реалізовуватися на всіх рівнях управління підприємством, включно з корпоративним та галузевим рівнями, і враховувати специфіку конкретного виду діяльності. Особливості виробничих процесів визначають критерії оцінки ефективності заходів екологічного менеджменту, дозволяючи розставляти пріоритети серед показників, що використовуються у оцінюванні, а також формувати напрямки роботи з підвищення якості життя та поліпшення стану навколишнього середовища.

Методи та показники оцінки ефективності системи екологічного менеджменту дозволяють підприємству комплексно оцінювати вплив своєї діяльності на навколишнє середовище та співвідносити його з економічними результатами. Екологічна ефективність досягається через впровадження технологічних рішень, оптимізацію використання ресурсів та системний підхід до природоохоронної діяльності. Показники еколого-економічної ефективності включають витрати на охорону навколишнього середовища, рівень використання матеріальних і енергетичних ресурсів, обсяг відходів, ступінь їх утилізації та вплив на соціально-економічні результати підприємства.

Встановлено, що оцінювання ефективності системи екологічного менеджменту повинно бути комплексним, враховувати економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності, а також застосовуватися на всіх рівнях управління. Це забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень, сприяє підвищенню прибутковості підприємства і зниженню негативного впливу на навколишнє середовище, закладаючи основу для сталого розвитку.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту підприємства

Ефективне функціонування системи екологічного менеджменту на підприємстві неможливе без належного нормативно-правового та інформаційного забезпечення. Законодавчі та регуляторні документи

визначають рамки, обов'язкові вимоги та стандарти охорони навколишнього середовища, дотримання яких забезпечує легітимність діяльності підприємства та мінімізує екологічні ризики.

Інформаційне забезпечення, у свою чергу, охоплює збір, обробку та аналіз даних про екологічний стан підприємства, витрати на природоохоронні заходи, ефективність використання ресурсів та вплив виробничих процесів на довкілля. Належне поєднання нормативно-правових актів і системи екологічного обліку створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, планування природоохоронних заходів та оцінки результатів екологічної діяльності.

Таким чином, нормативно-правове та інформаційне забезпечення виступає ключовим елементом системи екологічного менеджменту, сприяючи реалізації принципів сталого розвитку та підвищенню загальної ефективності підприємства.

Основою екологічного менеджменту як еколого-центристської системи управління є міжнародні та національні екологічні стандарти. Міжнародний стандарт визначається як документ, розроблений міжнародною організацією стандартизації, найвідомішою з яких є International Organization for Standardization (ISO) [9].

Протягом 1990-х років у сфері екологічного управління були створені ключові стандарти: британський BS 7750 (1992 р.), стандарт Євросоюзу EMAS (1993 р.), ірландський IS 310 (1994 р.), канадський CSA Z750 94A (1994 р.) та серія міжнародних стандартів ISO 14000 (1996 р.). Ці стандарти, поряд із системою Cleaner Production (Чистіше виробництво, СЕМ), стали основою для формування національних екологічних нормативів у багатьох країнах.

Особливе значення серед них має британський стандарт BS 7750 (British Specification for Environmental Management Systems), підготовлений Британським інститутом стандартизації у 1992 році. Він став однією з перших упорядкованих збірок рекомендацій щодо створення добровільної системи екологічного управління. Стандарт не встановлює обов'язкових вимог до природоохоронної діяльності підприємства, але містить рекомендації, які

допомагають розробити ефективну систему екологічного менеджменту та здійснювати екологічний аудит.

Згідно з BS 7750, процес розробки та впровадження системи екологічного менеджменту має включати такі етапи. Перш за все, проводиться попередній аналіз ситуації, під час якого визначаються державні вимоги до екологічного управління та оцінюються вже наявні на підприємстві елементи системи. Наступним кроком є розробка декларації екологічної політики підприємства, яка повинна чітко відображати всі екологічні аспекти діяльності організації.

Далі створюється структура розподілу обов'язків і відповідальності у сфері екологічного управління. Після цього здійснюється оцінка впливу підприємства на навколишнє середовище, яка включає аналіз нормативів, характеристик емісій, планів утилізації відходів та впливу діяльності постачальників на довкілля. На основі цього визначаються екологічні цілі та завдання підприємства.

Наступним кроком є ідентифікація стадій виробництва та процесів, що можуть впливати на стан довкілля, та розробка системи контролю за такими процесами. Потім формується програма екологічного менеджменту, визначається особа, відповідальна за її виконання, та враховуються як поточні, так і минулі види діяльності підприємства, а також життєвий цикл продукції.

Система доповнюється документуванням усіх елементів екологічного управління, що забезпечує прозорість та можливість перевірки ефективності. Встановлюється також система реєстрації екологічно значущих подій, включно з випадками порушень екологічної політики. Завершальним етапом є впровадження внутрішнього аудиту, результати якого, за потреби, можуть перевірятися незалежною третьою стороною.

Таким чином, стандарт BS 7750 надає комплексну методологію для створення ефективної системи екологічного менеджменту, що дозволяє підприємствам не лише контролювати вплив на довкілля, але й поступово інтегрувати екологічні принципи у виробничу та управлінську діяльність.

Британський стандарт BS 7750 був прийнятий і адаптований низкою європейських країн, а його напрацювання стали основою для міжнародного

стандарту ISO 14001, розробленого Міжнародною організацією стандартизації (ISO).

EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) – це європейський документ, центральним елементом якого є створення та розвиток системи управління виробництвом, що передбачає суворе дотримання чинного законодавства у сфері охорони довкілля. Організації, які впроваджують EMAS, беруть на себе відповідальність за охорону довкілля та прагнуть до безперервного покращення екологічних показників своєї діяльності [12].

Схема EMAS була розроблена на початку 1990-х років як уніфікована система для держав-членів Європейського Союзу та країн, що не входять до ЄС, але співпрацюють із ним (Норвегія, Ісландія), і вперше опублікована у 1993 р. відповідно до Директиви ЄС 1836/93. Можливість сертифікації підприємств за цією схемою з'явилася у 1995 році. Основна мета EMAS полягає у оцінці та покращенні екологічних характеристик діяльності підприємств, а також у створенні належних умов для отримання екологічної інформації зацікавленими сторонами. Система EMAS розроблена виключно для промислових підприємств і має добровільний характер участі.

Система EMAS складається з кількох взаємопов'язаних етапів, а її структура значною мірою базується на британському стандарті BS 7750, завдяки чому ключові елементи обох систем значно схожі. На сьогодні EMAS регулюється Постановою Європарламенту 1221/2009 від 25.11.2009 та входить до п'ятої програми дій ЄС під назвою «До постійного розвитку». Система діє лише на території Європейського Союзу, проте може бути цікавою для виробників, орієнтованих на експорт до країн ЄС або для підприємств у країнах-кандидатах на членство в Союзі.

Водночас EMAS не замінює міжнародні стандарти ISO серії 14000. У 1990-х роках Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) розпочала розробку комплексу стандартів із екологічного управління. У 1993 році був створений Технічний комітет ISO/TC 207 «Екологічне управління», який відповідає за розробку стандартів серії ISO 14000. Ці стандарти, створені на базі BS 7750 та стандартів ISO 9000, орієнтовані не на кількісні показники або

конкретні технології, а на формування та підтримку ефективної системи екологічного менеджменту (Environmental Management System, EMS), що забезпечує управління впливом підприємства на довкілля та підвищення екологічної відповідальності [19].

Основні підходи до розробки та вдосконалення систем управління навколишнім середовищем базуються на стандартах ISO серії 14000, які забезпечують системний підхід до аналізу та покращення екологічних показників діяльності організацій. Стандарти цієї серії поділяються на три основні групи:

1. Принципи створення та використання системи екологічного управління;
2. Інструменти екологічного контролю та оцінки;
3. Стандарти, орієнтовані на продукцію.

Сучасна серія стандартів ISO 14000, розроблена Міжнародною організацією зі стандартизації, вважається найбільш перспективною та придатною для впровадження систем екологічного управління у всьому світі. Виникнення стандартів серії ISO 14000 пов'язане з рішеннями двох важливих міжнародних подій: Всесвітнього саміту ООН зі сталого розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) та Уругвайського раунду переговорів щодо Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (GATT, 1994 р.), що передував створенню сучасної Світової організації торгівлі. Основною метою впровадження цих стандартів було формування єдиних рекомендацій для всіх країн світу, які враховують найкращий досвід існуючих національних та регіональних систем екологічного управління.

Серія стандартів ISO 14000 включає:

1. Системи екологічного менеджменту (нульова серія);
2. Екологічний аудит та оцінка (десята серія);
3. Екологічне маркування та декларування (двадцята серія);
4. Оцінка екологічної результативності (тридцята серія);
5. Оцінка життєвого циклу продукції та послуг (сорокова серія);
6. Словник термінів (п'ятдесята серія) [20].

Центральним документом серії є ISO 14001 – «Специфікації та керівництво щодо використання систем екологічного менеджменту». На відміну від інших стандартів серії, його вимоги підлягають обов'язковому аудиту, що дозволяє формально оцінити відповідність організації встановленим вимогам і проводити сертифікацію. Решта стандартів серії мають рекомендаційний характер і розглядаються як допоміжні документи. Усі стандарти ISO серії 14000 є добровільними і не замінюють законодавчі вимоги, а слугують для визначення екологічної політики організації та формування відповідної організаційної структури [24].

Правове забезпечення екологічного менеджменту визначається державними законами та нормативними актами. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», екологічна безпека передбачає такий стан довкілля, при якому попереджається його погіршення та виникнення загроз для здоров'я людей. Водночас інформаційна безпека є складовою національної безпеки, яка забезпечує захист конституційних прав громадян на збір, використання та поширення достовірної інформації, а також ефективну систему протидії поширенню негативних або недостовірних даних [61].

На національному рівні екологічний менеджмент регулюється державними стандартами та технічними умовами (ДСТУ). В Україні міжнародні стандарти серії ISO 14000 були прийняті як національні у 1997 році, що зобов'язало підприємства дотримуватися певних чітких стандартів у сфері екологічного управління.

До основних національних стандартів можна віднести:

1. ДСТУ ISO 14001:2015 - в Україні діє саме ця версія: «Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування».
2. ISO 14004:2016 – Міжнародний стандарт “General guidelines on implementation” для систем екологічного менеджменту.
3. ISO 14005:2010 – Стандарт щодо поетапного впровадження систем екологічного менеджменту (включно з оцінкою екологічної результативності).

4. ISO 14006:2011 – «Guidelines for incorporating ecodesign» – як інтегрувати екодизайн у систему екологічного менеджменту.

5. ISO 14015:2022 – найновіший стандарт – “Guidelines for environmental due diligence assessment” (оцінювання екологічної обачності) [64].

Таким чином, впровадження міжнародних та національних стандартів серії ISO 14000 дозволяє підприємствам системно управляти впливом своєї діяльності на навколишнє середовище та підвищувати екологічну відповідальність у процесі виробництва.

Екологічне інформаційне забезпечення (екологічне інформування) підприємства є комплексною складовою управлінської діяльності, що реалізується через різні функції та підходи. Його можна розглядати як:

- елемент правового механізму реалізації державної політики у сфері екологічної безпеки;
- інструмент управління природокористуванням та охороною довкілля на підприємстві;
- гарантію прав громадян на безпечне довкілля та доступ до інформації про його стан.

Розвинена система екологічного інформаційного забезпечення є важливим фактором не лише для досягнення екологічної безпеки, але й для підтримки інформаційної безпеки та, як наслідок, національної безпеки держави. Національна політика щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на кількох ключових засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; створенні відповідної законодавчої бази та сприятливих економічних умов; всебічному розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури та інформаційних ресурсів; забезпеченні повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та інформаційно-комунікаційних технологій; стимулюванні збільшення різноманіття та обсягу електронних послуг, створенні відкритих загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; підвищенні кваліфікації кадрового потенціалу; активізації мотивації щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій; широкому впровадженні

інформаційно-комунікаційних технологій у науку, освіту, культуру, охорону здоров'я та охорону довкілля; а також забезпеченні інформаційної безпеки [64].

Впровадження цих заходів у сфері охорони навколишнього природного середовища може бути забезпечене, зокрема, шляхом розширення доступу громадян до екологічної інформації, своєчасного інформування про результати регіонального екологічного аудиту та екологічного моніторингу, а також врахування інтересів громадськості під час прийняття рішень щодо вирішення екологічних проблем. Паралельно, інформаційна безпека в умовах інформаційного суспільства визначається як стан, за якого життєво важливі інтереси людини, суспільства та держави захищені від потенційної шкоди, що може виникати через неповноту, несвоєчасність чи недостовірність інформації, негативний інформаційний вплив, наслідки застосування інформаційних технологій, а також несанкціоноване поширення, використання чи порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

Відповідно до частини 1 статті 3 Закону України «Про інформацію», основними напрямками державної політики у сфері інформації є: забезпечення доступу кожного до інформації; створення рівних умов для отримання, використання та захисту інформації; формування умов для розвитку інформаційного суспільства в Україні; забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів влади; розвиток інформаційних систем і мереж, електронного урядування; постійне оновлення та накопичення національних інформаційних ресурсів; гарантування інформаційної безпеки держави; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та інтеграції України у світовий інформаційний простір [58].

Згідно з Законом України «Про основні засади державної екологічної політики на період до 2030 року», серед ключових принципів державної екологічної політики виділяються: відповідальність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації; впровадження сучасних засобів комунікацій і ефективної інформаційної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища [59].

Таким чином, екологічне інформаційне забезпечення виступає не лише як інструмент регулювання екологічних процесів, але й як важлива категорія правовідносин у сфері інформації та інших галузях. Особливості його правового режиму визначаються нормами конституційного, міжнародного, адміністративного, цивільного та інформаційного права, а також детально регламентуються екологічним законодавством. Фактично, екологічне інформаційне забезпечення має комплексний характер, оскільки регулюється значним числом законів та підзаконних актів різних галузей національного та міжнародного права, що забезпечує його всебічне застосування та інтеграцію у систему управління підприємством і державою загалом.

Висновки до розділу 1

Дослідження показало, що система екологічного менеджменту є невід'ємною частиною управління сучасним підприємством. Вона спрямована на інтеграцію екологічних аспектів у виробничу та управлінську діяльність, що дозволяє не лише зменшувати негативний вплив на довкілля, але й підвищувати конкурентоспроможність і економічну ефективність підприємства. Основне значення такої системи полягає у забезпеченні сталого розвитку підприємства, оптимальному використанні ресурсів та формуванні позитивного іміджу компанії серед споживачів і партнерів.

Було встановлено, що формування системи екологічного менеджменту потребує чіткої організаційної структури, визначення функцій та обов'язків відповідальних осіб, розробки внутрішніх процедур контролю та аудиту. Ефективне функціонування системи передбачає постійний моніторинг екологічних показників, впровадження інноваційних технологій, планування та аналіз екологічних ризиків. Крім того, важливим є забезпечення координації діяльності різних підрозділів підприємства та інтеграція екологічних цілей у загальну стратегію розвитку організації.

Аналіз методів оцінки ефективності показав, що найбільш доцільним є комплексний підхід, який поєднує економічні, екологічні та еколого-економічні

показники. Використання таких показників дозволяє оцінювати ефективність використання ресурсів, зменшення негативного впливу на довкілля, рентабельність екологічних заходів та їхній внесок у загальні фінансові результати підприємства. Сучасні підходи до вимірювання ефективності передбачають також порівняння витрат на екологічну діяльність із отриманим ефектом і врахування соціальних аспектів, що забезпечує комплексну оцінку результативності системи.

Було визначено, що ефективне функціонування системи екологічного менеджменту неможливе без належного нормативно-правового та інформаційного забезпечення. Законодавство України та міжнародні стандарти регламентують права і обов'язки підприємств у сфері охорони довкілля, порядок доступу до екологічної інформації та проведення екологічного контролю. Інформаційне забезпечення включає формування системи збору, аналізу та поширення даних щодо стану навколишнього середовища та результатів природоохоронної діяльності. Забезпечення відкритого доступу до екологічної інформації сприяє підвищенню прозорості, залученню громадськості до екологічних процесів та ефективному прийняттю управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СТОВ «СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз підприємства

СТОВ «Старинська птахофабрика» є одним із ключових підприємств птахівничого напрямку у структурі ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» (МХП) – одного з найбільших аграрних холдингів України та Європи.

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Старинська птахофабрика» є зареєстрованим суб'єктом господарювання з кодом ЄДРПОУ 30925770. Підприємство офіційно засноване 11 травня 2000 року та здійснює діяльність у межах Київської області. Юридична адреса підприємства: 08361, Київська область, Бориспільський район, село Мирне, вул. Центральна, буд. 1.

Сьогодні підприємство виконує стратегічні функції у виробничому циклі холдингу, однак його становлення охоплює кілька десятиліть трансформацій, модернізацій та змін у структурі власності. Еволюція фабрики тісно пов'язана як з розвитком вітчизняної птахівничої галузі, так і з загальними соціально-економічними процесами, які відбувалися в Україні упродовж останніх 60 років. Історія підприємства сягає 1960-х років – часу активного розвитку аграрного сектору Української РСР. Держава в цей період здійснювала комплексну модернізацію тваринницьких підприємств, формуючи мережу спеціалізованих ферм та птахофабрик, які мали забезпечити стабільні обсяги продовольчої продукції для населення.

У селі Старин тоді було створено птахівниче господарство інтенсивного типу, яке спеціалізувалося на виробництві яєчної продукції та вирощуванні молодняку птиці. Виробнича база включала:

- кілька типових пташників радянського зразка;
- адміністративну будівлю;
- цех первинної переробки та сортування яєць;

- інкубаційне обладнання, що з часом модернізувалося.

У 1970-1980-х роках підприємство активно розвивалося. Впроваджувалися нові породи та лінії курей, розширювалися виробничі площі, підвищувалася механізація процесів. Фабрика виконувала одну з ключових функцій: забезпечення зони Центральної України високопродуктивними кросами птиці та інкубаційним яйцем. З часом господарство почало відігравати важливу роль як регіональний центр птахівництва.

До кінця 1980-х років підприємство розвинулося до рівня спеціалізованої птахофабрики з потужностями, які дозволяли повністю забезпечувати власний цикл інкубації курчат-несучок і поставляти продукцію за межі району. Саме в цей період були сформовані технологічні підходи, що стали основою подальшої спеціалізації фабрики на репродуктивному напрямі.

З проголошенням незалежності України аграрний сектор переживав глибоку реформу. Колективні підприємства трансформувалися, змінювалися форми власності, виникала потреба у нових підходах до управління та забезпечення виробництва.

У цей період Старинська птахофабрика зазнала суттєвих змін:

- було здійснено перехід від колективної форми до ринково орієнтованої моделі діяльності;
- підприємство перереєстроване у СТОВ відповідно до законодавства України;
- сформовано статутний капітал за рахунок паювання майна та землі;
- змінено систему управління та організаційні структури.

Однак 1990-ті роки були складними для більшості аграрних підприємств країни. Фабрика, як і інші господарства галузі, стикнулася з такими проблемами:

- значним зносом основних засобів;
- недостатнім фінансуванням технічного оновлення;
- зменшенням обсягів вирощування птиці;
- скороченням ринку збуту;
- зниженням рентабельності виробництва.

Через обмежені можливості модернізації підприємство не могло самостійно забезпечити відновлення виробничих потужностей, що створило передумови для пошуку стратегічного інвестора. Саме цей фактор у подальшому визначив долю підприємства.

На початку 2000-х років СТОВ «Старинська птахофабрика» увійшла до складу ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» – вертикально інтегрованого холдингу, який розвивав повний цикл виробництва м'яса птиці: від вирощування зернових до виготовлення готової продукції. Входження до структури МХП стало поворотним моментом в історії підприємства. Холдинг реалізував масштабну програму модернізації, що включала:

- оновлення інфраструктури пташників;
- реконструкцію інкубаційних приміщень;
- заміну обладнання на автоматизовані системи годівлі та підтримання мікроклімату;
- впровадження ветеринарних стандартів, які відповідали найкращим практикам європейського птахівництва;
- вдосконалення систем біобезпеки.

Особливу увагу було приділено вирівнюванню технологічних процесів із загальною системою МХП, що дозволило інтегрувати фабрику у єдину логістичну, виробничу та управлінську мережу. У цей період підприємство отримало чітку спеціалізацію – вирощування батьківського стада та виробництво інкубаційного яйця для інших потужностей холдингу.

Після завершення першого етапу модернізації СТОВ «Старинська птахофабрика» увійшла у фазу стабільного розвитку. Усе десятиліття 2010-2020 рр. підприємство працювало у форматі високотехнологічної виробничої одиниці, яка забезпечувала один із ключових процесів холдингу – репродукцію племінної птиці.

Серед ключових напрямів розвитку цього періоду:

- впровадження сучасних технологій управління мікрокліматом;
- автоматизація процесів годівлі та напування;
- оптимізація систем вентиляції та енергоспоживання;

- підсилення ветеринарно-санітарних заходів;
- використання високопродуктивних кросів птиці;
- регулярне оновлення племінного фонду відповідно до вимог МХП.

Фабрика демонструвала стабільні виробничі показники, забезпечуючи холдинг високоякісним інкубаційним яйцем. Саме у цей період було сформовано репутацію підприємства як одного з найбільш стабільних виробничих підрозділів МХП у сегменті племінного птахівництва.

Останні роки стали для МХП періодом масштабних інвестиційних проєктів, спрямованих на модернізацію виробничих майданчиків, удосконалення енергоефективності та підвищення біобезпеки. У 2023 році загальний обсяг інвестицій холдингу перевищив 260 млн дол. США, що стало одним із найвищих показників за всю історію компанії. Частина інвестицій була спрямована на підприємства птахівничого циклу, включно із Старинською птахофабрикою.

Незважаючи на складну економічну ситуацію 2022 року, МХП зумів швидко стабілізувати свою діяльність, а 2023–2024 рр. продемонстрували відновлення прибутковості та суттєве зростання операційних показників. Це створило можливості для продовження модернізації виробничих потужностей підприємства.

Таким чином, історія СТОВ «Старинська птахофабрика» є прикладом поетапної еволюції птахівничого підприємства від базової радянської ферми до високотехнологічної виробничої одиниці у складі міжнародного агропромислового холдингу. Пройшовши через періоди становлення, кризи, структурних змін і масштабної модернізації, фабрика перетворилася на ключову ланку репродуктивного циклу МХП. Сьогодні підприємство забезпечує стабільне виробництво високоякісного інкубаційного яйця та є важливим елементом у функціонуванні вертикально інтегрованої моделі виробництва м'яса птиці.

Кінцевим бенефіціаром підприємства є Косюк Юрій Анатолійович, який володіє значною часткою статутного капіталу (близько 57,66 %). Статутний капітал становить 117,61 млн грн. (табл. 2.1).

Засновники СТОВ «Старинська птахофабрика» станом на 01.01.2025 року

№ з/п	Засновник	Розмір внеску, грн	Частка в статутному капіталі, %
1	ЕМНР S-I (Ем Ейч Пі Ес-I), 3035, Agia Triada, Кіпр	117610370	100,00 %

Джерело: сформовано за даними підприємства

Керівником підприємства є Міщенко Сергій Васильович, який перебуває на посаді з 2017 року. Ще 7 осіб має право підпису, це свідчить про значну внутрішню диверсифікацію в ухваленні управлінських рішень.

СТОВ «Старинська птахофабрика» здійснює виробничу діяльність на території Київської області, Бориспільського району, охоплюючи села Мирне, Малі Єрківці, Старе, Сошників, Мазінки, Єрківці та Веселинівка. На цих територіях підприємство організувало комплекс виробничих та допоміжних об'єктів, що забезпечують повний цикл технологічного процесу вирощування курчат-бройлерів та виробництва м'ясної продукції.

До складу інфраструктури підприємства входять:

- Виробничі ділянки ремонтного молодняку та продуктивної птиці (№1–18), розташовані переважно в с. Мирне, Польова, с. Старе, с. Сошників, с. Мазінки та с. Єрківці;
- Цех виробництва м'ясної продукції, який забезпечує забій та первинну обробку птиці;
- Яйцесклад та склад палива та мастильних матеріалів, що відповідають за зберігання інкубаційного яйця та матеріально-технічне забезпечення підприємства;
- Тракторний та автопарк, що забезпечують внутрішню та зовнішню логістику;
- Будівельний цех та ремонтні служби, які відповідають за технічне обслуговування виробничих приміщень та модернізацію об'єктів;
- Очисні споруди, розташовані за межами населених пунктів, для забезпечення екологічної безпеки та санітарних норм.

Виробничі підрозділи підприємства мають конкретне адресне розміщення: основні виробничі та допоміжні об'єкти сконцентровані на

вулицях Центральна та Польова у с. Мирне, Будівельників у с. Старе, Стрімка у с. Сошників, Пушкіна у с. Мазінки, Ферапонтова у с. Єрківці. Очисні споруди та частина виробничих ділянок ремонтного молодняку розташовані за межами населених пунктів, що відповідає санітарно-гігієнічним вимогам і забезпечує безпечну експлуатацію технологічних об'єктів.

Організаційна структура підприємства є багаторівневою та чітко ієрархізованою, що відповідає масштабам діяльності та технологічній складності. Вона включає як виробничі підрозділи, так і допоміжні та сервісні служби:

- Ветеринарну лабораторію, що контролює епізоотичну безпеку та якість продукції;
- Ремонтні служби та будівельні підрозділи, які забезпечують технічний супровід і модернізацію об'єктів;
- IT-відділ, що підтримує інформаційні системи та автоматизацію виробничих процесів;
- Економічні, юридичні, маркетингові та комерційні служби, які здійснюють управління фінансово-господарською діяльністю та координацію комерційних процесів.

Таким чином, підприємство забезпечує комплексне управління всіма аспектами своєї діяльності, поєднуючи виробничі, сервісні та адміністративні функції у єдину організаційну систему, що гарантує ефективність та безперервність технологічного процесу.

Комплексна інфраструктура виробничої ділянки забезпечує повний цикл вирощування ремонтного молодняку, підтримання ветеринарно-санітарних умов, контроль мікроклімату, енергоефективне функціонування та безперебійність технологічних процесів.

Організаційна структура СТОВ «Старинська птахофабрика» має багаторівневий лінійно-функціональний характер і сформована з урахуванням особливостей технологічного процесу та масштабів виробничої діяльності підприємства. Станом на 2024 рік чисельність персоналу складала 1323 працівники, що свідчить про значні виробничі обсяги та високий рівень

організаційної складності.

Основним напрямом діяльності підприємства є вирощування та утримання батьківського поголів'я курчат-бройлерів. Виробничий комплекс підприємства включає низку структурних підрозділів, які забезпечують повний цикл технологічного процесу:

- Дільниці ремонтного молодняку – 9 дільниць, що включають 98 пташників;
- Дільниці продуктивної птиці – 18 дільниць з 176 пташниками;
- Дільниці дорощування півнів – 2 дільниці, що налічують 4 пташники;
- Цех виробництва м'ясної продукції (забійний цех);
- Яйцесклад для зберігання та підготовки інкубаційного яйця;
- Ветеринарна лабораторія, яка здійснює контроль за епізоотичною безпекою та якістю продукції;
- Ремонтна майстерня та будівельна бригада, що відповідають за технічне обслуговування і модернізацію виробничої інфраструктури;
- Електроцех, що обслуговує енергетичні системи підприємства;
- Служба контрольно-вимірювальних приладів і автоматики (КВПіА), яка забезпечує безперервність та точність технологічних процесів;
- ІТ-відділ, що підтримує функціонування інформаційних систем підприємства;
- Газова служба, відповідальна за контроль газопостачання та дотримання вимог безпеки;
- Транспортний підрозділ, що здійснює логістику та доставку продукції.

Наявні виробничі потужності дозволяють підприємству одночасно утримувати близько 1,1 млн голів ремонтного молодняку та приблизно 2,15 млн голів продуктивної птиці, що забезпечує високий рівень продуктивності та ефективності виробничого процесу.

Такий багаторівневий підхід до організації діяльності дозволяє забезпечити чітке розмежування функцій, контроль за технологічними процесами та координацію всіх підрозділів у межах єдиного виробничого циклу.

СТОВ «Старинська птахофабрика» спеціалізується на повному циклі вирощування птиці та виробництві м'ясної і інкубаційної продукції (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Основні бізнес-процеси СТОВ «Старинська птахофабрика»

№	Бізнес-процес	Основні завдання	Відповідальні підрозділи
1	Вирощування ремонтного молодняку	Прийом добових курчат, догляд, контроль здоров'я та кормління	Виробничі дільниці ремонтного молодняку, ветеринарна лабораторія
2	Дорощування півнів батьківського стада	Вирощування самців для племінного стада, контроль ваги та розвитку	Дільниці дорощування півнів, ветеринарна лабораторія
3	Вирощування продуктивної птиці	Вирощування курчат-бройлерів для м'яса, контроль годівлі та мікроклімату	Дільниці продуктивної птиці, ветеринарна лабораторія
4	Виробництво інкубаційного яйця	Збір і обробка інкубаційного яйця, підготовка до інкубації	Яйцесклад, виробничі дільниці ремонтного молодняку та продуктивної птиці
5	Забій продуктивної птиці	Забій та первинна обробка курчат-бройлерів	Забійний цех, холодильний склад
6	Контроль якості та ветеринарія	Моніторинг здоров'я птиці, лабораторні дослідження, біобезпека	Ветеринарна лабораторія, служба КВПіА
7	Логістика та транспортування	Перевезення кормів, інкубаційного яйця, продукції на зовнішні або внутрішні ринки	Транспортний підрозділ
8	Технічне обслуговування	Обслуговування та ремонт обладнання, електро-, газо-, вентиляційних систем	Ремонтні служби, електроцех, газова служба
9	Планування та управління виробництвом	Розробка планів виробництва, облік ресурсів, контроль виконання	Адміністративний відділ, економічна служба
10	Закупівлі та постачання	Закупівля кормів, вакцин, обладнання	Відділ постачання
11	Збут продукції	Реалізація м'яса, інкубаційного яйця, контроль контрактів	Відділ збуту, партнерські логістичні компанії
12	ІТ-підтримка	Автоматизація виробничих процесів, моніторинг даних	ІТ-відділ
13	Фінансово-економічне управління	Бухгалтерський облік, фінансовий контроль, аналіз ефективності	Бухгалтерія, фінансовий відділ
14	Управління персоналом	Підбір кадрів, навчання, облік робочого часу, мотивація	Відділ кадрів

Джерело: сформовано за даними підприємства

Підприємство має у своєму розпорядженні 98 пташників для ремонтного молодняку, 176 пташників продуктивної птиці та 4 пташники для дорощування півнів. Забійний цех, яйцесклад, ветеринарні та лабораторні підрозділи, а також

технічна інфраструктура – включаючи електроцех, КВПіА, автотранспорт, будівельну бригаду – забезпечують автономність технологічного циклу та контроль якості на всіх етапах виробництва.

Завдяки розвиненій виробничій базі, на підприємстві одночасно утримується до 3,25 млн голів птиці. Показник збереженості за період вирощування складає 94,8 %, що свідчить про високу ефективність організації виробничих процесів та систему біобезпеки.

Підприємство отримує добових курчат від компанії Aviagen Kft, що забезпечує високопродуктивний генетичний матеріал. Інші постачальники забезпечують комбікорми, ветеринарні препарати, обладнання для утримання та дезінфекції птиці. Основні постачальницькі категорії включають:

- комбікорми та кормові добавки;
- ветеринарні препарати та вакцини;
- інкубаційне яйце (у разі потреби);
- будівельні матеріали та запасні частини;
- паливно-мастильні матеріали;
- технічне обладнання та автоматику.

Підприємство частково забезпечує себе власними ресурсами, такими як ремонтна база, транспортний парк та будівельна бригада, що знижує залежність від зовнішніх постачальників і підвищує стабільність виробничого циклу.

Основними споживачами продукції є інкубаційно-птахівничі станції та м'ясопереробні підприємства в межах холдингу ПрАТ «Миронівський Хлібопродукт», а також зовнішні замовники на території України:

- підприємства переробної промисловості (м'ясокомбінати, ковбасні цехи);
- торговельні мережі та дистриб'ютори;
- заклади громадського харчування;
- експортні компанії (за умови дотримання сертифікаційних вимог).

Збут продукції здійснюється через власний відділ продажів та партнерські логістичні компанії, частина продукції реалізується на умовах попередніх контрактів.

Інтеграція підприємства у виробничо-збутовий ланцюг ПрАТ

«Миронівський Хлібопродукт» дозволяє підвищувати ефективність за рахунок централізації управлінських функцій, оптимізації логістики, зниження виробничих витрат та контролю якості продукції на всіх етапах.

Інфраструктура СТОВ «Старинська птахофабрика» включає виробничі приміщення для утримання птиці, склади для кормів, ветеринарні та лабораторні відділи, а також технічні об'єкти для забезпечення енерго- та водопостачання. Дотримання технологічних регламентів та системи біобезпеки забезпечує стабільну продуктивність та високий рівень економічної безпеки підприємства.

СТОВ «Старинська птахофабрика» є одним із ключових підприємств птахівничого напрямку у складі ПрАТ «Миронівський Хлібопродукт» та відіграє стратегічну роль у вертикально інтегрованому ланцюгу виробництва м'яса птиці. Підприємство має розвинену багаторівневу організаційну структуру, яка поєднує виробничі, допоміжні та адміністративні підрозділи, що забезпечує чітку координацію та контроль технологічних процесів.

Виробничі потужності підприємства дозволяють одночасно утримувати понад 3 млн голів птиці, включаючи ремонтний молодняк, продуктивну птицю та півнів для дорощування, а також забезпечують повний цикл виробництва інкубаційного яйця та м'ясної продукції. Інфраструктура включає дільниці утримання птиці, цехи забою, лабораторії, транспортні та будівельні підрозділи, а також системи енергопостачання і контролю технологічних процесів, що забезпечує автономність і стабільність виробництва.

Підприємство інтегроване у виробничо-збутовий ланцюг МХП, що дозволяє оптимізувати логістику, централізовано управляти ресурсами та контролювати якість продукції на всіх етапах. Завдяки такій організаційній моделі та впровадженню сучасних технологій управління мікрокліматом, автоматизації годівлі і ветеринарного контролю, СТОВ «Старинська птахофабрика» демонструє високий рівень ефективності та стабільності виробничих процесів.

Загалом, підприємство є сучасною високотехнологічною виробничою одиницею з повним циклом птахівництва, здатною забезпечувати не лише

потреби холдингу МХП, але й виконувати зовнішні замовлення, утримуючи конкурентні позиції на регіональному та національному ринках.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану СТОВ «Старинська птахофабрика»

Оцінка фінансових показників підприємства є необхідною для визначення його платоспроможності, рентабельності, ефективності використання ресурсів та загальної стабільності діяльності.

Вивчення фінансово-економічного стану дозволяє не лише визначити поточний рівень ефективності роботи підприємства, а й виявити потенційні проблемні ділянки, що потребують корекції або оптимізації. Аналіз охоплює показники прибутковості, ліквідності, фінансової стійкості, структури капіталу та активів, а також динаміку доходів і витрат.

Здійснення діагностики фінансово-економічного стану є важливим етапом управлінського процесу, оскільки на його основі можна приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій, розширення виробництва, підвищення ефективності використання ресурсів та зміцнення позицій підприємства на ринку.

Показники ефективності господарської діяльності СТОВ «Старинська птахофабрика» у 2022-2024 роках наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Показники ефективності господарської діяльності СТОВ «Старинська птахофабрика» у 2022-2024 роках

Показники	Роки			Відхилення	
				2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід, млн. грн.	3 295,10	7 130,82	6 739,17	3 444,07	в 1,1 р.б.
2. Валовий прибуток, млн. грн.	156,53	1 654,29	1 302,02	1 145,49	в 7,3 р.б.
3. Операційний прибуток, млн. грн.	72,87	1 618,08	745,35	672,48	в 9,2 р.б.

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6
4. Чистий прибуток, млн. грн.	-1 822,72	892,41	-509,22	1 313,50	-72,1
5. Середньооблікова чисельність працівників, осіб.	1355	1382	1323	-32	-2,36
6. Середньорічна вартість: - необоротних активів, млн. грн.	5 524,16	5 518,75	6 527,75	1 005,95	18,17
- в т.ч. основних засобів, млн. грн.	3 399,11	3 368,08	4 335,77	936,66	27,56
- оборотних активів, млн. грн.	5 926,10	7 990,05	8 699,56	2 773,46	46,80
7. Фондовіддача	0,97	2,12	1,55	0,58	60,34
8. Фондомісткість	1,03	0,47	0,64	-0,39	-37,63
9. Фондоозброєність, млн. грн./особу.	2,51	2,44	3,28	0,77	30,64
10. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,56	0,89	0,77	0,22	39,32
11. Продуктивність праці, млн. грн./особу.	2,43	5,16	5,09	2,66	В 1,1 р.б.
12. Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.	21468,63	25587,80	29361,11	7892,48	36,76
13. Рентабельність господарської діяльності, %	-55,32	12,51	-7,56	47,76	х

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

У 2024 році чистий дохід підприємства становив 6 739,17 млн грн, що в 2 рази більше порівняно з 2022 роком. Це свідчить про суттєве зростання обсягів реалізації продукції та стабільний попит на продукцію підприємства.

Валовий прибуток у 2024 році склав 1 302,02 млн грн, що в 8,3 рази більше порівняно з 2022 роком. Позитивна динаміка відображає ефективність виробничих процесів та контролю за собівартістю продукції.

Показник операційного прибутку у 2024 році становив 745,35 млн грн, що в 10,2 рази більше за значення 2022 року. Це демонструє ефективну діяльність підприємства в межах основного виробничого циклу.

Чистий прибуток у 2024 році знизився до -509,22 млн грн після позитивного результату у 2023 році (892,41 млн грн). Це свідчить про вплив негативних факторів, таких як зростання витрат, зміни податкового навантаження або коливання ринкових цін.

Кількість персоналу у 2024 році зменшилася до 1 323 осіб лише на 2,36 %, що вплинуло та підвищення продуктивності праці.

Необоротні активи зросли на 18,17 %, до 6 527,75 млн грн, що свідчить про інвестиції у модернізацію виробничої бази. Основні засоби збільшилися на 27,56 % (до 4 335,77 млн грн), що підтверджує оновлення обладнання та технологічної інфраструктури.

Оборотні активи: зросли на 46,8 % (до 8 699,56 млн грн), що свідчить про розширення обсягів виробництва та товарних запасів.

Показник фондovіддачі знизився до 1,55 у 2024 році, що на 60,34 % менше, ніж у 2023 році. Це може вказувати на тимчасове перевищення активів над ефективністю їх використання.

Фондомісткість збільшилася до 0,64, що відображає зміни у співвідношенні активів до обсягів реалізації продукції, потребує контролю за ефективністю використання капіталу.

Фондоозброєність підвищилася до 3,28 млн грн/особу, тобто зросла на 30,64 %, що свідчить про зростання технічного оснащення на одного працівника та підвищення потенціалу виробничої потужності.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів склав 0,77 у 2024 році, що на 39,32 % відносно 2022 року, що демонструє збільшення обороту активів та частково ефективніше використання ресурсів.

Продуктивність праці підвищилася до 5,09 млн грн/особу, тобто на 109,47 %, що свідчить про високий рівень організації виробництва та ефективне використання трудових ресурсів. В той же час середньомісячна заробітна плата зросла до 29 361,11 грн, на 36,76 %, що відображає індексацію заробітних плат та прагнення підприємства утримувати кваліфікований персонал.

Рентабельність господарської діяльності у 2024 році мала від'ємне значення -7,56 %, що є негативним результатом порівняно з 12,51 % у 2023 році. Це свідчить про необхідність перегляду витратної політики та оптимізації виробничих і фінансових процесів.

Для забезпечення комплексної оцінки фінансово-економічного стану СТОВ «Старинська птахофабрика» важливим є аналіз структури активів підприємства, оскільки саме вони формують ресурсну базу та визначають потенціал подальшого розвитку. Динаміка та співвідношення необоротних і

оборотних активів дозволяють оцінити рівень інвестування у матеріально-технічну базу, ефективність управління оборотним капіталом та загальну фінансову стабільність підприємства.

З цією метою проведено порівняльний аналіз складу та структури активів за 2022-2024 роки, результати якого наведено у таблиці 2.4.

У 2022-2024 роках загальний обсяг активів підприємства зріс з 13,11 млрд грн до 16,55 млрд грн, тобто на 3,44 млрд грн або 26,21 %. Така динаміка свідчить про розширення масштабів діяльності та збільшення інвестицій у виробничі потужності.

Таблиця 2.4

Характеристика майна СТОВ «Старинська птахофабрика» за балансом у 2022-2024 роках

Показники	На 31.12.2022 р.		На 31.12.2023 р.		На 31.12.2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р.		
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	+, -	%	п.с.
Необоротні активи, в т.ч.:	5 473,78	41,74	5 563,72	40,02	7 491,78	45,26	2 017,99	36,87	3,52
Нематеріальні активи	59,21	0,45	149,81	1,08	131,30	0,79	72,09	в 1,2 р.б.	0,34
Основні засоби	3 371,15	25,71	3 365,01	24,20	5 306,53	32,06	1 935,38	57,41	6,36
Оборотні активи, в т.ч.:	7 640,64	58,26	8 339,46	59,98	9 059,65	54,74	1 419,01	18,57	-3,52
Запаси	135,25	1,03	118,17	0,85	332,23	2,01	196,98	В 1,5 р.б.	0,98
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2 105,29	16,05	1 509,16	10,85	703,64	4,25	-1 401,65	-66,58	-11,80
Інша поточна дебіторська заборгованість	3 804,42	28,98	3 775,18	27,15	6 029,25	36,43	2 228,83	58,65	7,45
Грошові кошти та їх еквіваленти	2,43	0,02	2,15	0,02	208,91	1,26	206,48	В 85 р.б.	1,24
Інші оборотні активи	64,82	0,49	25,79	0,19	28,07	0,17	-36,75	-56,70	-0,32
Разом	13 114,42	100,0	13 903,19	100,0	16 551,43	100,0	3 437,01	26,21	0,00

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

У структурі активів СТОВ «Старинська птахофабрика» простежуються чіткі тенденції до нарощування виробничого потенціалу та зміцнення матеріальної бази підприємства. Передусім суттєво зросли необоротні активи: з

5,47 млрд грн до 7,49 млрд грн, що становить приріст на 36,87 %. Водночас їх частка в загальній структурі балансу збільшилася з 41,74 % до 45,26 %. Це свідчить про активні інвестиції у виробничі потужності, модернізацію обладнання та довгострокове стратегічне зміцнення матеріальних ресурсів.

Ключовим драйвером цього зростання стали основні засоби, обсяг яких зріс на 1,94 млрд грн, або на 57,41 %, а частка в активах – з 25,71 % до 32,06 %. Така динаміка вказує на розширення виробничих площ, технічне переоснащення пташників, оновлення інженерної інфраструктури та розвиток технологічної бази для збільшення обсягів виробництва. Паралельно суттєво збільшилися нематеріальні активи – в 2,2 рази, що є ознакою впровадження ІТ-рішень, автоматизованих систем управління та цифрових технологій, необхідних для підвищення ефективності операційних процесів.

Оборотні активи також продемонстрували зростання – на 1,42 млрд грн, або на 18,57%, однак їх частка в загальній структурі балансу зменшилася з 58,26% до 54,74%. Це означає поступове зміщення акценту з короткострокових ресурсів у бік довгострокових інвестицій, що характерно для підприємств, які переходять до етапу технологічної модернізації.

У структурі оборотних активів відбулися важливі зміни. Найпомітнішою є різке скорочення дебіторської заборгованості за продукцію – на 66,58 %, що свідчить про покращення платіжної дисципліни покупців, зниження ризиків неплатежів та прискорення оборотності коштів. Водночас зросла інша поточна дебіторська заборгованість – на 58,65%, що може бути наслідком внутрішньогрупових розрахунків або відтермінувань платежів, характерних для великих корпоративних структур. Це питання потребує посиленого контролю, оскільки може впливати на поточну ліквідність.

Запаси підприємства збільшилися більш ніж у півтора рази, що зумовлено формуванням необхідних страхових запасів кормів і матеріалів, а також підготовкою до збільшення обсягів виробництва. Особливо позитивним сигналом є суттєве зростання грошових коштів – з 2,43 млн грн до 208,91 млн грн, що вказує на покращення управління фінансовими потоками та підвищення рівня платоспроможності.

Узагальнюючи, структура активів СТОВ «Старинська птахофабрика» демонструє зміцнення виробничої бази, активний розвиток основних засобів, покращення ліквідності та прискорення обороту коштів. Водночас окремі елементи, зокрема зростання іншої поточної дебіторської заборгованості та збільшення запасів, потребують додаткового управлінського контролю для зниження можливих фінансових ризиків.

Таблиця 2.5

Характеристика пасивів СТОВ «Старинська птахофабрика» за балансом у 2022-2024 роках

Показники	На 31.12.2022 р.		На 31.12.2023 р.		На 31.12.2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р.		
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	+, -	%	п.с.
Власний капітал	5 488,46	41,85	6 380,49	45,89	7 501,97	45,33	2013,51	36,69	3,47
Статутний капітал	117,61	0,90	117,61	0,85	117,61	0,71	0	0,00	-0,19
Додатковий капітал	1 682,52	12,83	1 590,46	11,44	3 132,80	18,93	1450,28	86,20	6,10
Нерозподілений прибуток	3 688,33	28,12	4 672,42	33,61	4 251,56	25,69	563,23	15,27	-2,44
Довгострокові зобов'язання	6 424,61	48,99	6 758,44	48,61	7 801,61	47,14	1377	21,43	-1,85
Поточні зобов'язання	1 201,35	9,16	764,25	5,50	1 247,85	7,54	46,5	3,87	-1,62
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	218,03	1,66	119,51	0,86	101,79	0,62	-116,24	-53,31	-1,05
Поточні зобов'язання за розрахунками	34,08	0,26	133,15	0,96	46,50	0,28	12,45	36,46	0,02
Інші поточні зобов'язання	716,97	5,47	20,41	0,15	3,46	0,02	-713,51	-99,52	-5,45
Разом	13 114,42	100	13 903,19	100	16 551,43	100	3437,01	26,21	0,00

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз структури пасивів підприємства у 2022–2024 роках свідчить про суттєві зміни у фінансовій політиці, співвідношенні власного та залученого капіталу, а також у загальному рівні фінансової стійкості СТОВ «Старинська птахофабрика». За трирічний період загальний обсяг джерел фінансування зріс на 3 437,01 млн грн, або на 26,21 %, що свідчить про розширення масштабів

діяльності та збільшення фінансових ресурсів підприємства.

Власний капітал зріс із 5 488,46 млн грн до 7 501,97 млн грн (+36,69 %), що перевищує темпи зростання загального обсягу пасивів. Частка власного капіталу підвищилася з 41,85 % до 45,33 %, тобто підприємство зміцнило рівень фінансової незалежності.

Зниження частки нерозподіленого прибутку з 33,61 % до 25,69 % у 2024 році пояснюється менш успішною операційною результативністю та потребою у покритті фінансових втрат.

Довгострокові зобов'язання збільшилися на 21,43 % з 6424,61 млн грн до 7801,61 млн грн. Незважаючи на абсолютне зростання, їх частка в структурі пасивів зменшилася з 48,99 % до 47,14 %. Підприємство демонструє помірну боргову залежність, не допускаючи надмірного кредитного навантаження.

Поточні зобов'язання за три роки практично не змінилися в абсолютному вимірі (+46,5 млн грн), однак їх структура зазнала суттєвих коливань:

- частка поточних зобов'язань знизилася з 9,16 % до 7,54 %,
 - кредиторська заборгованість за товари й послуги зменшилася на 53,31%, що свідчить про своєчасність розрахунків із постачальниками,
 - інші поточні зобов'язання скоротилися майже повністю – на 99,52%, що є результатом завершення короткострокових фінансових операцій або внутрішніх розрахунків,
 - водночас відбулося коливання за розрахунками (зростання у 2023 р. і зниження у 2024 р.), що може свідчити про нерівномірність грошових потоків.

Загалом підприємство демонструє тенденцію до зменшення короткострокових фінансових ризиків. Висока частка довгострокових зобов'язань – більше 47% потребує стабільного грошового потоку для обслуговування боргу. Нестабільність окремих статей поточних зобов'язань може вказувати на сезонність або тимчасові фінансові операції.

Структура пасивів СТОВ «Старинська птахофабрика» у 2022-2024 роках характеризується зміцненням фінансової стійкості, зростанням власного капіталу та підтриманням збалансованого співвідношення між власними та залученими ресурсами. Підприємство демонструє відповідальну кредитну

політику, знижує короткострокові ризики та водночас активно нарощує інвестиційний потенціал. Разом із тим, зменшення нерозподіленого прибутку та значні коливання окремих статей поточних зобов'язань сигналізують про потребу в посиленні контролю за ефективністю фінансових потоків та прибутковістю основної діяльності.

Аналіз формування фінансових результатів СТОВ «Старинська птахофабрика» за 2022-2024 роки дозволяє оцінити динаміку доходів, витрат та кінцевих показників прибутковості підприємства. Представлені дані розкривають взаємозв'язок між обсягами реалізації, структурою витрат, рівнем операційної ефективності та фінансовим навантаженням, що забезпечує комплексне бачення результативності діяльності підприємства в умовах змін зовнішнього середовища. У таблиці узагальнено ключові фінансові індикатори, що характеризують діяльність підприємства та дозволяють визначити основні тенденції та фактори, які впливали на його фінансові результати протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.6

Механізм формування фінансових результатів діяльності СТОВ «Старинська птахофабрика» у 2022-2024 роках, млн. грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
				+, -	%
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції	3 295,10	7 130,82	6 739,17	3 444,07	В 1,1 р.б.
Собівартість реалізованої продукції	3 138,57	5 476,53	5 437,15	2 298,58	73.24
Валовий прибуток (збиток)	156,53	1 654,29	1 302,02	1 145,49	в 7,3 р.б.
Інші операційні доходи	359,02	90,20	12,14	-346,88	-96.62
Адміністративні витрати	74,73	81,56	115,95	41,22	55.16
Витрати на збут	36,48	40,08	91,83	55,35	В 1,5 р.б.
Інші операційні витрати	331,48	4,77	361,04	29,55	8.92
Фінансові результати від операційної діяльності	72,87	1 618,08	745,35	672,48	в 9,2 р.б.
Фінансові витрати	455,43	499,43	561,83	106,41	23.36
Фінансові результати до оподаткування	-2 051,07	892,59	-503,74	1 547,33	-75.44
Чистий прибуток	-1 822,72	892,41	-509,22	1 313,50	-72.06

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Чистий дохід підприємства зріс на 3444,07 млн грн., тобто виріс більше ніж у 2 рази у 2023 році та утримався високого рівня продажів у 2024 році. Це позитивний сигнал, що свідчить про розширення ринку збуту та збільшення виробничих потужностей та значне підвищення цін.

Собівартість продукції зросла на 73,2 %, але повільніше за чистий дохід, що дозволило збільшити валовий прибуток у 8,3 рази. Однак у 2024 р. спостерігається падіння валового прибутку порівняно з 2023 р., що може бути наслідком подорожчання кормів і енергоресурсів, зниження ціни реалізації продукції, підвищення операційних витрат.

Інші операційні доходи впали на 96,6 %, що суттєво зменшило загальний операційний прибуток у 2024 році. Адміністративні й збутові витрати зросли в 1,5 та 2,5 рази відповідно, що свідчить про збільшення маркетингової активності, логістичних витрат та витрат на управління. Інші операційні витрати зросли 8,92%, але залишаються суттєвими.

Операційний прибуток збільшився майже у 10,2 рази за три роки, досягнувши піку у 2023 році. У 2024 р. він знизився більш ніж удвічі, що свідчить про погіршення операційної ефективності.

Фінансові витрати у 2024 р. зросли на 23,36 %, що негативно вплинуло на чистий фінансовий результат.

Коливання результатів свідчать про залежність підприємства від ринкових умов, коливання цін та операційної стабільності. СТОВ «Старинська птахофабрика» отримала збитки у 2022 та 2024 роках.

У 2022-2024 роках діяльність СТОВ «Старинська птахофабрика» характеризувалася значним коливанням фінансових результатів. Підприємство демонструє здатність швидко нарощувати обсяги реалізації та отримувати високий операційний прибуток, однак залишається вразливим до зростання витрат, зміни кон'юнктури ринку та збільшення фінансового навантаження. Для стабілізації прибутковості необхідним є підвищення ефективності витрат, контроль фінансових ризиків та оптимізація операційної структури доходів.

Оцінка фінансової стійкості СТОВ «Старинська птахофабрика» за 2022-2024 рр. дає можливість визначити рівень залежності підприємства від

зовнішніх джерел фінансування, ступінь забезпеченості власним капіталом, а також здатність підтримувати стабільність діяльності в умовах зміни ринкових та фінансових факторів. Аналіз системи коефіцієнтів дозволяє оцінити якість капітальної структури, визначити ризики надмірної заборгованості та охарактеризувати можливості для подальшої оптимізації фінансової стратегії підприємства.

Таблиця 2.7

Показники фінансового стану СТОВ «Старинська птахофабрика»
за 2022-2024 роки

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 р. до 2022 р., +/-
Коефіцієнт автономії	0,42	0,46	0,45	0,03
Маневреність робочого капіталу	0,02	0,02	0,04	0,02
Коефіцієнт фінансової залежності	2,39	2,18	2,21	-0,18
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,17	1,19	1,04	-0,13
Співвідношення власного капіталу і поточних зобов'язань	0,72	0,85	0,83	0,11
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,84	1,01	0,86	0,02
Коефіцієнт покриття	6,36	10,91	7,26	0,90
Коефіцієнт швидкої ліквідності	4,92	8,53	5,56	0,65
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00	0,00	0,17	0,17
Чистий оборотний капітал, млн грн	6439,29	7575,21	7811,80	1372,51
Частка оборотних активів в загальній сумі активів, %	58,26	59,98	54,74	-3,52
Рентабельність продукції, %	4,99	30,21	23,95	18,96
Рентабельність господарської діяльності, %	-55,32	12,51	-7,56	47,76
Рентабельність активів, %	-13,90	6,42	-3,08	10,82

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт автономії зріс з 0,42 у 2022 р. до 0,45 у 2024 р., що свідчить про поступове зміцнення власного фінансового потенціалу підприємства. Частка власного капіталу у фінансуванні активів збільшується, хоча темп зростання є помірним. Значення близьке до нормативного (0,5), але ще не досягає оптимального.

Маневреність робочого капіталу зросла з 0,02 до 0,04, що вказує на

підвищення частки власних оборотних коштів у складі робочого капіталу. Це означає зростання можливостей підприємства оперативно маневрувати ресурсами та покривати короткострокові потреби.

Зниження коефіцієнта фінансової залежності з 2,39 до 2,21 свідчить про певне зменшення залежності від позикових ресурсів. Незважаючи на це, рівень залучення зобов'язань залишається значним, а підприємство продовжує працювати у структурі, де позиковий капітал відіграє вагомий роль.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшився з 1,17 у 2022 р. до 1,04 у 2024 р. Це свідчить про зниження частки власних оборотних коштів у структурі власного капіталу. Така динаміка сигналізує про певне зменшення гнучкості фінансової структури підприємства.

Співвідношення власного капіталу і поточних зобов'язань збільшилось з 0,72 до 0,83, що характеризує зменшення боргового навантаження за поточними зобов'язаннями. Це позитивний сигнал, який свідчить про здатність підприємства покривати короткострокову заборгованість власними ресурсами.

Коефіцієнт фінансової стабільності дещо збільшився з 0,84 до 0,86, що означає балансування структури капіталу та певне зміцнення фінансової рівноваги підприємства. Проте зростання не є значним, тому показник залишається нижчим за бажаний рівень (близько 1,0-1,5).

Аналіз ліквідності, оборотного капіталу та рентабельності СТОВ «Старинська птахофабрика» за 2022-2024 рр. дозволяє оцінити поточну платоспроможність підприємства, ефективність використання оборотних ресурсів та результативність господарської діяльності. Динаміка зазначених показників дає змогу виявити ключові тенденції, ризики та можливості, що формуються в умовах змін зовнішнього середовища та внутрішньої фінансово-економічної політики підприємства.

Підприємство має надзвичайно високий рівень загальної ліквідності. Пік припав на 2023 рік – 10,91, після чого відбулося зниження до 7,26 у 2024 році, проте значення все ще значно перевищує норматив – 1,0-2,0. Це вказує на надлишковий обсяг оборотних активів щодо короткострокових зобов'язань.

Динаміка коефіцієнта швидкої ліквідності аналогічна до коефіцієнта

покриття – високі значення свідчать про здатність підприємства покривати поточні зобов'язання високоліквідними активами, хоча у 2024 р. помітне зниження. Попри це, ліквідність залишається надлишковою.

У 2022-2023 роках підприємство фактично не мало грошових коштів для миттєвих розрахунків. Лише у 2024 р. ситуація покращилася до 0,17, що вже наближається до рекомендованого діапазону (0,2-0,35). Це свідчить про стабілізацію грошових потоків.

Підприємство збільшує обсяг власних ресурсів, вкладених в оборотні активи, що позитивно впливає на фінансову гнучкість, про це свідчить зростання чистого оборотного капіталу з 6439,29 млн грн до 7811,80 млн грн. Попри зростання оборотного капіталу, його частка знижується, що може свідчити про більш активні інвестиції в необоротні активи або про структурні зміни в балансі.

Рентабельність продукції зросла з 4,99% до 23,95%, тобто на 18,96 в.п. Підприємство значно покращило маржинальність виробництва, хоча у 2024 р. спостерігається зниження порівняно з піком у 2023 р. – 30,21%.

Підприємству вдалося суттєво зменшити збитковість операційної діяльності. Проте результат 2024 року знову від'ємний, що свідчить про високий вплив витрат, зниження інших операційних доходів або збільшення фінансового навантаження.

Хоча рентабельність активів істотно покращилася, у 2024 році підприємство все ще генерує збитки на вкладений капітал. Це свідчить про недостатню ефективність використання активів.

У 2022-2024 рр. СТОВ «Старинська птахофабрика» демонструє помірне покращення фінансової стійкості. Водночас зниження коефіцієнта маневреності власного капіталу та відносно низькі значення деяких показників свідчать про наявність ризиків у структурі фінансування, зокрема значну частку позикових коштів у структурі пасивів.

Фінансовий стан підприємства поступово стабілізується: поліпшується ліквідність, збільшується оборотний капітал, підвищується ефективність виробництва. Водночас підприємство потребує глибокої оптимізації структури

витрат, підвищення результативності операційної діяльності, а також покращення управління активами для переходу до стійкого прибуткового розвитку.

Загалом підприємство рухається у напрямі підвищення стабільності, проте потребує подальшої оптимізації структури капіталу, зменшення боргового навантаження та нарощення власного оборотного капіталу для зниження фінансових ризиків і підвищення довгострокової ефективності.

Проведена діагностика фінансово-економічного стану СТОВ «Старинська птахофабрика» за 2022-2024 роки дозволила комплексно оцінити структуру активів і пасивів, динаміку фінансових результатів, рівень ліквідності, платоспроможності та рентабельності підприємства. Отримані результати свідчать про наявність як позитивних тенденцій у розвитку підприємства, так і низки проблемних аспектів, що впливають на його фінансову стабільність.

За аналізований період підприємство демонструє поступове зміцнення матеріально-технічної бази, що підтверджується зростанням необоротних активів, насамперед основних засобів. Водночас відбуваються структурні зміни в оборотних активах: значно скорочується дебіторська заборгованість за реалізовану продукцію та зростає грошовий потік, що позитивно впливає на ліквідність. Разом з тим збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості та високі темпи накопичення запасів потребують посиленого контролю.

Структура пасивів свідчить про помірне підвищення частки власного капіталу та збереження істотної залежності від довгострокових зобов'язань. Поточні зобов'язання загалом залишаються на прийнятному рівні, однак різке скорочення їх окремих статей вказує на внутрішню перебудову системи розрахунків.

Фінансові результати підприємства мають нестійкий характер: після суттєвого покращення у 2023 році, коли підприємство отримало позитивний фінансовий результат, у 2024 році знову фіксується збиток. Рентабельність продукції демонструє висхідний тренд, проте рентабельність активів та господарської діяльності залишаються від'ємними, що свідчить про недостатню ефективність використання ресурсів.

Аналіз ліквідності показує надлишковий рівень покриття зобов'язань, що характерно для підприємств з великими обсягами оборотних активів. Така ситуація одночасно є індикатором високої платоспроможності та можливого нераціонального використання капіталу. Підприємству необхідно оптимізувати структуру та обсяг оборотних активів для підвищення їх дохідності.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що фінансовий стан СТОВ «Старинська птахофабрика» загалом характеризується тенденцією до стабілізації та зміцнення, однак залишається вразливим через коливання прибутковості та неефективність використання частини ресурсів. Для забезпечення стійкого розвитку підприємству необхідно посилити контроль за структурою дебіторської заборгованості, оптимізувати витрати, підвищити результативність операційної діяльності та активніше працювати над зростанням прибутковості та рентабельності активів.

2.3. Аналіз системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»

СТОВ «Старинська птахофабрика» реалізує концепцію сталого розвитку, що передбачає економічне зростання без шкоди для довкілля та суспільства. Це дозволяє підприємству задовольняти потреби поточного виробництва та забезпечувати харчову безпеку населення, не ставлячи під загрозу екологічні та соціальні ресурси для майбутніх поколінь. Основою цієї концепції є баланс трьох ключових аспектів: економічного, соціального та екологічного розвитку.

Як частина групи МХП, СТОВ «Старинська птахофабрика» прагне не лише досягати високих економічних показників у виробництві птиці, а й робити вагомий внесок у соціальний добробут та екологічну стійкість. Це включає відповідальне використання природних ресурсів, дотримання високих стандартів гігієни та безпечності продукції, підтримку соціальних ініціатив у громадах, а також заходи щодо зменшення впливу на навколишнє середовище.

У діяльності підприємства рішення та заходи орієнтовані на цілі сталого розвитку, визначені ООН, зокрема: підвищення якості життя населення, забезпечення екологічної безпеки, збереження біорізноманіття та ефективне використання природних ресурсів.

СТОВ «Старинська птахофабрика» є складовою частиною групи компаній МХП, яка активно впроваджує політику сталого розвитку та принципи ESG у свою діяльність. Політика сталого розвитку МХП передбачає комплексний підхід до управління економічними, соціальними та екологічними аспектами діяльності підприємств групи, що дозволяє забезпечувати ефективне виробництво без шкоди для навколишнього середовища та місцевих громад.

У рамках цієї політики функціонує Операційний ESG-комітет, який координує впровадження ESG-ініціатив, здійснює контроль за дотриманням екологічних норм та інтегрує принципи сталого розвитку у всі стратегічні рішення компанії. Вищий рівень управління групи забезпечує затвердження стратегічних цілей у сфері охорони навколишнього середовища та соціальної відповідальності.

Основні внутрішні документи щодо екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» наведені на рис. 2.1.

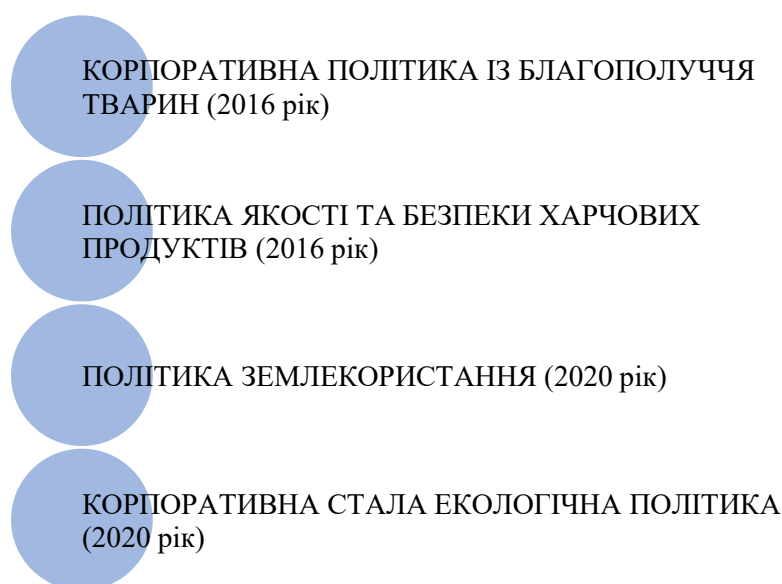

Рис. 2.1. Політики групи МХП щодо екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»

Джерело: сформовано автором

Основними напрямками політики МХП є зменшення впливу на клімат через скорочення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності виробництва, управління відходами та ресурсами, збереження біорізноманіття і підтримка соціальних ініціатив у громадах, де працюють підприємства групи. Крім того, компанія дотримується міжнародних стандартів якості та екологічного менеджменту, таких як ISO 14001 (з листопада 2025 року), а також має сертифікацію Carbon Trust Standard, що підтверджує ефективне управління вуглецевим слідом.

Корпоративна політика благополуччя тварин застосовується до діяльності всіх працівників, уповноважених представників та членів органів управління СТОВ «Старинська птахофабрика», яка входить до складу групи компаній МХП. Компанія дотримується всіх вимог чинного законодавства на всіх територіях своєї присутності та добровільно впроваджує додаткові стандарти корпоративного управління, зокрема ті, що визначені у Кодексі корпоративного управління Великої Британії. Основні принципи корпоративного управління та стандарти взаємодії з тваринами викладені у Статуті корпоративного управління групи МХП, затвердженому Радою Директорів 10 травня 2018 року.

Будь-які управлінські рішення на СТОВ «Старинська птахофабрика» приймаються з урахуванням положень цієї політики, а їх впровадженню сприяють усі без винятку співробітники підприємства. Політика передбачає, що благополуччя тварин означає забезпечення умов, в яких перебуває птиця, включно з належним доглядом, збалансованим годуванням, відповідними приміщеннями для утримання, заходами профілактики захворювань та гуманним ставленням до тварин, включно з процесами забою.

Принципи політики благополуччя тварин:

1. Здоров'я та систематичний догляд – на СТОВ «Старинська птахофабрика» регулярно проводяться ветеринарні огляди, вакцинація та профілактика захворювань серед молодняка і дорослої птиці. Для контролю стану здоров'я використовуються внутрішні журнали спостереження та цифрові системи моніторингу.

2. Належне годування – усі птахи отримують збалансовані корми

відповідно до віку та продуктивності, при цьому дотримується режим годівлі і контролюється доступ до чистої питної води.

3. Приміщення та умови утримання – пташники обладнані сучасними вентиляційними та кліматичними системами, що підтримують оптимальні температуру та вологість. Використовуються підстилки, що зменшують вологість та запобігають розвитку шкідливих бактерій.

4. Попередження стресу та хвороб – впроваджуються заходи щодо зменшення шуму та мінімізації контактів з людьми у критичні періоди росту. Використовуються біологічні бар'єри та системи біобезпеки, включаючи дезінфекційні коридори, обмеження доступу сторонніх осіб та контроль транспорту.

5. Гуманне ставлення до тварин – при транспортуванні та забої застосовуються методи, що зменшують стрес та біль. Персонал проходить спеціальні тренінги з гуманного поводження з птицею, а обладнання для забою відповідає міжнародним стандартам.

6. Контроль та вдосконалення – екологічний та ветеринарний відділи здійснюють щомісячний аудит виконання політики, фіксують відхилення та пропонують коригувальні заходи. Дані систематично аналізуються для оптимізації технологічних процесів та підвищення рівня благополуччя тварин.

Завдяки цим заходам СТОВ «Старинська птахофабрика» підтримує високий рівень благополуччя птиці та дотримується корпоративних стандартів МХП, що сприяє якості продукції, зниженню ризиків захворювань та підвищенню ефективності виробництва.

Завдяки реалізації цієї політики СТОВ «Старинська птахофабрика» гарантує дотримання високих стандартів догляду за птицею, що забезпечує не лише ефективність виробництва, а й відповідальне ставлення до тварин, зниження ризиків захворювань та підтримання загального рівня етичності у виробничому процесі.

На СТОВ «Старинська птахофабрика» політика сталого розвитку реалізується через модернізацію виробничого та інкубаційного обладнання, оновлення систем енергозабезпечення, впровадження технологій з мінімізації

утворення відходів, оптимізацію логістики та внутрішніх виробничих процесів. Особлива увага приділяється дотриманню стандартів біобезпеки, що відповідають європейським вимогам, та інтеграції принципів належної виробничої практики (GMP) і системи аналізу ризиків та критичних точок контролю (НАССР).

СТОВ «Старинська птахофабрика» холдингу «Миронівський хлібопродукт» (МХП), що вирощують батьківські стада, ще в 2017 року впровадили міжнародну систему управління якістю GlobalG.A.P. Запровадження даного стандарту спрямоване на забезпечення безпечності продукції, підвищення прозорості технологічних процесів та мінімізацію впливу виробництва на навколишнє середовище. Наявність сертифікації підтверджує відповідність господарства міжнародним вимогам і гарантує споживачеві безпечність готової продукції.

У межах переходу на GlobalG.A.P. підприємства холдингу здійснюють систематизацію та документування інформації щодо кормових інгредієнтів, ветеринарних препаратів, дезінфекційних засобів, підстилки та показників якості води. Усі матеріали, що застосовуються у процесі вирощування батьківського поголів'я, підлягають ретельному обліку та контролю.

Крім того, до системи вносяться детальні дані щодо технологічних параметрів обладнання на всіх виробничих ділянках. Це стосується режимів мікроклімату, освітлення, вентиляції, температурних показників, а також інших технологічних налаштувань, що впливають на біологічну безпеку та продуктивність поголів'я. Такий підхід забезпечує повну простежуваність виробничих процесів і дозволяє оперативно контролювати критичні точки.

Таким чином, СТОВ «Старинська птахофабрика» не лише забезпечує високий рівень економічної ефективності, а й виконує ключові екологічні та соціальні завдання, передбачені політикою сталого розвитку МХП. Виконання цих заходів дозволяє підприємству інтегруватися у загальну ESG-стратегію холдингу, сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля та підвищує соціальну відповідальність перед місцевими громадами.

Організаційна структура управління екологічними процесами СТОВ

«Старинська птахофабрика» побудована на функціональному принципі із чітким розподілом обов'язків, що забезпечує ефективне виконання екологічної політики та дотримання нормативних вимог. Структура включає:

1. Вища адміністрація – визначає стратегічні цілі, екологічну політику підприємства та затверджує основні програми щодо скорочення викидів, управління відходами та ефективного використання ресурсів.

2. ЕКО-відділ (відділ охорони навколишнього середовища) – координує впровадження екологічних заходів відповідно до стандартів ESG, ISO 14001 та корпоративної політики МХП; веде моніторинг викидів, стічних вод та утворення відходів; забезпечує підготовку регулярної звітності і контролює дотримання вимог законодавства.

3. Виробничі підрозділи – реалізують екологічні програми на дільницях, включаючи утилізацію відходів, контроль використання ресурсів, роботу вентиляційних та енергетичних систем, а також дотримання технологічних стандартів, зазначених у внутрішніх регламентах і документах МХП.

4. Фінансово-економічний підрозділ – забезпечує фінансування екологічних заходів, оцінює економічну ефективність впровадження екологічних технологій та ініціатив, включно з програмами скорочення енергоспоживання та ресурсномістких процесів.

5. Система внутрішнього аудиту та контролю – проводить перевірку виконання нормативних та внутрішніх вимог, готує рекомендації щодо оптимізації екологічних процесів, моніторингу викидів та управління відходами.

Взаємозв'язок між суб'єктами побудований за принципом вертикальної та горизонтальної координації: вища адміністрація визначає політику та контрольні стандарти, ЕКО-відділ координує їх реалізацію, виробничі підрозділи виконують конкретні заходи, а фінансовий підрозділ і аудит забезпечують фінансовий та процедурний контроль.

Основні функції екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» наведені на рис. 2.2.

Птахівництво є однією з найбільш інтенсивних та технологічно

розвинених галузей тваринництва, що забезпечує продовольчу безпеку значної частини населення. Світові тенденції свідчать про стрімке зростання виробництва м'яса птиці та яєць, що зумовлює підвищене екологічне навантаження на навколишнє природне середовище. Промислове птахівництво забезпечує до 98 % обсягів м'яса птиці та понад 90 % товарних яєць, що формує значні обсяги відходів та викидів.

Поступово посилюється вимога споживачів до підвищення екологічності виробництва, зокрема щодо благополуччя птиці, безпеки умов утримання, мінімального впливу на довкілля та відмови від надмірного застосування антибіотиків.

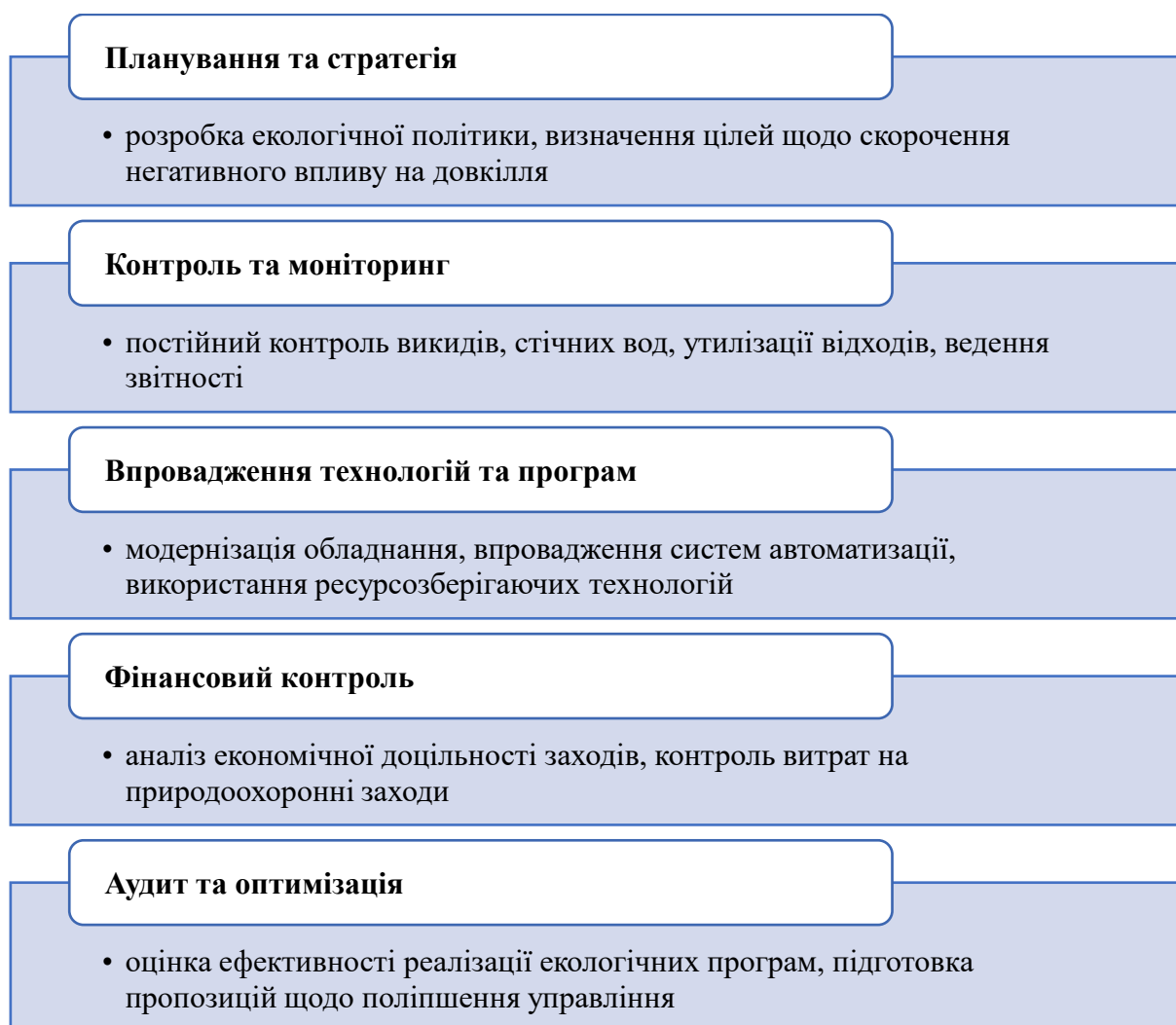

Рис. 2.2. Основні функції екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»

Джерело: сформовано автором

Європейські країни переходять на органічні або екстенсивні системи вирощування, однак і вони мають суттєві екологічні ризики, пов'язані зі збільшеними площами земель, використанням підстилки та органічних добрив.

Як інтенсивні, так і органічні технології ведення птахівництва неминуче формують екологічні загрози, серед яких найбільш значущими є:

- викиди амоніаку, метану та закису азоту, що впливають на якість повітря і є парниковими газами;
- утворення значних обсягів органічних відходів (послід, підстилка), які містять патогенні мікроорганізми, пестициди, залишки ветеринарних препаратів, важкі метали;
- забруднення ґрунтів і водних ресурсів, що можливе в разі неправильного зберігання або надмірного внесення органічних добрив;
- ризики антибіотикорезистентності, які формуються внаслідок використання протимікробних препаратів у технологічному процесі;
- біологічні та мікробіологічні ризики, що пов'язані з утворенням аерозолів, пилу та мікробного забруднення.

Проведений аналіз свідчить, що промислове птахівництво, за умови дотримання стандартів і впровадження сучасних систем екологічного контролю, може бути навіть більш контрольованим порівняно з органічними формами господарювання. Це обумовлює необхідність розвитку системи екологічного менеджменту на підприємствах галузі, зокрема й у СТОВ «Старинська птахофабрика», яке є значним джерелом потенційного екологічного навантаження у регіоні. Сучасна агропромислова діяльність неможлива без врахування екологічних аспектів, оскільки ефективне управління підприємством передбачає не лише економічну ефективність, а й мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Особливо це стосується птахівничих комплексів, де неправильне поводження з відходами, забруднення водних ресурсів та повітря може призвести до екологічних ризиків і негативно вплинути на імідж підприємства.

Діяльність підприємств птахівничої галузі традиційно належить до екологічно ризикових, оскільки вони формують значні обсяги органічних

відходів, споживають великі обсяги водних та енергетичних ресурсів, а також є джерелами викидів в атмосферу. СТОВ «Старинська птахофабрика», як велике сільськогосподарське підприємство, також має певний екологічний вплив на довкілля, обумовлений технологічними особливостями виробничого циклу (табл. 2.9). Аналіз основних напрямів потенційного забруднення свідчить, що найбільші ризики пов'язані з утворенням та зберіганням органічних відходів, викидами аміаку та інших газів, формуванням значних обсягів стічних вод, а також можливим негативним впливом на ґрунтові ресурси. Додатковим фактором є шумове та біологічне навантаження на прилеглі території.

Таблиця 2.9

СТОВ «Старинська птахофабрика» як забруднювач навколишнього середовища

Напрямок екологічного впливу	Джерела забруднення	Характер забруднення та екологічні ризики
1. Викиди в атмосферу	• Вентиляційні системи пташників • Зберігання та транспортування посліду • Котельні, транспорт, дизельні генератори	• Викиди аміаку, сірководню, метану • Пил та органічні аерозолі • Погіршення якості повітря, неприємні запахи
2. Забруднення водних ресурсів	• Стічні води від миття обладнання • Вода з дезінфекційних та миючих робіт • Інфільтрація від зберігання відходів	• Підвищені БСК, ХСК • Мікробіологічне забруднення • Надходження нітратів та фосфатів → евтрофікація водойм • Ризик забруднення підґрунтових вод
3. Утворення та поводження з відходами	• Пташиний послід • Побічні продукти забою • Побутові та пластикові відходи • Тара від ветеринарних препаратів	• Ризик забруднення ґрунтів і повітря при неналежному зберіганні посліду • Біологічно небезпечні відходи • Потреба в компостуванні або утилізації
4. Вплив на ґрунти	• Надмірне внесення органічних добрив • Зберігання посліду та стоків	• Накопичення азоту та фосфору • Можливі важкі метали та патогени • Порушення структури та кислотності ґрунтів
5. Шумове та біологічне забруднення	• Вентиляція • Транспорт і техніка • Технологічне обладнання	• Постійний технологічний шум • Пило- і мікробіологічне навантаження • Погіршення умов життя людей, що проживають поруч

Джерело: сформовано автором

СТОВ «Старинська птахофабрика» належить до підприємств із підвищеним рівнем екологічного впливу, що зумовлено специфікою птахівничого виробництва. Разом із тим, більшість негативних впливів може бути мінімізована за рахунок належної організації екологічного менеджменту,

впровадження сучасних технологій очищення повітря та води, контролю за поводженням з відходами, а також дотриманням екологічних норм і стандартів. Ефективна екологічна політика дала б можливість знизити ризики забруднення довкілля, покращити екологічну безпеку виробництва та забезпечити сталий розвиток підприємства.

СТОВ «Старинська птахофабрика» приділяє особливу увагу якості та безпеці виробленої продукції та впроваджує сучасні системи управління. На підприємстві діє система НАССР (аналіз ризиків та контроль критичних точок) та стандарти GMP (належна виробнича практика), що забезпечують відповідність продукції високим стандартам безпеки.

Для комплексного управління процесами виробництва та охорони навколишнього середовища застосовується стандарт GlobalG.A.P., який охоплює всі етапи вирощування птиці: від молодняка до транспортування продуктивної птиці на забій. Система передбачає дотримання належної сільськогосподарської практики, контроль критичних точок ризику, охорону довкілля, здоров'я працівників та благополуччя тварин.

Таким чином, підприємство формує основу для ефективного екологічного менеджменту, контролюючи вплив виробничої діяльності на навколишнє середовище та забезпечуючи безпечність продукції.

Всього на виробничому майданчику знаходиться 55 джерел викидів (Додаток Г): 31 – організовані, 26 – неорганізовані, 1 – залпове. Основними технологічними процесами, що супроводжуються викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря є: робота опалювального обладнання (газовий котел, твердопаливні котли на дровах, теплогенератори на дизельному паливі), свічка скиду газового господарства, робота дизельних генераторів та дизельних водонагрівачів, перелив аміаку, шафи лабораторії, дезінфекція транспорту/спецодягу/інструментів, камера обробки яєць, приміщення утримання півнів, проведення паяльних робіт, налаштування двигунів, верстати, зварювання, приготування їжі.

СТОВ «Старинська птахофабрика» відноситься до 2 групи за ступенем впливу на забруднення атмосферного повітря, тобто підприємство середньої

потенційної небезпеки. Незважаючи на зростання виробництва, підприємство виконує нормативи законодавства щодо граничнодопустимих викидів.

Для оцінки екологічного навантаження підприємства важливим є аналіз обсягів утворених відходів за видами та динамікою у часі. В таблиці 2.10 продемонстровано основні види відходів виробничої діяльності СТОВ «Старинська птахофабрика» за 2022-2024 роки, що дозволяє відстежити зміни у масштабах виробництва та ефективність заходів щодо їх обліку та контролю. Дані включають органічні відходи (пташиний послід), побічні продукти забою, рідкі відходи (флотаційний шлам, вода з мийки пташників та очисних будівель), а також силосну масу кормів.

Таблиця 2.10

Основні види відходів від виробничої діяльності СТОВ «Старинська птахофабрика»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення, +/-	
				2023/2022	2024/2023
Пташиний послід, тон	18 000	41 500	35 200	23 500	-6 300
Відходи від переробки тушок, тон	10 500	18 200	16 800	7 700	-1 400
Флотаційний шлам (рідкий), тон	2 300	4 200	3 900	1 900	-300
Вода з мийки пташників, тон	2 100	4 500	3 700	2 400	-800
Силосна маса кормів, тон	3 000	5 800	5 100	2 800	-700
Вода з очисних будівель, тон	22 500	40 200	36 000	17 700	-4 200
Усього відходів, тон	58 400	114 400	100 700	56 000	-13 700

Джерело: сформовано автором

Аналіз динаміки відходів є ключовим для планування природоохоронних заходів та впровадження принципів екологічного менеджменту на підприємстві.

Загальна тенденція показує значне збільшення обсягів утворених відходів у 2023 році, що корелює зі зростанням виробництва та виручки підприємства, та часткове зниження у 2024 році, що свідчить про оптимізацію технологічних процесів.

Основним джерелом відходів залишається пташиний послід, який становить найбільшу частку від загального обсягу та вимагає системного підходу до зберігання та використання.

Рідкі відходи (флотаційний шлам, вода з мийки та очисних будівель) зростають пропорційно збільшенню виробництва, що підкреслює необхідність ефективних систем очищення та утилізації.

Спостерігається збереження пропорційності між видами відходів, що дозволяє прогнозувати екологічне навантаження при зміні обсягів виробництва.

Для оцінки ефективності системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» було проведено аналіз ключових економічних та екологічних показників за період 2022-2024 рр. (табл. 2.12). Основна увага приділялась зменшенню викидів парникових газів, оптимізації використання енергетичних та матеріальних ресурсів, а також фінансовій ефективності виробництва. Розглянуті показники дозволяють оцінити прогрес підприємства у впровадженні технологій сталого розвитку та екологічної політики.

Таблиця 2.11

Показники стану екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» за 2022–2024 рр.

№	Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.
1	Темпи зниження викидів CO ₂ на 1 т виробленого м'яса, %	0,180	0,198	0,215
2	Темпи зниження використання електроенергії на 1 т виробленого м'яса, %	0,165	0,178	0,192
3	Темпи зниження використання теплової енергії на 1 т виробленого м'яса, %	0,160	0,170	0,178
4	Темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції, %	12,93	116,3	-5,49
5	Чистий дохід, млн грн	3 295,10	7 130,82	6 739,17
6	Коефіцієнт ресурсоемності виробництва (кг кормів на 1 кг м'яса)	2,60	2,55	2,50
7	Коефіцієнт матеріаловіддачі (частка відходів, використаних у біогазі або добривах), %	0,105	0,110	0,115
8	Коефіцієнт фондівіддачі (тис. грн виручки на 1 млн грн основних фондів)	0,97	2,12	1,55
9	Темпи зменшення водоспоживання на 1 т м'яса, %	1,0	1,5	2,0
10	Частка перероблених відходів від загального обсягу, %	72	76	80
11	Кількість внутрішніх аудитів екологічних процесів	4	5	6

Джерело: розраховано автором

Протягом 2022-2024 рр. спостерігається стабільне покращення показників енергоефективності та зниження викидів CO₂ на одиницю продукції. Це свідчить про позитивний ефект заходів з модернізації обладнання, оптимізації логістики та впровадження сучасних технологій.

Темпи зростання чистого доходу демонструють значний стрибок у 2023 р.

(116,3 %) на фоні модернізації та нарощування обсягів виробництва, однак у 2024 р. спостерігається незначне падіння (-5,49 %), що може бути пов'язано зі змінами ринкової кон'юнктури або коригуванням цін.

Коефіцієнт ресурсоемності зменшується, що говорить про більш ефективне використання кормів на 1 кг м'яса. Зростання коефіцієнта матеріаловіддачі свідчить про підвищення частки перероблених відходів у виробничих процесах (біогаз, добрива).

Зростання фондівіддачі у 2023 р. демонструє покращення ефективності використання основних фондів, однак у 2024 р. вона зменшилася, що вказує на необхідність подальшої оптимізації інвестицій у основні засоби.

Підприємство демонструє позитивну тенденцію у збалансуванні економічних та екологічних показників, що відповідає принципам сталого розвитку та корпоративної екологічної політики. Дотримання цілей з енергоефективності, утилізації відходів і зниження викидів газів підтверджує ефективність системи екологічного менеджменту на СТОВ «Старинська птахофабрика».

У 2022-2024 роках продовжилися:

- модернізація інкубаційного обладнання;
- оновлення систем енергозабезпечення;
- оптимізація логістики та внутрішніх виробничих процесів;
- впровадження стандартів ESG та корпоративної екологічної політики;
- зміцнення систем біобезпеки відповідно до європейських вимог.

Завдяки цьому підприємство зберігає високий рівень ефективності та чітко виконує свою роль у системі репродуктивного забезпечення птахівничих комплексів МХП.

Висновки до розділу 2

СТОВ «Старинська птахофабрика» – це велике сільськогосподарське підприємство, що спеціалізується на вирощуванні та дорощуванні птиці (ремонтний молодняк курей-несучок та півнів), а також на виробництві

товарного м'яса птиці. Підприємство є частиною вертикально інтегрованої системи Групи МХП, що забезпечує повний виробничий цикл – від отримання яйця до реалізації готової продукції, займається виробництвом інкубаційного яйця та є найбільшою птахофабрикою в Україні за показниками поголів'я птиці, де утримується понад 1 мільйон птиці на ремонтній зоні та до 2 мільйонів на продуктивних майданчиках.

Фінансові результати підприємства мають нестійкий характер: після суттєвого покращення у 2023 році, коли підприємство отримало позитивний фінансовий результат, у 2024 році знову фіксується збиток. Рентабельність продукції демонструє висхідний тренд, проте рентабельність активів та господарської діяльності залишаються від'ємними, що свідчить про недостатню ефективність використання ресурсів.

Система екологічного менеджменту на СТОВ «Старинська птахофабрика» демонструє збалансованість економічних і екологічних показників та відповідає принципам сталого розвитку. Підприємство ефективно поєднує виробничу діяльність із заходами щодо охорони довкілля, що забезпечує високий рівень екологічної безпеки та соціальної відповідальності у своїй роботі. За три роки спостерігається стабільне зниження викидів парникових газів на одиницю продукції, що свідчить про підвищення екологічної ефективності виробничих процесів.

Дотримання цілей з енергоефективності, утилізації відходів і зниження викидів газів підтверджує ефективність системи екологічного менеджменту на СТОВ «Старинська птахофабрика».

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

СТОВ «СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА»

3.1. Напрями удосконалення системи екологічного менеджменту підприємства

Нові технології, сучасні харчові тренди та вимоги до сталого розвитку формують нову реальність для українських виробників птахівничої продукції. Сфера виробництва м'яса птиці постійно змінюється – від логістики та технологій утримання птиці до очікувань споживачів щодо безпеки та екологічності продукції. Сьогодні ферми – це не лише виробничі підприємства, а й центри впровадження рішень, які визначають майбутнє птахівництва, зокрема у сфері екологічного менеджменту.

Для СТОВ «Старинська птахофабрика» важливо не лише залишатися економічно ефективними, а й забезпечувати високі стандарти охорони навколишнього середовища, зменшувати негативний вплив виробництва та підвищувати добробут птиці. Інтеграція сучасних технологій дозволяє оптимізувати витрати ресурсів, знижувати викиди парникових газів та інших забруднювачів, а також реалізовувати практики циркулярної економіки, що відповідають європейським вимогам.

За прогнозами, до 2033 року виробництво м'яса птиці в Україні може зрости на 28 %, що підкреслює необхідність удосконалення екологічних процесів на підприємствах галузі. Попит на українське м'ясо птиці зростає як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, зокрема в ЄС, на Близькому Сході та в Південно-Східній Азії. Це створює додаткові виклики для птахофабрик: забезпечити високу продуктивність та якість продукції водночас із дотриманням принципів сталого розвитку та екологічної безпеки.

У цьому контексті СТОВ «Старинська птахофабрика» орієнтується на стандарти ESG, Global G.A.P. та HACCP, модернізацію обладнання, автоматизацію процесів контролю якості та ресурсоефективності, а також

розвиток систем біобезпеки та благополуччя тварин. Реалізація цих заходів дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним у мінливих умовах ринку, одночасно зменшуючи негативний вплив на довкілля та підвищуючи соціальну відповідальність виробництва.

У сучасних умовах розвитку агропромислового сектору України, а особливо птахівництва, ефективність та екологічна безпечність виробництва стають ключовими чинниками конкурентоспроможності. СТОВ «Старинська птахофабрика» як підприємство, що входить до групи МХП, здійснює системну роботу з удосконалення екологічного менеджменту, орієнтуючись на найкращі практики ЄС та міжнародні стандарти сталого розвитку (рис. 3.1).

Напрямки розвитку екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»	1. Впровадження стандартів ESG та інтегрованої системи управління
	2. Модернізація обладнання та технологій
	3. Біобезпека та благополуччя тварин
	4. Оптимізація управління відходами та ресурсами
	5. Екологічне навчання та підвищення кваліфікації персоналу
	6. Інновації у годівлі та біотехнології
	7. Впровадження цифрових технологій та моніторингу
META - сертифікат ISO 14001	

Рис. 3.1. Напрямки розвитку екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»

Джерело: власна розробка

1. Впровадження стандартів ESG та інтегрованої системи управління

Одним із ключових напрямів удосконалення системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» є впровадження та інтеграція сучасних стандартів ESG (Environmental, Social, Governance) та подальше вдосконалення у використанні системи Global G.A.P., яка забезпечує комплексний підхід до управління виробничими процесами у птахівництві. Ці стандарти дозволяють поєднати економічну ефективність, соціальну відповідальність та екологічну безпеку підприємства, що є критично важливим для відповідності європейським нормам та вимогам глобальних ринків.

Впровадження стандартів ESG передбачає систематичне управління

трьома основними аспектами діяльності:

1. Екологічний (Environmental). Підприємство здійснює контроль за викидами парникових газів та забруднюючих речовин, впроваджує енергоефективні технології, оптимізує споживання водних та енергетичних ресурсів, а також проводить сортування та утилізацію відходів. У рамках ESG акцент робиться на зменшенні негативного впливу виробництва на навколишнє середовище, що включає модернізацію обладнання, використання автоматизованих систем вентиляції та обігріву, а також контроль рівня шуму та запаху на виробничих майданчиках.

2. Соціальний (Social). СТОВ «Старинська птахофабрика» підвищує рівень соціальної відповідальності за рахунок впровадження високих стандартів благополуччя тварин, навчання персоналу сучасним методам утримання птиці, забезпечення безпечних умов праці та дотримання гігієнічних та санітарних вимог. Особлива увага приділяється здоров'ю та добробуту працівників, а також розвитку корпоративної культури, орієнтованої на сталий розвиток.

3. Управлінський (Governance). Інтеграція ESG передбачає чіткий розподіл відповідальності, прозорість прийняття рішень та регулярний внутрішній аудит екологічних та соціальних заходів. Використання системи Global G.A.P. дозволяє контролювати всі етапи виробничого циклу – від отримання яйця до транспортування птиці на забій – та забезпечує документовану простежуваність продукту відповідно до міжнародних стандартів.

Впровадження цих стандартів на СТОВ «Старинська птахофабрика» супроводжується конкретними заходами, такими як:

- автоматизація систем контролю мікроклімату та годівлі,
- встановлення сенсорів для моніторингу рівня вуглекислого газу, аміаку та температури,
- навчання персоналу стандартам НАССР та GMP,
- застосування енергоефективного обладнання та відновлюваних джерел енергії,
- документування та контроль всіх екологічних показників у внутрішній

системі управління.

В результаті інтеграція ESG та Global G.A.P. дозволяє підприємству не лише відповідати вимогам ЄС та міжнародних ринків, а й підвищувати ефективність виробництва, зменшувати екологічний вплив та забезпечувати високий рівень добробуту тварин. Це створює конкурентні переваги для СТОВ «Старинська птахофабрика» та закладає основу для сталого розвитку підприємства у майбутньому.

2. Модернізація обладнання та технологій. Для зниження енергоспоживання та скорочення викидів підприємство реалізує комплексну програму модернізації інкубаційного та дорощувального обладнання. Установка сучасних інкубаторів дозволяє зменшити використання електроенергії на одиницю продукції, що відповідає стандартам енергоефективності ЄС.

Впровадження систем рекуперації тепла та енергоефективних котлів дозволяє знизити викиди CO₂ та інших шкідливих речовин, а оптимізація вентиляційних систем та освітлення приміщень забезпечує належні умови для птиці і одночасно економію ресурсів.

Такі технологічні заходи не лише зменшують екологічний вплив виробництва, а й підвищують рентабельність та стабільність виробничого циклу.

3. Біобезпека та благополуччя тварин. Сучасні європейські вимоги наголошують на благополуччі тварин як важливому елементі сталого розвитку. На СТОВ «Старинська птахофабрика» створено комплекс заходів, що забезпечують здоров'я та комфорт птиці. Це включає контроль температури, вологості та щільності посадки, що дозволяє зменшити стрес для тварин і підвищити продуктивність. Використовуються сучасні системи автоматичної годівлі та напування, які гарантують точне дозування кормів і води.

Впроваджено цифрові системи моніторингу стану птиці, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни здоров'я і запобігати поширенню захворювань. Використання безантибіотичних кормових добавок (пробіотики, ферменти, органічні кислоти) підвищує ефективність годівлі та зменшує ризики екологічного забруднення.

4. Оптимізація управління відходами та ресурсами. СТОВ «Старинська птахофабрика» застосовує принципи циркулярної економіки. Відходи від утримання та переробки птиці використовуються для виробництва біогазу та органічних добрив. Вода з технологічних процесів проходить систему очистки і частково повторно використовується для технічних потреб.

Тверді та рідкі залишки кормів переробляються на компост або біопаливо. Такі практики зменшують негативний вплив на довкілля, знижують витрати на утилізацію відходів і сприяють ефективнішому використанню ресурсів.

5. Екологічне навчання та підвищення кваліфікації персоналу. Для успішного впровадження екологічних заходів важливу роль відіграє підготовка персоналу. Підприємство регулярно проводить тренінги щодо стандартів Global G.A.P., HACCP та ESG, організовує семінари з енергозбереження, управління відходами та зниження викидів.

Впроваджується система внутрішнього аудиту, що контролює дотримання екологічних процедур і дозволяє своєчасно виявляти та усувати недоліки. Це забезпечує стабільне виконання екологічних зобов'язань та формує культуру сталого розвитку.

6. Інновації у годівлі та біотехнології. Сучасне птахівництво в Україні орієнтоване на підвищення продуктивності та зменшення впливу на довкілля. На СТОВ «Старинська птахофабрика» впроваджуються пробіотики та ферментні кормові добавки, що сприяють кращій конверсії корму, зменшують відходи та покращують якість продукції.

Розробляються нові формули кормів, адаптовані під різні вікові групи птиці та специфіку виробничих ділень, що дозволяє оптимізувати ресурси та підтримувати високі стандарти екологічної безпеки.

7. Впровадження цифрових технологій та моніторингу. Цифровізація дозволяє вести точний облік викидів парникових газів та забруднюючих речовин, контролювати споживання електро- та теплової енергії в режимі реального часу та прогнозувати ефективність нових технологій.

Використання сучасних систем моніторингу забезпечує оперативне реагування на відхилення від норм, підвищує економічну ефективність та

дозволяє оцінити екологічний ефект впроваджених рішень.

Удосконалення системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» передбачає комплексний підхід, який поєднує модернізацію технологій, дотримання стандартів благополуччя тварин, оптимізацію ресурсів та відходів, цифровізацію процесів та підвищення кваліфікації персоналу. Впровадження новітніх стандартів забезпечує інтеграцію економічних, соціальних та екологічних аспектів у виробничу діяльність підприємства, що дозволяє зменшувати негативний вплив на довкілля і водночас підвищувати продуктивність та якість продукції.

Модернізація обладнання та впровадження енергоефективних технологій забезпечує економію енергоресурсів і зниження викидів CO₂. Заходи з біобезпеки та забезпечення благополуччя птиці відповідають сучасним європейським вимогам і сприяють підвищенню ефективності виробництва. Оптимізація управління відходами та використання ресурсів за принципами циркулярної економіки дозволяє зменшити екологічне навантаження та підвищити економічну ефективність.

Інновації у годівлі та застосування біотехнологій сприяють покращенню конверсії кормів, зменшенню відходів і зниженню ризиків екологічного забруднення. Цифрові технології забезпечують точний контроль за викидами, енергоспоживанням та ефективністю заходів екологічного менеджменту.

Реалізація запропонованих напрямів удосконалення дозволяє СТОВ «Старинська птахофабрика» не лише відповідати сучасним вимогам європейських стандартів, але й створює умови для сталого розвитку підприємства, підвищує його конкурентоспроможність і гарантує ефективне використання ресурсів у довгостроковій перспективі.

3.2. Резерви підвищення ефективності екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика»

Сучасні тенденції розвитку аграрного сектору, орієнтація України на

європейські екостандарти та позитивний досвід підприємств холдингу МХП створюють суттєві можливості для подальшого вдосконалення системи екологічного менеджменту на СТОВ «Старинська птахофабрика». Враховуючи, що низка підприємств МХП уже успішно пройшла міжнародну сертифікацію за стандартом ISO 14001, а також впровадила практики сталого природокористування, зазначені результати формують резерви, які доцільно реалізувати й на СТОВ «Старинська птахофабрика».

Для прикладу, ТОВ «Вінницька птахофабрика» компанії МХП впровадила міжнародну систему екологічного менеджменту за стандартом ISO 1400:2015 та успішно пройшла аудит і отримала сертифікат відповідності. Аудит здійснила компанія Bureau Veritas Ukraine. Сертифікат № UA232021 чинний до 27 жовтня 2028 року. Сертифіковано ТОВ «Вінницька птахофабрика» включно із її філіями: Птахокомплекс, Переробний комплекс, Внутрішньогосподарський комплекс по виробництву кормів. Першим етапом, наприкінці 2024 року, було сертифіковано і ВП «Біогаз Ладижин».

Сертифікація ISO 14001 на рівні СТОВ «Старинська птахофабрика» забезпечить єдині стандарти управління довкіллям у межах всього холдингу та створить передумови для ефективного впровадження ESG-підходів.

Позитивний результат МХП у впровадженні біогазових комплексів (сертифікованих також за ISO 14001) формує перспективний напрям для СТОВ «Старинська птахофабрика». Потенційні резерви включають:

- будівництво або підключення до централізованої системи переробки відходів у біогаз;
- виробництво органічних добрив та повернення їх у ґрунт;
- зменшення навантаження на очисні споруди та зниження викидів парникових газів;
- створення додаткового джерела доходу за рахунок реалізації біогазу чи добрив.

Використання відходів як енергоресурсу відповідає європейській моделі циркулярної економіки та може знизити операційні витрати.

Європейські вимоги щодо animal welfare стають обов'язковими в

сучасному птахівництві. МХП уже активно інвестує у комфорт птиці – оптимальні мікрокліматичні умови, зниження щільності посадки, точні системи годівлі. Тому резерви для СТОВ «Старинська птахофабрика» включають:

- застосування автоматизованих систем контролю мікроклімату;
- подальше використання безантибіотичних технологій годівлі, пробіотиків і ферментів;
- покращення умов утримання, що знижує загибель та стрес птиці;
- формування «зеленої» репутації підприємства.

Це дозволить гармонізувати стандарти діяльності з вимогами ЄС та корпоративними політиками МХП.

Резерви цифровізації екологічного менеджменту включають:

- встановлення систем онлайн-моніторингу викидів та споживання енергії;
- інтеграцію даних у єдину екологічну платформу МХП;
- прогнозування екологічних ризиків за допомогою аналітичних інструментів;
- цифровий аудит дотримання екостандартів ISO.

Такі підходи дозволять значно підвищити точність контролю та швидкість реагування на відхилення.

Підвищення кваліфікації персоналу відповідно до вимог Global G.A.P., ISO 14001 та ESG. Наявність екосертифікацій в інших підрозділах холдингу створює можливості для:

- участі персоналу в корпоративних програмах навчання;
- впровадження системи внутрішнього екологічного аудиту;
- запозичення найкращих практик підприємств МХП;
- формування корпоративної екологічної культури.

Підвищення компетентності є умовою ефективної роботи будь-якої системи екологічного менеджменту.

Сертифікація ISO 14001 підтверджує, що підприємство має впорядковану систему контролю за екологічними аспектами своєї діяльності – від споживання енергії та води до управління відходами, рівнем шуму та викидами в

атмосферу. Йдеться не лише про виконання законодавчих вимог, а й про створення внутрішньої системи, яка допомагає виявляти ризики, зменшувати вплив на довкілля та підвищувати ефективність використання ресурсів.

Одним із найбільш перспективних резервів підвищення екологічної ефективності СТОВ «Старинська птахофабрика» є зменшення енергоспоживання та розвиток систем циркулярного використання ресурсів. У сучасних умовах зростання цін на енергоносії й жорсткіших вимог ЄС щодо викидів парникових газів підприємствам аграрного сектору необхідно переходити до енергоощадних технологій та впроваджувати принципи циркулярної економіки.

СТОВ «Старинська птахофабрика» уже демонструє успішні практики у цьому напрямі: використання теплоутилізаторів, рекуператорів, освітлення на LED-технологіях, автоматизованих систем мікроклімату, а також повторне використання побічних продуктів (підстилки, пташиного посліду, тепла від вентиляційних потоків).

Основні резерви, які можна запропонувати СТОВ «Старинська птахофабрика», наведені на рис. 3.2.

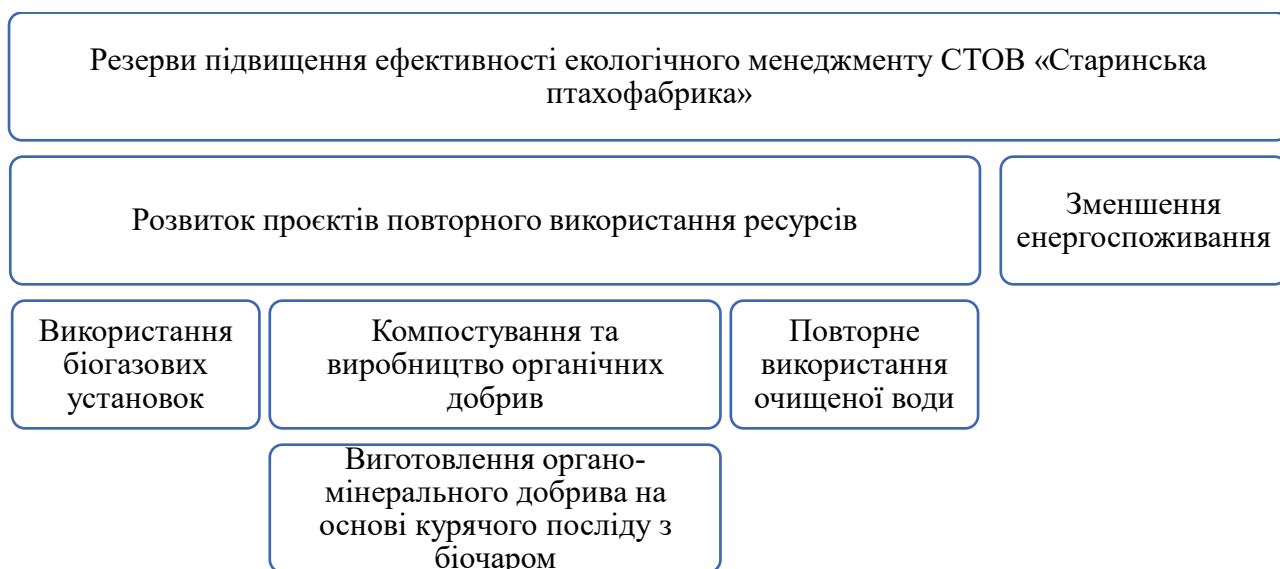

Рис. 3.2. Основні резерви, які можна запропонувати СТОВ «Старинська птахофабрика»

Джерело: власна розробка

1. Зменшення енергоспоживання. Енергоємність виробництва можна зменшити за рахунок переходу на сучасні системи освітлення, автоматизовані

системи контролю мікроклімату та вентиляції, модернізації вентиляційного устаткування, а також впровадження теплових насосів чи локальних систем рекуперації тепла. Це дозволить знизити витрати електроенергії на 10-25% залежно від масштабу впроваджених рішень.

2. Розвиток проєктів повторного використання ресурсів. Виробничі побічні продукти (пташиний послід, використана підстилка, тепло та волога вентиляційних систем) можуть бути повторно залучені у виробничо-господарські процеси. Наприклад:

- компостування та виробництво органічних добрив, що знижує навантаження на довкілля та створює додатковий товарний продукт;
- використання біогазових установок, які дозволяють перетворити відходи на енергію та зменшити викиди метану;
- повторне використання очищеної води у допоміжних виробничих процесах;
- використання підстилки як сировини для аграрних підприємств або паливної біомаси.

Підвищення ефективності ресурсокористування. Завдяки впровадженню систем енергоменеджменту, моніторингу споживання енергії та води, підприємство зможе виявити основні точки перевитрат і зменшити собівартість продукції шляхом оптимізації ресурсних потоків.

Одним із найперспективніших напрямів підвищення екологічної та економічної ефективності СТОВ «Старинська птахофабрика» є організація виробництва органо-мінеральних добрив на основі пташиного посліду. Такий підхід повністю відповідає принципам циркулярної економіки, екологічним стандартам ЄС, а також тенденціям сталого розвитку у птахівничій галузі.

Курячий послід є цінною сировиною, що містить високі концентрації азоту, фосфору, калію та органічної речовини. У нинішніх умовах він часто розглядається як відхід, утилізація якого потребує витрат і створює екологічні ризики (викиди аміаку, забруднення ґрунтів та ґрунтових вод). Натомість переробка посліду у гранульовані органо-мінеральні добрива з біочаром перетворює його на високорентабельний продукт із стабільним попитом серед

аграрних підприємств.

Європейський Союз активно підтримує створення замінників мінеральних добрив, зокрема у межах ініціативи «Farm to Fork», яка передбачає скорочення хімічних добрив та перехід на біологічні альтернативи. Використання органо-мінеральних добрив сприяє відновленню родючості ґрунтів, зменшенню антропогенного навантаження, підвищенню вуглецевої стійкості агросистем.

Тому виробництво такого продукту на СТОВ «Старинська птахофабрика» значно підвищує її відповідність євроінтеграційним вимогам та відкриває доступ до експортних ринків.

Отже, реалізація зазначених заходів забезпечує не лише зниження екологічного навантаження, а й економічні вигоди у вигляді скорочення виробничих витрат, підвищення енергоефективності та формування додаткових напрямків продукції й послуг. Такий підхід повністю відповідає вимогам екологічної політики ЄС та сучасним тенденціям сталого розвитку аграрного сектору.

3.3. Ефективність запропонованих заходів

Більшість українських птахівничих підприємств уже ведуть переробку курячого посліду з метою мінімізації впливу на довкілля та одержання додаткової продукції. Найпоширеніші технології такі:

1. Сушіння посліду. Використовується барабанне або стрічкове сушіння до вологості 10-25%. Сухий послід реалізують як органічне добриво або використовують у власному землеробстві.

2. Компостування. Послід змішують із соломою, торфом чи тирсою. Після термофази компост вважається безпечним та може застосовуватись як органічне добриво або ґрунтополіпшувач.

3. Гранулювання органічного добрива. Холдинг МХП використовує технологію прес-грануляції, внаслідок чого отримує товарну продукцію у вигляді гранул діаметром 3-5 мм. Таке добриво краще транспортується та має

підвищену ринкову вартість.

4. Біогазові установки. У рамках циркулярної економіки холдинг МХП застосовує анаеробне зброджування для одержання біогазу, а дигестат використовують як рідке добриво.

Попри те, що в Україні вже існують окремі приклади переробки посліду, сучасні підходи обмежені сухою грануляцією або компостом. Технологій органо-мінеральних гранул із біочаром немає, хоча саме вони належать до трендів ЄС (стандарти Biochar EU, EBC, Regenerative Agriculture Standards 2024).

Біочар – це високопористий матеріал, який виробляють шляхом піролізу біомаси. Він здатен значно змінювати структуру ґрунту, підвищуючи його здатність до утримання вологи й поживних речовин. Це дозволяє ґрунту функціонувати як «губка»: дощова вода краще інфільтрується, а поживні речовини довше залишаються доступними для рослин. Така фізична підтримка родючості особливо важлива в умовах деградованих чи виснажених ґрунтів, а також сприяє зменшенню ерозії й підвищенню стабільності агросистем.

З економічного погляду застосування біочару дає декілька важливих переваг. Завдяки високій адсорбційній здатності він знижує вимивання поживних речовин із ґрунту та скорочує потребу в азотних добривах. Це означає зменшення витрат на хімічні добрива та зниження викидів, пов'язаних із їх виробництвом і транспортуванням. Крім того, біочар може стати складовою «вуглецевого землеробства»: внесений вуглець стабільно зберігається в ґрунті, що дає можливість отримати вуглецеві сертифікати й додатковий дохід.

Використання технології виробництва біочару на основі курячого посліду та підстилки може дати птахофабриці суттєві економічні й екологічні переваги. По-перше, біочар дозволяє значно скоротити обсяг відходів, перетворивши курячий послід на товарну продукцію з високою доданою вартістю. Це зменшує витрати на утилізацію, мінімізує ризики забруднення ґрунтів і вод та дозволяє дотримуватись більш суворих екостандартів ЄС. По-друге, реалізація біочару або його використання як компонента органо-мінеральних добрив

створює нове джерело доходу, оскільки попит на природні ґрунто-покращувачі швидко зростає, особливо серед господарств, що переходять на технології сталого землеробства.

Таблиця 3.1

Основні вигоди від впровадження технології виробництва біочару на СТОВ «Старинська птахофабрика»

Категорія вигод	Зміст вигоди	Практичний результат для підприємства
1. Зменшення відходів	Переробка курячого посліду та підстилки у біочар	Скорочення обсягів відходів на 60–70%, менші витрати на утилізацію
2. Екологічна безпека	Зниження ризику забруднення ґрунтів, вод, повітря	Відповідність стандартам ЄС та мінімізація екологічних штрафів
3. Дотримання євростандартів	Біочар визнається екопродуктом згідно з вимогами Green Deal та Soil Strategy	Спрощення доступу до ринку ЄС, підвищення екологічної репутації
4. Новий напрям доходу	Реалізація біочару або виробництво органо-мінеральних добрив	Додатковий прибуток; окупність інвестицій 2-3 роки
5. Зростання попиту на добрива	Фермери переходять на сталі технології, біочар стає популярним	Стабільний збут і високі ринкові ціни
6. Участь у вуглецевих проєктах	Утримання вуглецю в ґрунті на 100-500 років	Можливість продавати «carbon credits», додаткові фінансові стимули
7. Генерація тепла при піролізі	Теплова енергія як побічний продукт виробництва	Може використовуватися для опалення інкубаторів або сушарок – економія енергії
8. Покращення іміджу підприємства	Використання відновлюваних технологій та екологічних рішень	Підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості
9. Зменшення запахів і патогенів	Піроліз повністю знезаражує послід	Покращення санітарних умов, відповідність біобезпеці
10. Підвищення родючості ґрунтів (для внутрішнього використання)	Біочар зберігає вологу та живлення, покращує структуру ґрунту	Зменшення затрат на мінеральні добрива (якщо підприємство має землю)

Джерело: власна розробка

По-третє, біочар має потенціал стати частиною вуглецевих проєктів, адже вуглець, зафіксований у ньому, зберігається в ґрунті століттями. Це відкриває можливість для отримання «carbon credits» та фінансових винагород від міжнародних екологічних програм, що робить інвестиції у виробництво біочару стратегічно вигідними. Додатковою перевагою є те, що процес піролізу дозволяє генерувати корисне тепло, яке може використовуватися в інкубаторах

чи пташниках, зменшуючи витрати на енергоносії. У сукупності це робить виробництво біочару одним із найперспективніших напрямів екологічної модернізації СТОВ «Старинська птахофабрика».

Основні стримувальні фактори розвитку виготовлення та використання біочару в Україні наведені на рис. 3.3.

Впровадження установки піролізу для переробки курячого посліду у біочар є одним із найбільш ефективних напрямів екологічної модернізації СТОВ «Старинська птахофабрика».

Стримувальні фактори розвитку виготовлення та використання біочару в Україні	Недостатня обізнаність агровиробників про переваги й особливості застосування матеріалу. Багато фермерів просто не знають про існування такої технології або мають хибні уявлення щодо її ефективності та безпечності
	Відсутність державної підтримки та стимулювання впровадження технологій виробництва. На відміну від країн ЄС, де діють програми субсидування, а також грантування проєктів з виготовлення біовугілля, в Україні такі механізми не передбачені
	Брак локальних потужностей для промислового виробництва. Станом на 2023 рік в Україні функціонувало лише кілька невеликих підприємств, що виготовляють біовугілля. Їхні потужності не дозволяють задовольнити потенційний попит на продукт
	Висока вартість імпортного обладнання для виробництва, що стримує інвестиції в цей сектор. Українські компанії змушені закуповувати дороге устаткування за кордоном, що значно здорожчує кінцеву продукцію
	Відсутність стандартів якості, гармонізованих з європейськими нормами. Це створює ризики потрапляння на ринок неякісної або небезпечної продукції

Рис. 3.3. Стримувальні фактори розвитку виготовлення та використання біочару в Україні

Джерело: власна розробка

На сьогодні підприємство здійснює традиційну утилізацію відходів, що супроводжується витратами, потенційними екологічними ризиками та втратою можливостей створення продукції з високою доданою вартістю. Перехід до виробництва біочару дозволяє розглядати відходи не як проблему, а як стратегічний ресурс.

З переваг застосування біочару також від’ємна емісія вуглекислого газу. Тобто він може стати вагомою складовою у так званому вуглецевому землеробстві, до якого рухається ЄС і за правилами якого згодом доведеться

працювати й українському агро. Плюс відкриває шлях до отримання вуглецевих сертифікатів і компенсацій за них, що є це одним економічним аргументом для цієї технології.

Біочар є стабільною формою вуглецю, яка не розкладається протягом сотень років, покращує структуру ґрунту та має високий попит серед фермерських, органічних і промислових господарств. Ринкова ціна в Україні та ЄС коливається від 8 000 до 19 000 грн за тонну залежно від сертифікації та якості продукту. Це дає можливість формувати декілька економічних сценаріїв, що відрізняються рівнем прибутковості.

Розглянемо основні капіталовкладення у даний проект.

Для забезпечення безперервного виробництва біочару та отримання продукції високої якості необхідно впровадити повноцінний промисловий піролізний комплекс. Такий комплекс включає не лише саму піролізну установку, а й низку допоміжних систем, що забезпечують підготовку сировини, безпечність процесу, контроль якості та кінцеву обробку біочару. У таблиці 3.2 наведено структуру інвестицій у технологічне обладнання та інфраструктуру, необхідні для роботи комплексу продуктивністю 1 тонна біочару на годину. Розрахунок вартості здійснено у євро та гривнях за курсом 48,67 грн/€.

Таблиця 3.2

Обладнання та інфраструктура (Піролізний комплекс промисловий (1 т/год)

Компонент	Вартість,	
	Євро	Грн
Піролізна установка (реактор, конденсатор, система газоочистки)	260 000	12654200
Сушарка підстилки	40 000	1946800
Дробарка / фракціонування	15 000	730050
Система подачі сировини	20 000	973400
Вузол охолодження біочару	18 000	876060
Гранулятор (якщо робити гранульований біочар)	40 000	1946800
Вентиляція, димовидалення	25 000	1216750
Інсталяція та пусконаладка	30 000	1460100
РАЗОМ	448 000	21 804 160

Джерело: власні розрахунки

Проведені розрахунки показують, що повне технічне оснащення піролізного комплексу вимагає інвестицій у розмірі €448 000, що еквівалентно 21,8 млн грн. Найбільшу частку витрат становлять піролізна установка та системи обробки сировини і продукту. Загалом такий рівень інвестицій забезпечує можливість організації стабільного, енергоефективного та екологічно безпечного виробництва біочару, що відповідає вимогам європейських стандартів.

Вихід продукції «біочар» на ринок потребує не лише наявності піролізного обладнання, а й повного технологічного та нормативного забезпечення. Це включає сертифікацію, лабораторні дослідження, приведення продукту до вимог ЄС, створення бренду та маркетингової інфраструктури. Нижче наведено розрахунок основних витрат у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Витрати на сертифікацію та ринкову підготовку біочару

№	Стаття витрат	Вартість,	
		Євро	Грн*
1	Лабораторні аналізи (рН, СЕС, вологість, токсичність, важкі метали, стабільність С)	800	38 936
2	Сертифікація ЕВС (European Biochar Certificate) – базовий пакет	3 000	146 010
3	Аудит виробничого процесу (ЕВС + внутрішні процедури)	1 500	73 005
4	Розробка технічних умов (ТУ) + стандартизація документації	1 000	48 670
5	Реєстрація та підтвердження безпечності продукції в Україні	500	24 335
6	Розробка бренду та позиціонування (логотип, айдентика, упаковка)	1 200	58 404
7	Розробка сайту та комерційної пропозиції	1 000	48 670
8	Маркетинг і запуск продажів (реклама, SEO, презентаційні матеріали)	2 000	97 340
9	Підготовка технічного паспорта продукту (український та англійський ринки)	300	14 601
10	Логістика зразків, відправка в європейські лабораторії	350	17 035
	РАЗОМ	11650	567006

*Курс: 1 € = 48,67 грн

Джерело: власні розрахунки

Проведені розрахунки свідчать, що для виведення біочару на ринок та забезпечення його повної відповідності вимогам українських і європейських стандартів необхідно інвестувати €11650, що становить 567,0 тис. грн. Найбільшу частку витрат формують сертифікація ЕВС, лабораторні аналізи та маркетингові заходи, які забезпечують довіру споживачів і конкурентоспроможність продукції на ринку.

Планові витрати на запуск обладнання СТОВ «Старинська птахофабрика» наведені в таблиці 3.4.

Згідно з проведеними розрахунками, загальні інвестиційні витрати на впровадження виробництва біочару на СТОВ «Старинська птахофабрика» становлять €503150, що відповідає 24,49 млн грн. Найбільш затратною є категорія «Обладнання та інфраструктура», частка якої складає понад 89% загального бюджету, оскільки промисловий піролізний комплекс включає широкий спектр технологічних вузлів.

Таблиця 3.4

Інвестиційні витрати на впровадження виробництва біочару на СТОВ
«Старинська птахофабрика»

№	Стаття витрат	Складові	Вартість, €	
			Євро	Грн*
1	Обладнання та інфраструктура	Піролізна установка, сушарка, дробарка, система подачі, гранулятор, вентиляція, охолодження, монтаж	448 000	21 804 160
2	Сертифікація та лабораторія (ЕВС / ЄС)	Лабораторні аналізи, аудит, щорічна сертифікація, додаткові тести	11650	567006
3	Маркетинг, бренд, позиціонування	Бренд і упаковка, сайт, каталоги, маркетинг, ТУ, техпаспорт	23 500	1143745
4	Додаткові витрати	Склад, логістика, біг-беги, документація, резерв	20 000	973400
	Загальні капітальні інвестиції в проєкт		503 150	24 488 311

* Перерахунок за курсом 1 € = 48,67 грн.

Джерело: власні розрахунки

Інші витратні блоки – сертифікація, маркетинг, підготовка документації та додаткові операційні потреби – формують порівняно невелику частину бюджету, але є критично важливими для забезпечення відповідності продукції міжнародним стандартам, її ринкової привабливості та легального виходу на зовнішні ринки. У сукупності інвестиції створюють основу для екологічно безпечного, технологічно сучасного та економічно вигідного виробництва біочару.

Пропускна здатність піролізного комплексу становить 1 тону сировини на годину, що відповідає середньостатистичним промисловим установкам для агропідприємств середнього масштабу. Коефіцієнт корисної дії переробки сировини у біочар становить 30 % від маси сухої підстилки та курячого посліду,

тобто з 1 тони сировини утворюється приблизно 0,3 тони готового продукту.

Ціна реалізації біочару приймалася на рівні 19 000 грн за тонну, що відповідає актуальним ринковим пропозиціям. Капітальні інвестиції (CapEx) для запуску виробництва, включно з придбанням обладнання, сертифікацією та підготовкою ринку, оцінюються у €503 150, що за курсом 48,67 грн/€ становить 24 488 311 грн.

Щорічні експлуатаційні витрати (OPEX) включають основні статті: заробітна плата персоналу, витрати на енергію та утримання обладнання, технічне обслуговування – 5 % від вартості обладнання, пакування, логістику, сертифікацію та лабораторні дослідження, маркетингову підтримку та адміністративні витрати. До загальної суми щорічних витрат також закладено резерв на непередбачені видатки у розмірі 10 %, що дозволяє врахувати коливання цін на енергоносії та інші змінні фактори.

Таблиця 3.5

Річні операційні витрати (OPEX) для СТОВ «Старинська птахофабрика» для виробництва 720 т біочару

№	Стаття витрат	грн
1	ФОП (зп 5 співробітників) + ЄСВ 22%	1 761 660
2	Енергоресурси	1 500 000
3	Обслуговування / ремонт (5% від вартості обладнання)	1 090 208
4	Упаковка та витратні матеріали	216 000
5	Логістика та дистрибуція (	360 000
6	Сертифікація та лабораторні тести	246 010
7	Маркетинг	500 000
8	Адміністративні та інші витрати	500 000
9	Разом	6 173 878
10	Резерв / непередбачені (10%)	617 388
11	Загальні витрати OPEX	6 791 266

Джерело: власні розрахунки

Для виробництва 720 т біочару на рік загальні операційні витрати становлять приблизно 6,79 млн грн. Основними статтями витрат є заробітна плата персоналу, енергоресурси та обслуговування обладнання. Додавання 10% резерву забезпечує страхування від непередбачених витрат, що підвищує фінансову стабільність проєкту.

Планові фінансові показники для виробництва біочару на СТОВ «Старинська птахофабрика»

Показник	Значення
Виробництво біочару, т/рік	720
Ціна реалізації, грн/т	19 000
Річний дохід, грн	13 680 000
Операційні витрати (ОРЕХ), грн/рік	6 791 266
Чистий прибуток, грн/рік	5 648 762
Капітальні інвестиції (CapEx), грн	24 488 311
ROI, %	23,7
Період окупності, роки	4,34

Розрахунки до таблиці:

$$ROI = \text{Чистий прибуток} \times 100\% = 5\,648\,762 / 24\,488\,311 \times 100\% = 23,7\%$$

$$\text{Період окупності} = \text{Чистий прибуток} = 24\,488\,311 / 5\,648\,762 = 4,34 \text{ року}$$

При виробництві 720 т біочару на рік проект приносить річний чистий прибуток близько 5.65 млн грн.

Рентабельність інвестицій становить 23,7%, що є високим показником для агропроектів. Проект окупається приблизно за 4,34 року, що робить його привабливим для впровадження на СТОВ «Старинська птахофабрика». Додаткові переваги від впровадження проекту наведені на рис. 3.3.

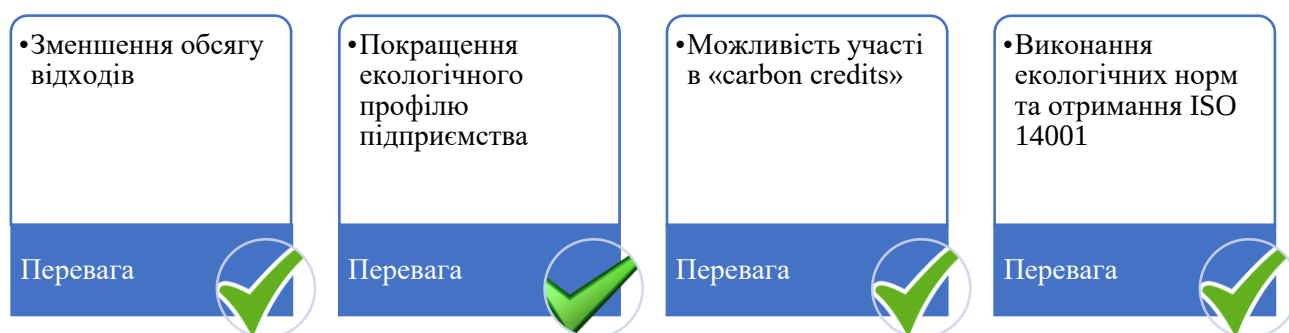

Рис. 3.3. Додаткові переваги від впровадження проекту

Джерело: власна розробка

Проведений аналіз та розробка пропозицій щодо модернізації системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» дозволяє констатувати, що підприємство має значний потенціал для підвищення ефективності та сталості виробництва. Основні напрямки вдосконалення включають модернізацію обладнання та технологій, підвищення енергоефективності, покращення умов утримання птиці та впровадження

сучасних систем біобезпеки і моніторингу.

Реалізація проекту виробництва біочару на основі курячого посліду та підстилки дозволяє не лише зменшити обсяг відходів, але й створює нове джерело доходу та інтегрує підприємство у практики циркулярної економіки. Це сприяє зниженню вуглецевого сліду, підвищенню відповідності міжнародним екостандартам (GlobalG.A.P., EBC, ISO 14001) і покращенню іміджу компанії на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Фінансово-економічна оцінка проекту базового сценарію свідчить про доцільність інвестицій: чистий прибуток очікується на рівні 5,65 млн грн на рік, ROI – 23,7%, а період окупності становить 4,34 року. У сукупності економічні та екологічні ефекти роблять пропозиції стратегічно важливими для розвитку підприємства, зміцнення його конкурентоспроможності та забезпечення сталого управління екологічними ризиками.

Цей підхід демонструє інтеграцію принципів екологічного менеджменту у виробничі процеси та формує основу для подальшого масштабування інноваційних і стійких рішень на СТОВ «Старинська птахофабрика».

Висновки до розділу 3

Комплексний підхід СТОВ «Старинська птахофабрика» до удосконалення системи екологічного менеджменту включає модернізацію обладнання, впровадження цифрових технологій, дотримання міжнародних стандартів ESG, Global G.A.P. та HACCP, а також забезпечення біобезпеки й благополуччя птиці. Реалізація запропонованих заходів дозволяє зменшити негативний вплив виробництва на довкілля, підвищити ефективність використання ресурсів, знизити енергоспоживання та оптимізувати управління відходами за принципами циркулярної економіки.

Впровадження технології виробництва біочару з курячого посліду та підстилки є стратегічно важливим кроком для підприємства. Це не лише скорочує обсяги відходів і мінімізує екологічні ризики, а й створює нове джерело доходу через реалізацію органо-мінеральних добрив та участь у

вуглецевих проектах. Біочар сприяє покращенню структури ґрунтів, підвищенню їх родючості, утриманню вуглецю та відповідає сучасним євроінтеграційним стандартам сталого розвитку.

Впровадження проекту з виробництва біочару з курячого посліду та підстилки дозволяє значно зменшити обсяги відходів та одночасно створює додаткове джерело доходу, інтегруючи підприємство у принципи циркулярної економіки. Проект сприяє зниженню вуглецевого навантаження, підвищенню відповідності міжнародним екологічним стандартам (GlobalG.A.P., EBC, ISO 14001) та покращенню репутації компанії на внутрішньому й зовнішньому ринках. Економічна оцінка базового сценарію демонструє фінансову доцільність проекту: очікуваний річний чистий прибуток складає 5,65 млн грн, ROI – 23,7%, а період окупності – 4,34 року. Поєднання економічних і екологічних переваг робить проект стратегічно важливим для розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та ефективного управління екологічними ризиками.

Отже, комплексна модернізація системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» забезпечує не лише економічну вигоду, але й суттєве підвищення екологічної безпеки та соціальної відповідальності підприємства, що створює міцну основу для його довгострокового сталого розвитку та відповідності міжнародним екостандартам.

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичних основ формування системи екологічного менеджменту підприємства надало можливість зробити наступні висновки.

1. Система екологічного менеджменту є невід'ємною складовою управління сучасним підприємством. Вона покликана інтегрувати екологічні аспекти у виробничі та управлінські процеси, що дозволяє зменшувати негативний вплив на довкілля, підвищувати економічну ефективність та конкурентоспроможність компанії. Основне значення такої системи полягає у сприянні сталому розвитку, раціональному використанні ресурсів та формуванні позитивного іміджу серед споживачів і ділових партнерів.

2. Формування системи екологічного менеджменту потребує чіткої організаційної структури, визначення ролей і відповідальності персоналу, розробки внутрішніх процедур контролю та аудиту. Ефективне функціонування системи передбачає постійний моніторинг екологічних показників, впровадження інноваційних технологій, планування екологічних ризиків і координацію діяльності всіх підрозділів підприємства. Інтеграція екологічних цілей у загальну стратегію розвитку дозволяє поєднати економічні та природоохоронні завдання в єдину систему управління.

3. Оцінка ефективності системи екологічного менеджменту потребує комплексного підходу, що включає економічні, екологічні та еколого-економічні показники. Такі показники дають змогу визначати ефективність використання ресурсів, зменшення шкідливого впливу на довкілля, рентабельність екологічних заходів і їхній внесок у фінансові результати підприємства. Додатково враховуються соціальні аспекти та співвідношення витрат і досягнутого ефекту, що забезпечує оцінку результативності системи.

4. Неможливо забезпечити ефективне функціонування системи без належного нормативно-правового та інформаційного забезпечення. Законодавчі акти України та міжнародні стандарти визначають права та обов'язки підприємств у сфері охорони довкілля, порядок доступу до екологічної інформації та процедури контролю. Інформаційне забезпечення включає збір, аналіз та поширення даних про стан навколишнього середовища та результати

природоохоронної діяльності. Прозорість і відкритість екологічної інформації сприяють залученню громадськості та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

5. СТОВ «Старинська птахофабрика» є одним із ключових підприємств агрохолдингу Миронівський хлібопродукт (МХП), розташоване в с. Мирне, Бориспільського району, Київської області. Фабрика є одним із найбільших племптахорепродукторів України та Європи і належить холдингу МХП, який володіє близько 95 % її акцій. Підприємство є значним платником податків – у 2024 році сплачено понад 318 млн грн, а за перше півріччя 2025 року – 194 млн грн, і водночас є важливим соціальним та економічним учасником агросектору.

6. Аналіз показників стану екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» за 2022-2024 рр. свідчить про поступове підвищення ефективності екологічних і ресурсозберігаючих заходів на підприємстві. Впроваджені модернізації обладнання, оптимізація виробничих та логістичних процесів, а також інтеграція стандартів ESG і корпоративної екологічної політики сприяли зниженню викидів парникових газів, більш ефективному використанню електроенергії та теплової енергії, а також підвищенню частки переробки виробничих відходів. Загалом, система екологічного менеджменту на СТОВ «Старинська птахофабрика» демонструє збалансованість економічних і екологічних показників та відповідає принципам сталого розвитку. Підприємство ефективно поєднує виробничу діяльність із заходами щодо охорони довкілля, що забезпечує високий рівень екологічної безпеки та соціальної відповідальності у своїй роботі.

7. СТОВ «Старинська птахофабрика» демонструє системний підхід до екологічного менеджменту, інтегруючи екологічні принципи у виробничу діяльність та управлінські процеси. Підприємство впроваджує сучасні технології, дотримується міжнародних стандартів (ESG, GlobalG.A.P., HACCP), забезпечує біобезпеку й благополуччя птиці, а також реалізує інноваційні проекти, зокрема виробництво біочару з курячого посліду та підстилки. Це дозволяє значно зменшити негативний вплив на довкілля, оптимізувати використання ресурсів, підвищити енергоефективність і керувати відходами за

принципами циркулярної економіки. У сукупності заходи з екологічного менеджменту сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зміцненню його репутації на внутрішньому та міжнародному ринках, а також забезпечують довгостроковий сталий розвиток і соціальну відповідальність СТОВ «Старинська птахофабрика».

8. Комплексний підхід СТОВ «Старинська птахофабрика» до вдосконалення системи екологічного менеджменту передбачає модернізацію обладнання, впровадження цифрових технологій, дотримання міжнародних стандартів ESG, Global G.A.P. та HACCP, а також забезпечення біобезпеки й добробуту птиці. Реалізація цих заходів дозволяє зменшити негативний вплив виробництва на довкілля, підвищити ефективність використання ресурсів, скоротити енергоспоживання та оптимізувати управління відходами за принципами циркулярної економіки.

9. Впровадження технології виробництва біочару з курячого посліду та підстилки є стратегічним кроком, що не лише скорочує обсяги відходів і мінімізує екологічні ризики, а й створює додаткове джерело доходу через продаж органо-мінеральних добрив та участь у вуглецевих проєктах. Біочар покращує структуру та родючість ґрунтів, сприяє утриманню вуглецю і відповідає сучасним євроінтеграційним стандартам сталого розвитку.

10. Економічна оцінка базового сценарію підтверджує доцільність проєкту: очікуваний річний чистий прибуток становить 5,65 млн грн, ROI – 23,7%, а період окупності – 4,34 року. Поєднання економічних і екологічних переваг робить проєкт стратегічно важливим для підвищення конкурентоспроможності підприємства та ефективного управління екологічними ризиками.

Таким чином, комплексна модернізація системи екологічного менеджменту СТОВ «Старинська птахофабрика» забезпечує не лише економічну вигоду, а й суттєве підвищення екологічної безпеки та соціальної відповідальності підприємства, створюючи надійну основу для довгострокового сталого розвитку та відповідності міжнародним екостандартам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрна політика та земельні відносини : підручник / Калетнік Г.М., Гончарук І.В., Ємчик Т.В., Лутковська С.М. Вінниця : ВНАУ, 2020. 307 с.
2. Білявська Ю. В., Мінаков О. В. Формування екологічного менеджменту на підприємстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2020. Вип. 37. С. 24-28.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2020_37_6
3. Барабаш О., Вознюк Я. Оцінка рівня ефективності системи екологічного менеджменту підприємств. Стратегічні імперативи сучасного менеджменту : зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф. (8 трав. 2024 р.) / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; [орг. ком.: Д. Лук'яненко (голова та ін.]. Київ : КНЕУ, 2024. С. 275-280.
4. Беспалько Р.І., Воронюк Ю.Ю. Особливості екологізації використання земель сільськогосподарського призначення. Геодезія, картографія і аерофотознімання. 2013. Вип. 78. С. 215-217.
5. Білявська Ю.В. Екологічний менеджмент підприємства. Економіка України. 2016. № 4. С. 104-111.
6. Боркова Е.А., Тимченко М.Н., Маркова А.А. Інвестиції в зелені технології як інструмент економічного зростання. Бізнес. Освіта. Право, 2019. №3 (48). С. 87-91.
7. Буканов Г. М. Дискусійні аспекти характеристики елементів структури екологічної безпеки. Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права. 2020. № 78. С. 60-66.
8. Буканов Г. М. Екологічний менеджмент як еколого-центристська система державного управління. Наукові перспективи. Серія: Державне управління. 2020. № 4(4). С. 17-29.
9. Варламова С.І. Впровадження системи екологічного менеджменту в Україні: проблеми та перспективи. 2016. Електронний журнал "Економічні науки". URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/ 7.pdf>

10. Голубцова К.К., Сагайдак-Нікітюк Р.В., Вельма В.І. Концепція та принципи екологічного менеджменту фармацевтичного підприємства. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/12915/1/160-162.pdf>
11. Гончарук І.В. Роль сільськогосподарських кооперативів у забезпеченні сталого розвитку сільських територій Вінницької області. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 8. С. 56-67.
12. Гончарук І.В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 4. С. 19-30.
13. Гуторов О.І., Бурляй А. П. Науково-практичні підходи та напрями формування організаційно-економічного забезпечення екологізації сільського господарства України в умовах сталого розвитку. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”. 2021. № 1. С. 55-69. DOI: 10.31359/2312-3427-2021-1-55
14. Данилюк Л.Р. Екологічне інформаційне забезпечення в механізмі екологічної та інформаційної політики України. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. Серія ПРАВО. Випуск 81: частина 2. С. 11-15.
15. Данилюк Л.Р. Наукові підходи до розуміння змісту поняття екологічного інформаційного забезпечення. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Івано-Франківськ, 2021. Випуск 57. С. 129-141. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/6038/6579>
16. Дем'яненко К. А. Сутність екологічного менеджменту та конкурентоспроможності підприємства. Економічний аналіз : зб. наук. праць Тернопіль. 2015. Том 19. № 3. С. 114-121.
17. Демяненко К.А. Сутність та складові системи екологічного менеджменту. Європейські перспективи. 2015. Вип. 6. С. 47-52.
18. Дереза О.О., Мовчан С.І., Дереза С.В. Шляхи вирішення екологічних проблем агропромислового комплексу. Перлини степового краю: матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Миколаїв, 24-26 листопада 2021). 2021. С.

45-48.

19. Дорошенко Н., Літвінова А. Екологічний менеджмент: погляд крізь призму сьогодення. *Innovation and Sustainability*. 2022. №3. С. 50-58. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.3.50.58>

20. ДСТУ ISO 14001:2015 (ISO 14001:2015, IDT) Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 30 с.

21. Дяченко К. С., Хорєва А. Ю. Методичні підходи до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. С. 1-7.

22. Екологічний менеджмент на підприємствах України: реалії та перспективи.

URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11451/1/%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%-B0%D1%84.pdf>.

23. Екологічний менеджмент на підприємстві. URL: http://childflora.org.ua/?page_id=66.

24. Екологічний менеджмент як нова парадигма муніципального управління. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-2/doc/2/03.pdf>.

25. Економіка довкілля і природних ресурсів. Ю.В. Дзядичевич та ін. Тернопіль : Астон, 2016. 392 с.

26. Економіка довкілля і природних ресурсів: навчальний посібник За заг. ред. П. Т. Бубенка; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2014. 280 с.

27. Економіка підприємства: підручник [Г. О. Швиданенко, К. С. Бойченко, В. Г. Васильков, А. І. Дмитренко та ін.]; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко; Київ: КНЕУ, 2019. 551 с.

28. Спіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Фактори зростання прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2016. №7 (34). С. 46-49.

29. Єршова Н. Ю. Методичний підхід до аналізу платоспроможності для прогнозування розвитку бізнес-структур. *Одеський національний*

політехнічний університет, 2018. №6 (5). С 52-58.

30. Жолобчук І. Концептуальні основи формування механізмів екологічного управління в сучасних умовах. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 1 (50). Ч. 2. С. 233-240.

31. Журенко В.В. Розробка методології впровадження системи екологічного менеджменту на вітчизняних фармацевтичних підприємствах. 2023. URL: https://uacademic.info/ua/document/0824U001043#google_vignette

32. Зелені технології в харчовій промисловості: наук.-допом. бібліографічний показник 2000-2018 рр. / [упоряд. Мельничук І. М.] ; Нац. унт харч. технологій, Наук.-техн. б-ка. Київ, 2019. 107 с.

33. Зима О. Г., Небилиця О. А., Архипова Д. Є., Брусніцина Д. Е. Екологічний менеджмент як фактор еколого-економічної стійкості та розвитку промислового підприємства в системі охорони праці. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки. 2018. № 4 (125). С. 69-75.

34. Коренюк П. І., Грицан Ю. І. Менеджмент екологізації суспільного виробництва в контексті використання потенціалу природних ресурсів. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2023. № 2. С. 15-21. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evddtu_2023_2_4

35. Калетнік Г.М., Лутковська С.М. Структура фінансування та моніторингу заходів забезпечення екологічної безпеки. Агросвіт. 2020. № 9. С. 10-19. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.9.10

36. Караїм О.А., Милько І.П., Караїм В.П. Формування системи екологічного менеджменту підприємств в аспекті відновлення сталого розвитку регіонів. Електронний журнал "Наукові праці ДонНТУ. Серія: "Економічна". 2022. URL: https://economics.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/5_stattya-karayimmylko-karayim.pdf .

37. Карпінська Н.В. Застосування санітарних та фітосанітарних заходів: проблеми правового забезпечення у контексті вимог СОТ та ЄС: монографія. Луцьк, СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. 532 с.

38. Кірейцева О.В., Сокол Л.М. Екологічні аспекти сільськогосподарського виробництва. Економіка АПК. 2017. № 7. С. 29-36.

39. Коваленко С.М. Загальні аспекти впровадження системи екологічного менеджменту на фармацевтичних підприємствах. Збірник матеріалів XV науково-практичної конференції «Управління якістю в фармації». 2021. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/27296/1/65.pdf>.

40. Кос К.П., Виговський В.Г., Удосконалення системи екологічного менеджменту на підприємстві. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/139-1.pdf>.

41. Кочерга М. М. Ефективність екологічного менеджменту в сільському господарстві. АГРОСВІТ. № 6. 2013. С. 29-33.

42. Кравець Н.В. Екологізація аграрного виробництва як принцип аграрного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Харків, 2015. 187 с.

43. Красносельська А. Понятійно-термінологічний апарат екологізації сільськогосподарського виробництва. Економіка та суспільство. 2023. №49. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-53>

44. Кучеренко Ю.А. Інвестиційна привабливість екологізації агропідприємств. Агросвіт. 2018. № 7. С. 61-65.

45. Кучкова Н.В. Екологічний менеджмент у стратегії сталого розвитку України: теоретичний аспект. За ред. В.А. Гайченка. Екологічний менеджмент : зб. наук. пр. за матеріалами Другої науково-практичної конференції «Роль молоді у формуванні екологічного менеджменту». К. : МАУП, 2006. С. 62.

46. Лесь А.В., Ращенко А.В., Фітісов А.М. Ефективність системи екологічного менеджменту на підприємствах лісопромислового комплексу. Агросвіт. 2020. №19-20. С. 6974. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.19-20.69>

47. Малюкіна Д.І. Екологізація економіки, як напрям підвищення конкурентоспроможності та безпеки сільськогосподарських підприємств України в умовах євроінтеграції. Конкурентоспроможність національної економіки: Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, 4-5

жовтня 2018 р. Київ, 2018. С. 267-270.

48. Минич Ю.В., Суржик Ю.О. Впровадження екологічного менеджменту на підприємствах. Електронний журнал "Економічні науки". 2021. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2159>.

49. Могильницька А.М. Інформаційне забезпечення екологоорієнтованого управління аграрного виробництва. Агросвіт. 2020. № 24. С. 37-41. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.24.37>

50. Оверковська Т.К. Правові засади екологізації сільськогосподарського виробництва. Підприємство, господарство і право. 2018. № 6/2018. С. 136-141. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/6/24.pdf>.

51. Олефіренко О. Екологічний менеджмент як основа сталого розвитку. Ефективність державного управління : збірник наукових праць. 2013. Вип. 36. С. 82-89.

52. Оліх Л. Розвиток підсистем управління в менеджменті 5.0. Економіка та суспільство. 2025. №72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-154>

53. Петруня В. Ю. Екологічний менеджмент в системі ринкової конкурентоспроможності підприємства: дис... канд. екон. наук; Національний гірничий ун-т. Д., 2007. 179 с.

54. Пітель Н. Концептуальні складові екологічного менеджменту аграрного виробництва. Економіка та суспільство. 2021. №29. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-52>

55. Потай О.А. Концептуальні засади екологічного менеджменту підприємства. Регіональна економіка. 2013. № 1. С. 226-235.

56. Потапова Н. Екологічний менеджмент як фактор еколого-економічної ефективності діяльності промислових підприємств. Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки, 2018. №35. С. 19–25. URL: <https://doi.org/10.31498/2225-6725.35.2018.133139>

57. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 № 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>

58. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

59. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2029 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

60. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 №2707-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>

61. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

62. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. №2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

63. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

64. Проблеми права екологічної безпеки: навч. посіб. / М.В. Краснова, Г.І. Балюк, А.Г. Бобкова [та ін.]; під заг. ред. М.В. Краснової та Р.С. Кіріна; відп. ред. В.І. Андрейцев; М-во освіти і науки України; Київ. нац. ун-т, Нац. гірн. ун-т. Дніпро: НГУ, 2016. 575 с.

65. Ресурсоефективне та чисте виробництво. Навчальний посібник, ЮНІДО. 2017. 82 с.

66. Савицька О. М., Салабай В. О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/57.pdf

67. Савчук Т. В., Накладюк Н. М. Система екологічного менеджменту: особливості впровадження українськими підприємствами. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 35/2022. С. 115-122. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7671814>

68. Сагайдак Ю. А. Екологічний менеджмент: нові можливості діяльності українських підприємств. Економіка. Управління. Інновації. 2015. Випуск № 2 (14). С. 134-143.

69. Сагайдак-Нікітюк Р.В., Гладцінова О.Ю., Нікітюк В.Г. Теоретичні аспекти системи екологічного менеджменту сучасних суб'єктів фармацевтичного ринку як фактора стійкого розвитку. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/386444654_Theoretical_aspects_of_the_environmental_management_system_of_modern_pharmaceutical_market_entities_as_a_factor_of_the_sustainable_development

70. Сагірова А.С. Вплив системи екологічного менеджменту на підвищення конкурентоспроможності українських підприємств. Стратегія розвитку України. 2017. № 2. С. 125-129.

71. Селецька Д. Формування ESG-звітності за стандартами GRI: екологічний аспект. Економіка та суспільство. 2024. №69. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-145>

72. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти. Посібник / С.В. Берзіна, І.І. Яреськовська та ін. К: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 134 с.

73. Трегобчук В.М. Ландшафтно-екологічне районування території України. Вісник аграрної науки. 1999. № 5. С. 50-56.

74. Федоренко С. В., Василенко Л. О., Палиця С. В. Екологічний менеджмент на фармацевтичних підприємствах України. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 4. С. 121-126.

75. Харченко Т., Стоянець Н. Екологічні складові в системі менеджменту корпоративної соціальної відповідальності. Економіка та суспільство. 2023. №48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-92>

76. Цибуляк А.Г. Екологізація сільського господарства в умовах глобалізації. Агросвіт. 2016. № 9. С. 34-38.

77. Яснолоб І. О., Чайка Т. О., Черненко К. В. Формування стратегічної моделі екологічного менеджменту підприємства // Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 56. С. 89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/b ses_2020_56_14

78. Seibert H. Economics of the Environment Theory and Policy. Ecological Economics: Political Economics for Social and Environmental Development. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=0UPtCAAAQBAJ&>.

ДОДАТКИ

Підприємство **СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО** за ЄДРПОУ **3** за ЄДРПОУ **"СТАРИНСЬКА"**
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Дата (рік, місяць, число)

Територія Україна

за КОАТУУ

Організаційно-правова форма господарювання **товариство** з за КОПФГ **обмеженою відповідальністю**

Вид економічної діяльності _____ розведення свійської птиці _____ за КВЕД

Середня кількість працівників¹ 1323

Адреса, телефон Україна, 08361, КИЇВСЬКА область, БОРИСПІЛЬСЬКИЙ район, село МИРНЕ,

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ		
25	01	01
30925770		
UA32040030070096354		
240		
01.47		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ рік _____ 2024 р.

Форма № 1 Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	149 806	131 301
первісна вартість	1001	173 619	166 737
накопичена амортизація	1002	23 813	35 436
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	
Основні засоби	1010	3 365 012	5 306 533
первісна вартість	1011	3 538 804	5 670 240
знос	1012	173 792	363 707
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	2 006 289	2 006 289
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090	42 616	47 658
Усього за розділом I	1095	5 563 723	7 491 781
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	118 170	332 227
Поточні біологічні активи	1110	1 679 784	1 606 707
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 509 158	703 641
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1 228 932	150 728
з бюджетом	1135	302	112
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 775 181	6 029 253
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 148	208 912
Витрати майбутніх періодів	1170		

Інші оборотні активи	1190	25 788	28 070
Усього за розділом II	1195	8 339 463	9 059 650
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	13 903 186	16 551 431
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	117 610	117 610
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	1 590 464	3 132 801
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 672 419	4 251 560
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	6 380 493	7 501 971
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	159 737	517 694
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	6 574 999	7 259 273
Довгострокові забезпечення	1520	23 704	24 640
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	6 758 440	7 801 607
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	491 184	1 099 561
товари, роботи, послуги	1615	119 508	101 792
розрахунками з бюджетом	1620	3 222	4 696
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	
розрахунками зі страхування	1625	4 151	4 880
розрахунками з оплати праці	1630	28 956	33 253
за одержаними авансами	1635	96 818	209
за розрахунками з учасниками	1640		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	20 414	3 462
Усього за розділом III	1695	764 253	1 247 853
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	13 903 186	16 551 431

Підприємство СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за ЄДРПОУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА"

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
25	01	01
30925770		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за _____рік_____ 2024 р.

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період поперед нього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 739 170	7 130 822
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5 437 149	5 476 534
Валовий: прибуток	2090	1 302 021	1 654 288
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	12 139	90 202
Адміністративні витрати	2130	115 945	81 555
Витрати на збут	2150	91 832	40 082
Інші операційні витрати	2180	361 036	4 772
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	745 347	1 618 081
збиток	2195		0
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	492	0
Інші доходи	2240	5 704	11
Фінансові витрати	2250	561 832	499 431
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	693 452	226 067
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		892 594
збиток	2295	503 741	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	5 475	188
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		892 406
збиток	2355	509 216	

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн ього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1 988 650	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410		0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0
Інший сукупний дохід	2445		0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	1 988 650	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	357 957	374
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	1 630 693	-374
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1 121 477	892 032

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 739 958	4 452 285
Витрати на оплату праці	2505	466 137	424 348
Відрахування на соціальні заходи	2510	97 532	89 426
Амортизація	2515	1 410 152	173 479
Інші операційні витрати	2520	948 647	463 405
Разом	2550	5 662 426	5 602 943

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Дата (рік, місяць, число)
Підприємство СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за ЄДРПОУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА"

Територія Україна за КОАТУУ

Організаційно-правова форма господарювання товариство з за КОПФГ
обмеженою відповідальністю

Вид економічної діяльності _____ розведення свійської птиці _____ за КВЕД

Середня кількість працівників¹ 1382

Адреса, телефон Україна, 08361, КИЇВСЬКА область, БОРИСПІЛЬСЬКИЙ район, село МИРНЕ,

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ		
24	01	01
30925770		
UA32040030070096354		
240		
01.47		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ рік _____ 2023 р.

Форма № 1 Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	59 211	149 806
первісна вартість	1001	85 724	173 619
накопичена амортизація	1002	26 513	23 813
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	3 371 154	3 365 012
первісна вартість	1011	3 375 506	3 538 804
знос	1012	4 352	173 792
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	2 006 289	2 006 289
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090	37 128	42 616
Усього за розділом I	1095	5 473 782	5 563 723
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	135 246	118 170
Поточні біологічні активи	1110	1 532 432	1 679 784
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 105 287	1 509 158
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		1 228 932
з бюджетом	1135		302
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 800 422	3 775 181
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 432	2 148
Витрати майбутніх періодів	1170		

Інші оборотні активи	1190	64 820	25 788
Усього за розділом II	1195	7 640 639	8 339 463
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	13 114 421	13 903 186
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	117 610	117 610
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	1 682 524	1 590 464
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 688 326	4 672 419
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	5 488 460	6 380 493
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	159 175	159 737
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	6 265 432	6 574 999
Довгострокові забезпечення	1520		23 704
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	6 424 607	6 758 440
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		491 184
товари, роботи, послуги	1615	218 028	119 508
розрахунками з бюджетом	1620	6 011	3 222
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		4 151
розрахунками з оплати праці	1630	28 064	28 956
за одержаними авансами	1635	209 018	96 818
за розрахунками з учасниками	1640		
Поточні забезпечення	1660	23 260	
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	716 973	20 414
Усього за розділом III	1695	1 201 354	764 253
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	13 114 421	13 903 186

Підприємство СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за ЄДРПОУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА"

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
25	01	01
30925770		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за _____ рік _____ 2023 р.

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період поперед нього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 130 822	3 295 098
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5 476 534	3 138 567
Валовий:			
прибуток	2090	1 654 288	156 531
збиток	2095		0
Інші операційні доходи	2120	90 202	359 022
Адміністративні витрати	2130	81 555	74 725
Витрати на збут	2150	40 082	36 480
Інші операційні витрати	2180	4 772	331 483
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1 618 081	72 865
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		22
Інші доходи	2240	11	40
Фінансові витрати	2250	499 431	455 425
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	226 067	1 668 571
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	892 594	
збиток	2295		2 051 069
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	188	(228 352)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	892 406	
збиток	2355		1 822 717

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн ього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		-2 539
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410		0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0
Інший сукупний дохід	2445		0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	-2 539
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	374	387 527
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-374	-390 066
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	892 032	-2 212 783

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	4 452 285	2 560 950
Витрати на оплату праці	2505	424 348	349 080
Відрахування на соціальні заходи	2510	89 426	72 817
Амортизація	2515	173 479	143 402
Інші операційні витрати	2520	463 405	455 006
Разом	2550	5 602 943	3 581 255

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Підприємство СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО з ОБМЕЖЕНОЮ за ЄДРПОУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА"
Територія Україна _____

Дата (рік, місяць, число)

за КОАТУУ

Організаційно-правова форма господарювання товариство з обмеженою за КОПФГ
відповідальністю

Вид економічної діяльності _____ розведення свійської птиці _____

за КВЕД

Середня кількість працівників¹ _____ 1355

Адреса, телефон Україна, 08361, КИЇВСЬКА область, БОРИСПІЛЬСЬКИЙ район, село МИРНЕ,
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту
про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого
наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ		
23	01	01
30925770		
UA3204003007 0096354		
240		
01.47		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ рік _____ 2022 р.

Форма № 1 Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	110 668	59 211
первісна вартість	1001	129 516	85 724
накопичена амортизація	1002	18 848	26 513
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	3 427 063	3 371 154
первісна вартість	1011	3 635 175	3 375 506
знос	1012	208 112	4 352
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	2 006 289	2 006 289
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090	30 512	37 128
Усього за розділом I	1095	5 574 532	5 473 782
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	92 202	135 246
Поточні біологічні активи	1110	1 546 566	1 532 432
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 792 418	2 105 287
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	754 664	3 800 422
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	437	2 432
Витрати майбутніх періодів	1170		

Інші оборотні активи	1190	25 278	64 820
Усього за розділом II	1195	4 211 565	7 640 639
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	
Баланс	1300	9 786 097	13 114 421
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	117 610	117 610
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	2 145 891	1 682 524
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5 437 741	3 688 326
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	7 701 242	5 488 460
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		159 175
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 458 267	6 265 432
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	1 458 267	6 424 607
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	70 133	218 028
розрахунками з бюджетом	1620	4 844	6 011
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		28 064
за одержаними авансами	1635	25 602	209 018
за розрахунками з учасниками	1640	403 291	
Поточні забезпечення	1660	16 782	23 260
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	105 936	716 973
Усього за розділом III	1695	626 588	1 201 354
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	9 786 097	13 114 421

Підприємство СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за ЄДРПОУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАРИНСЬКА ПТАХОФАБРИКА"

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
25	01	01
30925770		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за _____ рік _____ 2022 р.

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період поперед нього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 295 098	2 917 891
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	3 138 567	2 306 786
Валовий:			
прибуток	2090	156 531	611 105
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	359 022	101 425
Адміністративні витрати	2130	74 725	73 750
Витрати на збут	2150	36 480	5 784
Інші операційні витрати	2180	331 483	57 962
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	72 865	575 034
збиток	2195		0
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	22	2
Інші доходи	2240	40	52 912
Фінансові витрати	2250	455 425	108 778
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	1 668 571	
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290		519 170
збиток	2295	2 051 069	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(228 352)	
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		519 170
збиток	2355	1 822 717	

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередн ього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-2 539	128 101
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-2 539	128 101
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	387 527	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-390 066	128 101
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-2 212 783	647 271

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 560 950	1 775 816
Витрати на оплату праці	2505	349 080	290 378
Відрахування на соціальні заходи	2510	72 817	57 551
Амортизація	2515	143 402	173 079
Інші операційні витрати	2520	455 006	147 458
Разом	2550	3 581 255	2 444 282

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря СТОВ «Старинська
птахофабрика» за 2024 рік (т/рік)

№	Група забруднювача	Назва речовини	Обсяг викиду (т/рік)
1	Парникові гази	CO ₂	56,794
2	Парникові гази	CH ₄	0,026
3	Парникові гази	N ₂ O	0,00366
Сумарно парникові гази			56,824
4	Метали та їх сполуки	Ртуть та сполуки	0,0000000347
5	Метали та їх сполуки	Свинець та сполуки	0,00000000288
6	Метали та їх сполуки	Хром (CrO ₃)	0,0000525
7	Метали та їх сполуки	Нікель	0,002016
8	Метали та їх сполуки	Манган	0,00117
9	Метали та їх сполуки	Залізо	0,010049
10	Метали та їх сполуки	Вольфрам	0,0000008
11	Метали та їх сполуки	Алюміній	0,002027
12	Метали та їх сполуки	Ванадій	0,00000216
13	Метали та їх сполуки	Олово	0,00000000192
14	Газоподібні	Аміак (NH ₃)	0,465896
15	Газоподібні	Сірководень (H ₂ S)	0,004048
16	Газоподібні	Сірка діоксид (SO ₂)	0,123102
17	Газоподібні	Метилмеркаптан	0,00000305
18	Газоподібні	Етантіол	0,00000000714
19	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Альдегід глутаровий	1,114
20	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Пропіоновий альдегід	0,0000167
21	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Диметилсульфід	0,0000288
22	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Диметиламін	0,0000665
23	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Уайт-спірит	0,002
24	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Спирт бутиловий	0,003
25	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Спирт етиловий	0,002
26	Леткі органічні сполуки (НМЛОС)	Вуглеводні C12-C19	0,066606
27	Тверді частинки та пил	Речовини у вигляді твердих частинок	2,580036
28	Тверді частинки та пил	Сажа	0,003095
29	Кислоти та інші речовини	Сульфатна кислота (H ₂ SO ₄)	0,00000548
30	Кислоти та інші речовини	Оцтова кислота	0,000346
31	Кислоти та інші речовини	Хлор та сполуки хлору	0,000546
32	Кислоти та інші речовини	Водню хлорид (HCl)	0,000142
33	Кислоти та інші речовини	Фтористий водень	0,001069